

San Marcos Ju'hmëë' kih' Jesús he- ga-sii' Marcos

*Ma' kwa' Jwaa' juu' jee' la' hwa' kii-
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Jee' la- ma-løø' ju'hmëë' kih' Jesucristo Joø'
Dio, ²lä-koo- ga-jäh' Isaia hi- ga-ngëë' juu' kih' Dio:
Cheen- jaa- hi- dsa-kwa' juu' kin-.

Hi- he' dsøø' ta- cha-nëh' mah' mi-lluuy' jwë kyah'.

³ Kii- nuuh- koo- lle' he- hlëeh- hwa' kii- jee' sa-
kwa- ni- miih-:

“Mi-llu' hnäh' jwë kih' Dsa-jøøh' jnän',
mi-lluuy' hnäh' hñaaah' mah' jäy- ko-dsoo' jwë”,
ga-jäyh'.

⁴ Ma' choo- Jwaa- jmii- koo- hwa' kii- jee' sa-
kwa- ni- miih-. Ga-kway' juu' he- saa- dsa- jmii-
hi- ga-hlëëyh' dsa- mah' wa' dsa-jeeyh' kyaah' Dio
mah' koo- Dio dsë' kih' dso'kye- kiyh'. ⁵ Jwëë' dsa-
ga-lla-nää' jee' ma' cheh' Jwaa-. Ga-lla-nää' hi-
chaa- jee' jwii- mäh- he- na-hee- hwa' Judea hi-
lä-jä- hi- chaa- Jerusalén ka-läh'. Lä-jëë' dsa-
he' ma' mi-jnääy- he- hliih' he- ma' jmeey- hi-
ga-chaa' Jwaa- jmii- dsa- he' cha'jmii- Jordán.

⁶ Hmiih- kih' Jwaa- ma' la' kyaah' jñu- camey-
hi- ma' hä-loo- tuyh'. Ma' kuyh- iih- hi- ma' hiyh-
jmih' tah' he- ma' cha- moh'. ⁷ Juu' lä-la- ma'
kway-, ma' jäyh':

—Këē- ga' jā' jaa- hi- jøøh' ga' lä' koh' ga' jnä'. Hi- ni- sa- tē'dsëēn' chiihn' mah' llen' loo- he- hä' tiiy'.
 8 Ma-ra- ju'dsoo' chaan' hnäh' jmi- kyaah' jmi- ba', pero hi- jā' këē- ga' ki- jnä', hi- he' chaa' hnäh' jmi- kyaah' Jmi- lle' Na- jngii'.

Jwaa- ga' chaa' Jesús jmi-
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Ga' loo- koo- jmi- ya' hëē' Jesús koo- jwi- he- chee- Nazaret he- na- hee- hwa' Galilea, ngooy' mah' ga' choo' Jwaa- jmi- kiyh' cha' jmi- Jordán.
 10 Ma' ya' hëē' Jesús cha' jmi-, lä' चाह' ja- ga' jëy' ga' na' gyuuh', ga' jyoo' Jmi- lle' Na- jngii' né' kiyh' laa' lä' koo- jaa- juu-. 11 Hi- ga' lä' nuuh' koo- juu' he- ja' gyuuh', he- ma' jäh':

—Hne- laah' gyuu- kyaan- hi- hnaan-. Peer- chaan- llu' kyaah' hne-.

Ga' ka' hi- sa' llu' dsë' Jesús
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Lä' चाह' ja-, ga' jøø' Jmi- lle' Na- jngii' kih' Jesús ta' hwa' kii-. 13 Jee' ja- ga' jäh' to' loo' jmi- jee' chaa- jah' hää' mah' ga' ka' Tana' dsë' Jesús. Hi- ga' lla- nää' ángele hi- ma' jmee' ta' he' kih' Jesús.

Ga' løø' Jesús kway' juu' hwa' Galilea
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Ma- ngëē' ma- taah- dsa- Jwaa- neh' ñe', ngaah' Jesús ta' hwa' Galilea na' kway- ju' hmëē' lä' koo- jaa' Dio dsa- lä' hih' kih'. 15 Ga' jäh' lä' la-:

—Ma- dsëē' jmi-, he- tøøhn' na' he- jaa' Dio dsa- lä' hih' kih'. Jeeh' hnäh' kih' Dio mah' heeh' hnäh' ju' hmëē' kiyh'.

Ga⁺tëeh⁺ Jesús kyeë⁺ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ jwä[~] hma⁺
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Jee⁺ hää⁺ Jesús jwë⁺ ngoo⁺ ta⁻ cha⁺ hoo⁺ jmi⁻ jua^h-
 he⁻ hla⁻ hwa⁺ Galilea, jee⁺ ja⁻ ga⁺ jëëy⁺ Simón Pee⁺
 kyaah⁺ André⁺ øøyh⁻, ma⁺ tääyh⁺ jwäy[~] hma⁺, jëeh⁺
 he⁻ ja⁻ ba⁺ ma⁺ la⁺ ta⁺ kiyh⁺. ¹⁷ Mah⁺ ga⁺ jäh⁺ Jesús
 siyh⁻:

—Ya⁻ nääh⁺ hnäh⁺ kyaah⁺ jnä⁺ mah⁺ mi⁺tëen⁺
 hnäh⁺ ha⁻ lä⁻ jmeeh⁺ hnäh⁺ mah⁺ leeh⁻ hnäh⁺ dsa⁻,
 lla⁻ he⁻ ma⁺ leeh⁻ hnäh⁺ hmooh⁻.

¹⁸ Lä⁻ चाह⁺ ja⁻ ga⁺ kyey⁻ sa⁺hma⁺ kiyh⁺ mah⁺
 ga⁺ nääy⁺ kyaah⁺ Jesús.

¹⁹ Ma⁻ngëë⁺ gyih⁺ ko⁻niih[~], ga⁺jëëy⁺ Jacobo
 kyaah⁺ Jwaa⁻ joo⁺ Zebedeo ma⁺ tääyh⁺ neh⁻
 na⁺moo⁺, ma⁺ hmiiy[~] sa⁺hma⁺ kiyh⁺. ²⁰ Jesús ga⁺tëe⁺
 kiyh⁺ hi⁻ चाह⁺ ba⁺ ga⁺jmeey⁺ ko⁻jøh⁺ kyaayh⁺.
 Ga⁺jä⁺ ba⁺ Zebedeo jmiy⁻ neh⁻ na⁺moo⁺ kyaah⁺
 lä⁻jëë⁺ hi⁻ ma⁺ jmee⁻ ta⁺ kiyh⁺.

Ga⁺lleë⁻ Jesús jaa⁻ jmi⁻lle⁺ hlih⁺ kih⁺ jaa⁻ dsa⁻
(Lc. 4:31-37)

²¹ Ga⁺lla⁻ nääy⁺ jwii⁻ Capernaum jmi⁺ ja⁻. Hi⁻ ma⁺
 ga⁺të⁺ jmi⁺ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsë⁺ ga⁻he⁺ Jesús neh⁻
 gwah⁻ mäh⁻, hi⁻ ga⁻løøy⁺ hlëëyh[~] dsa⁻. ²² Peer⁻
 ma⁺ dsaa[~] dsëy⁺ ma⁺ nuuy⁻ nua^h- kih⁺ Jesús. Jëeh⁺
 ma⁺ hlëëyh[~] dsa⁻ lä⁻ koh⁺ jaa⁻ hi⁻ jmee⁻ hih⁻ ba⁺, ja⁻
 lä⁻ koh⁺ ma⁺ jmee⁻ ta⁻ jwoh⁺ kyaa⁺ ley. ²³ Neh⁻ gwah⁻
 ja⁻, ma⁺ hää⁺ jaa⁻ dsa⁻ ñua^h-, hi⁻ ma⁺ kye⁻ jmi⁻lle⁺
 hlih⁺. Ga⁺hlëëyh⁺ koo⁻ ki⁻gaa⁻, ²⁴ ga⁺jäyh⁺:

—Ta⁺ kaah⁺ jnääh⁺, Jesús dsa⁻ Nazaret. ¿Che⁺
 ma⁻ñeh⁺ mah⁺ mi⁺llaah⁺ jnääh⁺? Kyuun⁻ ba⁺ hne⁻.
 Hne⁻ ba⁺ he⁺ hi⁻ na⁻ jngëë⁺ kyaa⁺ Dio.

25 Ga⁻j^{uuh}h' Jesús kih' jmi⁻lle' hlih' he', ga⁻siiyh⁻:
—Ta⁻ tooh' miih', go⁻hëë ' jee' hääh' kih'
dsa⁻ñuuh⁻ na⁻.

26 He⁻ja⁻ ga⁻gwa' ga⁻gyaa' dsa⁻ñuuh⁻ he'
ga⁻jmeë' jmi⁻lle' hlih' kiyh', ga⁻hooyh' koõ⁻
ki⁻gaa⁻, ja⁻ga' ya⁻hëëy'. 27 Lä⁻jëë⁻ dsa⁻ ma' tääh'
jëë⁻ dsah⁻, ga⁻ngiiy' juu' kih' dsa⁻kyaayh', ga⁻jäyh':

—¿Hee⁻ ba' juu' na⁻? Hmëë' ba' la' juu' na⁻. Peer⁻
bee' juu' kiyh', lä⁻kye⁻ jmi⁻lle' hlih' jmeey⁻ hih'
kih' mah' nuuh' kiyh'.

28 Chah' ba' ga⁻lä⁻cha⁻ juu' kih' Jesús lä⁻kaa⁻
hwa' Galilea.

Ga⁻mi⁻hlää' Jesús ma⁻choo' Simón Pee'

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Ma' ya⁻hëë' Jesús neh⁻ gwah⁻ mäh⁻, ngooy'
kyaah' Jacobo kyaah' Jwaa⁻ cha⁻neh⁻ kih' Simón
kyaah' Andre' øøyh⁻. 30 Ma⁻choo' Simón ma'
kyaa' dsaah' llii', he⁻ja⁻ ga⁻jmeey' juu' kih' Jesús.
31 Ngoo' Jesús jee' kyaay', ga⁻sooyh' goo⁻ dsa⁻më'
he' ga⁻chaayh⁻ hi⁻ lä⁻chah' ja⁻ ya⁻hi⁻ llii' kiyh' hi⁻
ga⁻løøy' jmeey⁻ ta⁻he' kih' lä⁻jëë⁻.

Ga⁻mi⁻hlää' Jesús jwëë' hi⁻ dsaah'

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Ta⁻ ga⁻hloo' ja⁻, lä⁻ ma' ga⁻hmää⁻ hyoo⁻,
na⁻nää' jwëë' dsa⁻ na⁻jää⁻ dsa⁻dsaah' cha⁻në' Jesús
hi⁻ lä⁻ja⁻ na⁻jääy⁻ hi⁻ ma' kye⁻ jmi⁻lle' hlih'.
33 Jwëë' dsa⁻ chaa⁻ jee' jwii⁻ ja⁻ na⁻nää', ga⁻kayh'
go⁻te⁻ ho⁻hne'. 34 Ga⁻mi⁻hlää' Jesús jwëë' dsa⁻
hi⁻ ma' dsaah' kyaah' na⁻ku' na⁻ngii' dsoo'. Hi⁻
ga⁻hwëëy' jwëë' jmi⁻lle' hlih' hi⁻ ma' jää⁻ dsa⁻. Sa⁻

ga⁻kwa^ʒ Jesús jwë¹ ma^ʒ hlëeh¹ jmi⁻lle^ʒ hliih¹, kih¹ he⁻
kyuu⁻ bih¹ Jesús.

Ga⁻kwa^ʒ Jesús juu¹ neh⁻ gwah⁻ mäh⁻
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Tiih[~] go⁻te[~], hwë¹ ga^ʒ lä⁻ja⁻, ya⁻hëë¹ Jesús
jwii⁻ jee^ʒ ma^ʒ gyay¹ ja⁻, ngooy¹ koo⁻ moh^ʒ jee^ʒ
sa⁻ chaa⁻ dsa⁻ na^ʒngii^ʒ kiyh¹ kih¹ Dio. ³⁶ He⁻ja⁻
ngoo¹ Simón kyaah^ʒ dsa⁻kyaayh^ʒ na^ʒhnääh⁻ Jesús.
³⁷ Ma^ʒ ga⁻jnääy^h Jesús, ga⁻siiyh⁻:

—Jwëë^ʒ dsa⁻ tääh^ʒ hnaah⁻ hne⁻ jee^ʒ oo⁻.

³⁸ He⁻ja⁻ ga⁻jäh^ʒ Jesús:

—Man⁻ ta⁻ jee^ʒ jyoh^ʒ jwii⁻ lä⁻kaa⁻ jäh⁻ la⁻, na^ʒkan⁻
juu¹ la⁻ ka⁻läh^ʒ. Jëeh^ʒ, kih¹ he⁻ la⁻ ba^ʒja⁻ ma⁻jan⁻.

³⁹ Ma^ʒja⁻ ga⁻ngëë^ʒ Jesús lä⁻kaa⁻ hwa¹ Galilea,
ma^ʒ kway⁻ juu¹ neh⁻ gwah⁻ kih¹ dsa⁻ judiu hi⁻ ma^ʒ
hwëëy[~] jmi⁻lle^ʒ hliih¹ kih¹ dsa⁻.

Ga⁻mi⁻hlää^ʒ Jesús jaa⁻ hi⁻ ma^ʒ dsaah^ʒ hmih¹ høø⁻
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ ma^ʒ dsaah^ʒ hmih¹ høø⁻
ga⁻mi⁻jëey⁻ Jesús, ga⁻juuyh¹ jney^ʒ cha⁻në^ʒ Jesús,
ga⁻chuu^y kyaah^ʒ:

—Cher^ʒmah¹ le^ʒ, leh¹ ba^ʒ hne⁻ cheh¹ dsoo^ʒ he⁻
mi⁻sah^ʒ jnä^ʒ —ga⁻jäh^ʒ.

⁴¹ Peer⁻ ga⁻lä⁻ñih^ʒ dsë¹ Jesús kih¹ dsa⁻ he^ʒ,
ga⁻kyey⁻ gooy⁻ në^ʒ kiyh¹, mah¹ ga⁻jäh^ʒ:

—Le^ʒ ba^ʒ. Wa^ʒ dsa⁻che⁻ dsoo^ʒ he⁻ mi⁻sah^ʒ hne⁻.

⁴² Lä⁻chah^ʒ ma^ʒ ga⁻hlëeh^ʒ Jesús ja⁻, ga⁻ää^h
go⁻te[~] hmih¹ høø⁻ ja⁻. ⁴³ Jää¹ ja⁻ga^ʒ hiih¹ juu¹ kih¹
dsa⁻ he^ʒ, ga⁻taayh⁻ cha⁻miih⁻ juu¹. ⁴⁴ Ga⁻jäh^ʒ
siiyh⁻:

—Jëë` da', ta⁺ jwii' ni⁺ jaa⁻ dsa⁻ he⁻ ma⁻hlaah'. Gwa⁻ go⁻häh^h hñaa^h kih⁺ jmi⁻dsa⁻ ba'. Kye⁻ miih⁻ he⁻ kwëeh' hnih' mah⁺ mi⁻lluuy⁺ hne⁻ lä⁺koh' lle⁻ ley kih⁺ Moisé. Lä⁺ja⁻ go⁻jmeé' mah⁺ lä⁺ñey⁻ ma⁻jä⁺ kyah⁺.

⁴⁵ Hi⁻ ngoo⁺ dsa⁻ñuu^h he'. Chah' ba' ga⁻løøy⁺ jmeey⁻ juu⁺ ha⁻ lä⁺ ga⁺la⁺ kiyh⁺. Kih⁺ he⁻ja⁻, mo⁻so⁻ ga⁺la⁺ ma⁺ dsoo⁺ Jesús jnä⁺hä⁺ jyoh⁺ jwii⁻, jëeh' ma⁺ dsa⁻kuh⁺ jwëë' dsa⁻. Ta⁻ jee' sa⁻ chaa⁻ dsa⁻ ba' ma⁺ ngëy⁺. Pero ma⁺ra⁺ he⁻ ga⁺lla⁺nää⁺ ba' dsa⁻ chaa⁻ ta⁻ jee' jyoh⁺ ma⁺hnaayh⁻.

2

Ga⁻mi⁻hlää' Jesús jaa⁻ hi⁻ sa⁻ liih⁻ goo⁻ tii'
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Ga⁻hya⁻ ga⁺ miih⁻ jmi⁺ ja⁻ga⁺ ga⁺llaah⁺ Jesús ka⁻lä^h jwii⁻ Capernaum hi⁻ ga⁻nuu⁺ dsa⁻ gyay⁺ cha⁺neh⁺. ² Lä⁺chah' ja⁻ ga⁺kuh⁺ jwëë' jwërte dsa⁻ mah⁺ ga⁺kayh⁺ cha⁺neh⁺ lä⁺jiih⁺ sa⁻ ga⁺lä⁺joo⁻ ho⁺hne⁻ jee' ma⁺ dsa⁻taayh^h hi⁻ ga⁻løø⁺ Jesús kwa⁻ juu⁺. ³ Hor[~] ja⁻ ga⁺lla⁺nää⁺ kyeë' dsa⁻ jää⁺ jaa⁻ hi⁻ dsaah⁺ hi⁻ sa⁻ liih⁻ goo⁻ tii'. ⁴ Sa⁻ ga⁺la⁺ ma⁺ dsa⁻nääy⁺ chuh⁺ kih⁺ Jesús, kih⁺ he⁻ ma⁻na⁻kah⁺ dsa⁻. He⁻ja⁻ ga⁺wii⁺ dsa⁻ he⁺ gyuu^h hne⁺ ja⁻, mah⁺ ga⁺jñiyh⁺ miih⁻ ka⁺luu⁺ hne⁺ jee' gya⁺ Jesús. Ta⁺ jwë⁺ ja⁻, ga⁺jñaay⁺ dsa⁻dsaah⁺ he⁺ lä⁻ ma⁻kyaay⁺ ja⁻ në⁺ jii⁺ kiyh⁺. ⁵ Ma⁺ ga⁺jëë⁺ Jesús ha⁻ lä⁺koo⁻ dsoo⁺ dsë⁺ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ he⁺, ga⁺jäyh⁺ siiyh⁺ dsa⁻dsaah⁺:

—Gyuu⁻ kyaan⁻, ma⁻na⁻che⁺ ba' dso⁺kye⁻ kyah⁺.

⁶ Jee' ja⁻ ma⁺ tääh⁺ ta⁻jwoh⁺ kyaa⁺ ley. Hi⁻ he⁺ ga⁺jmeé' hu^hdsë⁻: ⁷ “¿He⁻la⁺ hlëeh⁺ lä⁺na⁻

dsa-ñuuh- na-? He- mi-kwayh¹ Dio ba' na-. Jaa- Dio ba' lih⁺ che¹ dso'kye- kih¹ dsa-." 8 Pero चाह¹ ba' ga-lä-kyuuh~ Jesús huuh¹dsë- he- ma' jmee⁺ dsa- he', he-ja- ga-jäyh¹:

—¿He-la' jmeeh- hnäh¹ huuh¹dsë- lä⁺na-? 9 ¿Hee- ga' na- sa⁺ jwëëh¹, laah¹ hnäh¹? ¿Che' he- chih¹ jne' jaa- hi- dsaah¹: "Ma-na-che' dso'kye- kyah¹", o he- chih¹ jnih¹: "Noo- kii¹ jii¹ kyah¹, mah¹ gwaah¹—"? 10 He-ja- jmeen¹ he- jwëëh¹ ga' mah¹ lä-ngëëh¹ hnäh¹, Hi-ga-lëë¹ngo¹ la- ba' na-ngë¹ jwë¹ jmi-gyuu¹ la- mah¹ chey¹ dso'kye- kih¹ dsa-.

Ja-ga' ga-jäh¹ Jesús sih¹ hi- sa⁺ liih¹ goo- tih¹ he':

11 —Jnä' jwahn⁺ noo-, kii¹ jii¹ kyah¹, gwaah- cha'neh⁺ kyah¹.

12 He-ja- चाह¹ ba' ga⁺noo- dsa- he' cha'në¹ lä-jëë⁺ dsa-, ngaayh¹ kyaah¹ jii¹ kiyh¹. Peer⁺ ga-lä⁺dsaä⁺ dsë¹ dsa- ma' jëëy¹ ngaah¹ dsa-dsaah¹ he'. He-ja- ga⁺jmeey¹ juuh¹ kih¹ Dio, ga-jäyh¹:

—Ni⁺ koo⁺ hä' sa⁺ ma-jëë¹ jne' lä⁺na-.

Jesús ga-tëëy¹ kih¹ Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Ma-ngëë¹ he- ja-, ngoo¹ Jesús ka-läh¹ cha'hoó¹ jmi-juuh¹ he- hla- hwa¹ Galilea. Jee' ja- ga-lla⁺nää¹ jwëë¹ dsa- jee' ma' cheyh¹, hi- ga-løoy¹ hlëëyh¹ dsa- ka-läh¹. 14 Jee' ngëy⁺ cha'hoó¹ jmi-juuh¹ ja-, ga-jëëy¹ Leví joo¹ Alfeo, hi- ma' gya¹ në'ta¹ kih¹ kooy¹ ku'sih¹. Mah¹ ga-jäh¹ Jesús siyh¹:

—Ñä- wa' jmeen¹ kō-jøh¹.

He-ja- ga⁺nooy- ga⁺jmeey¹ kō-jøh¹ kyaah¹ Jesús.

15 Ma-ngëë¹ he- ja-, ma' gya¹ Jesús cha'neh⁺ kih¹ Leví, ma' kuyh¹ kyaah¹ discípulo kyaay¹ hi⁺ kyaah¹

jwëë' dsa- hi- ma' koo' ku'sih- hi- jñah' dsa- wa' hi- cha- hi-. Jëeh' jwëë' hi- he' ma' ga-nää' kyaah' Jesús, he-ja- ba' ma' tääyh' jee' ja-. ¹⁶ Hi- ma' jëë' fariseo kyaah' ta-jwoh' kyaa' ley he- ma' kuh- Jesús ko-jòh' kyaah' dsa- he', he-ja- ga-ngiiy' juu' kih' discípulo kyaay':

—¿Ha- lä- la' juu' ja-? ¿He-la' kuh-hih~ ta-jwoh' kyaah' hnäh' kyaah' hi- koo' ku'sih- na-, hi- lä-ja- kyaah' jñah' dsa- wa' hi- cha- hi-?

¹⁷ Ga-nuu' Jesús he- ga-jäyh', he-ja- ga-jëeh- Jesús juu' kiyh':

—Sa- jmee- bii' tē-mē- kih' hi- lluu', kih' dsa-dsaah' ba' jmee- bii'. Sa- ma-jan~ kih' hi- lluu', ma-jan~ kih' hi- cha- dso'kye- kih' ba'.

Ga-ngiiy' dsa- juu', he-la' sa- tu~ discípulo ko-hwëë' he- kuh-hiyh~

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Koo- hä- lä- ma' tääh' dsa- kyaa' Jwaa- sa- ma' kuh-hiyh~, ma' ngiiy- kiyh' kih' Dio hi- lä-ja- ma' jmee- dsa- kyaa' fariseo ka-läh'. He-ja- ko-llaa' dsa- na-ngiiy' juu' kih' Jesús:

—¿He-la' ma-la- dsa- kyaa' Jwaa- kyaah' dsa- kyaa' fariseo sa- kuh-hiyh~, pero dsa- kyaah' sa- jmee- lä-ja-? ¿Ha- lä- la' juu' ja-?

¹⁹ He-ja- ga-jäh' Jesús siiyh-:

—Dsa- hi- tääh' jee' dsa-jee' goo- dsa-, sa- cha- he- kih' he- tuy' he- kuh-hiyh~ ta-ko-jiih' gya' dsa-nñuh- hi- dsa-jee' goo- jee' ja-. Sa- cha- ti-meeh- dsëy' cher'mah' gya' ba' dsa-nñuh- kyaayh'. ²⁰ Pero lloo~ koo- jmii' wa-ra- ga-llee- dsa- dsa-nñuh- hi- dsa-jee' goo- he'. Ma-ja- ga-

tu' dsa- kyaay' he- kuh-hih~ mah' chuuy' kyaah' Dio. ²¹ Ni- jaa- dsa- sa- kwa- kih' tøoy' koö- hmiih- hmëë' në' hmiih- ma-gyuh-, jëeh' hmiih- hmëë' dsa-dsuh' mah' jmee' dsa-gyii- hmiih- ma-gyuh- cha-ga'miih-. ²² Hi- lä' ja-, ni- jaa- dsa- sa- kwa- kih' chiyh' jmih' mi' jëh' hmëë' neh- loo- ma-gyuh-. Cher'mah' ga-chih' dsa- he- hmëë' neh- loo- ma-gyuh-, chah' ba' gyii-, jëeh' sa- kwa' jwë' ää-. Tuu- jmih' mi' jëh' hmëë' hi- hee' loo- ka-läh'. He- ja- neh- loo- hmëë' ba' dsa-hoo' jmih' mi' jëh' hmëë'.

Ga-hlëeh' Jesús ha- lä' la' jmii' he- teeh- dsa- dsë' (Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Koö- jmii' he- teeh- dsa- dsë', ga-ngëë' Jesús jee' ma' na-jnäa' chaah' trigo kyaayh' discípulo kyaay'. Ga-løø' discípulo hnäy~ miih- sa'gwah' trigo mah' ga-kuyh-. ²⁴ He- ja- ga-ngii' fariseo juu' kih' Jesús:

—Jëë' da', ¿he-la' jmee' discípulo kyaah' he- sa- ga-tëëy' jmeey' jmii' he- teeh- dsa- dsë'?

²⁵ Mah' ga-jäh' Jesús siiyh':

—¿Che' sa- ma-heh- hnäh' lä-koö- ga-jmee' David llo'joo'? Koö- hä' lä' ma' ja' kyoyh-, ga-jmee' bii' kiyh' kyaah' dsa-kyaayh'. ²⁶ Jii- ja- Abiatar ma' laa' jmi-dsa- jøøh' hi- ma' hä' goo- gwah-. Jee' ja- ga-he' David ga-kuyh- he-ñiih- he- ma-na-jøø' he- sa- lle' kih' ma' kuyh- hi- ga-kwëëyh' dsa- hi- ma' ga-nää' kyaayh'. Jëeh' ma-la' jmi-dsa- ba' ma' na-ngë' jwë' kuyh- he-ñiih- ja-.

²⁷ Hi- ga-jäh' Jesús ka-läh' lä-la-:

—Ga⁺jmeey^ʻ Dio jmi^ʻ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsē^ʻ he⁻ llu^ʻ kih^ʻ dsa⁻ ba^ʻ. Sa⁺ ga⁺jmää^ʻ Dio dsa⁻ mah^ʻ heeyh^ʻ dsa⁻ wi^ʻ kyaah^ʻ jmi^ʻ ja⁻. ²⁸ Hi⁺ lä⁻ja⁻ Hi⁻ga⁻läē^ʻngo^ʻ la⁻ ba^ʻ na⁻ngē^ʻ jwē^ʻ jmeey^ʻ hih⁺, hee⁻ na⁻ he⁻ ga⁺tēē^ʻ jmee^ʻ dsa⁻ jmi^ʻ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsē^ʻ.

3

Ga⁻mi⁻hlää^ʻ Jesús ja⁻ dsa⁻ jmi^ʻ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsē^ʻ

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Koo⁻ ka⁻lä^ʻ ga⁺he^ʻ Jesús neh⁺ gwah⁺ kih^ʻ dsa⁻ judiu. Jee^ʻ ja⁻ ma^ʻ hää^ʻ ja⁻ dsa⁻ñuu⁻ hi⁻ ma⁻lä⁻kii⁺ koo⁻ ma⁻goo⁻. ²Dsa⁻ hi⁻ ma⁻tääh^ʻ neh⁺ gwah⁺ ja⁻, ma^ʻ tääy[~] Jesús, jëy[~] che^ʻ mi⁻hlääy^ʻ dsa⁻ jmi^ʻ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsē^ʻ mah^ʻ lä⁻ja⁻ ma^ʻ le^ʻ ma^ʻ hniy^ʻ kiyh^ʻ. ³ He⁻ja⁻ ga⁺jäh^ʻ Jesús sih⁺ dsa⁻dsaah^ʻ he^ʻ:

—Noo⁻ da^ʻ jee^ʻ to^ʻdsaah^ʻ la⁻.

⁴Hi⁺ ga⁺ngi^ʻ Jesús juu^ʻ kih^ʻ dsa⁻ hi⁻ ma^ʻ tääh^ʻ jee^ʻ ja⁻:

—¿Hee⁻ na⁻ na⁻ngē^ʻ jne^ʻ jwē^ʻ jmeen^ʻ jmi^ʻ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsē^ʻ, che^ʻ he⁻ llu^ʻ o che^ʻ he⁻ hliih^ʻ? ¿Che^ʻ llu^ʻ teeh^ʻ jne^ʻ dsa⁻ o che^ʻ wa^ʻ juu^ʻ ba^ʻ kih^ʻ?

Ti^ʻsih^ʻ ba^ʻ ga⁺taah^ʻ lä⁻jëē⁺ dsa⁻ he^ʻ. Ni⁺ koo⁻ mo⁺so⁺ ga⁺ngi^ʻ. ⁵Mah^ʻ ga⁺jëē^ʻ Jesús ta⁺ jee^ʻ ma^ʻ tääh^ʻ dsa⁻. Ga⁻lä⁻lleey^ʻ kyaayh^ʻ hi⁺ ja^ʻ meeh⁻ dsēy^ʻ ka⁻lä^ʻ kih^ʻ he⁻ hwēh⁻ dsē^ʻ dsa⁻ hi⁻ ma^ʻ tääh^ʻ jee^ʻ ja⁻. He⁻ja⁻ ga⁺siyh⁺ dsa⁻ñuu⁻ he^ʻ:

—Ni^h da^ʻ gooh⁻ na⁻.

Chah^ʻ ba^ʻ ga⁺ni^h dsa⁻ñuu⁻ he^ʻ ma⁻goo⁻, hi⁺ ga⁺jä^ʻ go⁻te⁻ gooy⁻ ja⁻.

6 Pero ma' ga'hwëë- fariseo jee' ja-, ga'taayh' juu' kwee- kyaah' dsa- kyaä' Herode ha- lä' jee' ma' jngëeyh' Jesús.

Peer' jwëë' dsa- ga'kuh' cha'hoo' jmi-jmuh-

7 Ya'hëë' Jesús ka-läh' ngooy' cha'hoo' jmi-jmuh- he- hla- hwa' Galilea kyaayh' discípulo kyaay' hi' jwëë' dsa- chaä- jee' ja- ga-nää' kaah' kiyh'. 8 Lä- ma' ga-nuu' dsa- lä-jë- he- jmee- Jesús, ga'lla-nää' jwëë' dsa- hi- chaä- hwa' Judea, hi' hi- chaä- Jerusalén, kyaah' hi- chaä- hwa' Idumea, hi' lä-ja- hi- chaä- hngaah' jmii- Jordán ka-läh', hi' lä-kye- hi- chaä- lä-ku' lä-ji' jwii- Tiro hi' Sidón. 9 Kih' he- ma' tääh' jwëë' dsa-, he-ja- ga'jmeey' mada- kih' discípulo kyaay', ga-siiyh':

—Go-jmee' jä' koo- na'moo' gyan', ngoo' kya-hlääh' dsa- jnä' jee' la-.

10 Jëeh', jwëë' hi- dsaah' ma-mi-hlääy' jää', he-ja- ga'lla-nää' jwëë' dsa-dsaah' jee' ma' gyay', ma' jmee- dsa- bi' ma' su' miih- cha'gooy- kih' Jesús. 11 Hi- ma' tääh' ga'jñah' dsa- hi- ma' kye- jmi-lle' hliih'. Ma' ga-jëëy' Jesús, ga'juuyh' jney' cha-në' Jesús ma' hooyh' ki-gaa- ma' jayh':

—Hne- laah' Joö' Dio.

12 He-ja- ga-jmuh' Jesús kih' jmi-lle' hliih' mah' sa- mi-jnääy' juu' he- laä' Jesús Joö' Dio.

Ga'hñaa' Jesús lä-jëë- gya-tuu' apóstole
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Ma-ngëë' he- ja-, ga-wii' Jesús lle'koh' hi' ga-tëëyh' ko'llaa' dsa- hi- ga-tih' dsëy' hi' ga-nuu' bih' he- jäy' kyaayh'. 14 Ga'hñaa'y' gya-tuu' mah' jmee' ko-joh' kyaayh' hi' ga-cheey' mah'

dsa-kway⁺ juu¹ kiyh¹. ¹⁵ Hi⁺ ga-kway⁺ jwë¹ mah¹ mi-hlääy⁺ hi⁻ dsaah¹ hi⁻ hwëëy¹ jmi⁻lle⁺ hlih¹. ¹⁶ Lä⁻la⁻ chee⁻ lä⁻jaa⁻ lä⁻jaay⁻: Simón (hi⁻ ga⁻mi⁻cheey⁻ Pee¹), ¹⁷ Jacobo joo⁺ Zebedeo hi⁻ Jwaa⁻ øøh⁻ Jacobo. (Lä⁻uu⁺ dsa⁻ he⁺ ga⁻mi⁻cheey⁻ Boanerge. Jmii⁻ na⁻ hnøø¹ jäh⁻ joo⁺ ñih¹.) ¹⁸ Andre⁺ he⁺, Felipe, Bartolomé, Matä⁺, Tamá, Jacobo joo⁺ Alfeo, Tadeo, Simón dsa⁻ cananita he⁺, ¹⁹ hi⁻ Juda Iscariote hi⁻ ga⁻ngëë¹ Jesús këë⁻. Ma⁻la⁻ ma⁻hñaay¹ lä⁻jëë⁺ hi⁻ he⁺, ja⁻ga⁺ ya⁻näay⁺ kiyh¹.

*Ga⁻jäh⁺ dsa⁻, kye⁻ Jesús jmi⁻lle⁺ hlih¹
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Ma⁻ngëë⁺ ma⁻ya⁻näay⁺, koo⁻ ka⁻läh⁺ ga⁻kah¹ dsa⁻ cha⁻neh⁺ jee⁺ ma⁺ täayh⁺ ja⁻. Ni⁺ mo⁻so⁻ ga⁻kwa⁺ jwë¹ ma⁺ kuyh⁺ kyaah¹ discípulo kyaay¹.

²¹ Ma⁺ ga⁻lä⁻ñe⁺ hi⁻ chaa⁻ kyaa¹ Jesús ha⁻ lä⁻ dsa⁻ngëëy⁺, he⁻ja⁻ ga⁻näay¹ mah¹ ma⁺ teey⁺. Jëeh⁺ ma⁺ laay⁺, ma⁻hee⁺ go⁻te⁻ dsëy¹. ²² Pero ta⁻jwoh¹ kyaa¹ ley hi⁻ ya⁻nää¹ Jerusalén, ga⁻jäh⁺:

—Beelzebú ba⁺ na⁻ jää⁺ Jesús. He⁻ja⁻ hwëëy⁺ jmi⁻lle⁺ hlih¹ kyaah¹ hih⁺ kih¹ hi⁻ kye⁻ nē⁺ kih¹ jmi⁻lle⁺ hlih¹.

²³ He⁻ja⁻ ga⁻hlëeh⁺ Jesús juu¹ na⁻hmää⁺ lä⁻la⁻:

—Nuu⁺ da⁺ hnäh⁺ hi⁻ jäh⁺ kyen⁺ jmi⁻lle⁺ hlih¹. ¿Ha⁻ lä⁻ja⁻ Tana⁺ hwëë⁺ he⁺ ba⁺ dsa⁻kyaayh¹ neh⁺ tuh⁻dsë¹ dsa⁻? ²⁴ Dsa⁻ hi⁻ tääh⁺ koo⁻ hwa¹, cher⁺mah¹ teey⁺ kyaah¹ he⁺ ba⁺ dsa⁻kyaayh¹, sa⁻ gwëëy¹. ²⁵ Hi⁺ lä⁻ja⁻ sa⁻ lä⁻be⁺ dsë¹ dsa⁻ hi⁻ tääh⁺ koo⁻ cha⁻neh⁺, dsa⁻taah⁺ ko⁻joh⁺, cher⁺mah¹ te⁻jëëy⁺ kyaah¹ he⁺ ba⁺ hi⁻ chaa⁻ cha⁻neh⁺ kiyh¹. ²⁶ Ja⁻ba⁺ lä⁻ja⁻ la¹ kih¹ Tana⁺, sa⁻ gwëëy¹ cher⁺mah¹

tē-jëëʹ jmī-lléʹ hliihʹ kyaahʹ heʹ baʹ jmī-lléʹ hliihʹ dsā-kyaayhʹ. Chahʹ baʹ mī-llaayʹ hñiiyʹ.

27 Nī jaā dsā sā leʹ dsā-heʹ chaʹnehʹ kihʹ jaā dsā beeʹ mahʹ hñiyʹ hē chā kiyhʹ, cherʹmahʹ sā gā hñuuyʹ tō-néʹ. Jmeeʹ biiʹ hñuuyʹ, jā-gā leʹ hwëeyʹ hē llā dsëyʹ. 28 Mā-rā juʹdsooʹ jwëëhn̄ hnähʹ, jmeeʹ baʹ Dio jøh̄ dsëʹ kihʹ lǟ-jë̄ dsoʹkyē hē jmeeʹ dsā. Hī jmeeyʹ jøh̄ dsëyʹ kihʹ lǟ-jë̄ juuʹ wñʹ hē hlëehʹ dsā. 29 Pero cherʹmahʹ gā hlëehʹ dsā wñʹ kihʹ Jmī-lléʹ Nā-jngiiʹ, mō-sō jmeeyʹ jøh̄ dsëyʹ, lǟ mā-nā-bäayhʹ jā-baʹ dsoʹkyē kihʹ.

30 Gā hlëehʹ Jesús lǟ-jā, kihʹ hē gā-jähʹ kō-llaā dsā heʹ, Jesús maʹ kyē jmī-lléʹ hliihʹ.

Øøh̄ Jesús kyaahʹ chooyʹ
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Këë̄ gā gā-llā-nääʹ øøh̄ Jesús kyaahʹ chooyʹ, pero kaʹhnē baʹ gā-jøoyʹ, hī gā-siiyh̄ dsā hī maʹ täähʹ jeeʹ jā, chiihʹ Jesús waʹ jäȳ. 32 Hē-jā gā-jähʹ dsā hī maʹ täähʹ kooʹ kihʹ Jesús:

—Hiī maaʹ kyaahʹ kyaahʹ øøh̄ täähʹ kaʹhnē, hnaah̄ hnē.

33 Hē-jā gā-jähʹ Jesús:

—¿Hiī nā, hī laā maaʹ kyaan̄? ¿Hiī nā, hī laā øøhn̄?

34 Mahʹ gā-jëeyʹ lǟ-jëë̄ hī maʹ täähʹ lǟ-kuʹ lǟ-jī jeeʹ maʹ cheyhʹ jā, gā-jäyhʹ:

—Hī lā baʹ heʹ, maaʹ kyaan̄, hī lā baʹ heʹ øøhn̄. 35 Lǟ-jëë̄ hī jmeeʹ lǟ hyoh̄ dsëʹ Dio, hī heʹ baʹ dsā-mëʹ øøhn̄, dsā-ñuuh̄ øøhn̄, hī maaʹ kyaan̄.

4

Juu' na-hmäá' lä'koo- la' kih' dsa- hi- jñee~ mi'ju-
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Koo- ka-läh' ga-løø' Jesús hlëëyh~ dsa- cha'hoó' jmi-juuh- he- hla- hwa' Galilea. Jwëë' dsa- ga-lla-nää' jee' ja-, he-ja- ga-wii' Jesús neh- na'moo'. Neh- ja- ga-gyay- mah' ga-hlëëyh' dsa- hi- ma-tääh' cha'hoó' jmi- ja-. ² Ja- he- koo- neë' ga-mi-tëëy- dsa- kyaah' juu' na-hmäá'. Lä-jwë' ja- ga-kwëëyh' dsa- nuuh-. Ga-jäyh':

³ -Nuuh- da' hnäh'. Jaa- dsa- ngoo' ga-jñee' mi'ju-. ⁴ Jee' ngooy' jñee~ mi'ju- ja-, ga-saa' miih- cha'jwë', he-ja- ya-nää' ta' ga-kuh-. ⁵ Jyoh' ka-läh' mi'ju- ga-saa' né' kuu' jee' sa- cha- miih- gwaah'. He-ja- चाह' ba' ga-hya-, jëéh', sa- ma' nøø' cha-miih- gwaah'. ⁶ Pero ma' ga-hëh' hyoo- ga-koo'. Jëéh', miih- ba' jmoo' ma' cha-, he-ja- ga-lä-kii- chaah'. ⁷ Hi- jyoh' ka-läh' mi'ju- ga-saa' jee' chaah' too'. Ga-kwaa' ga' chaah' too' ja-, he-ja- ga-uu- chaah' kih' jee' na'too', mo-so' ga-kwa' mi'. ⁸ Hi- jyoh' mi'ju- ja-, ga-saa' jee' la' hwa' jmah'. He- ja- ba' ga-hii', ga-kwa' cha-miih- mi'. Cha- he- ga-kwa' gyii' gya' mi' lä-koo- chaah', cha- he- ga-kwa' to'lo' gya' dsë~ gya' mi' hi- jyoh' ga-kwa' hña-loo' mi'.

⁹ He-ja- ga-jäh' Jesús:

—Hi- hnøø' heeh- juu' la-, wa' heeyh-.

¹⁰ Ma' ga-jää' miih- go-te' dsa- kyaah' gya-tuu' discípulo, ga-ngüy' juu' kih' Jesús he- hnøø' jäh- juu' he- ga-kway' ja-. ¹¹ He-ja- ga-jäh' Jesús siiyh-:

—Hnäh' ba' na-ngëh' hnäh' jwë' lä-ngëeh' hnäh' ha- lä-jää- Dio dsa- lä-hih' kih', he- ma' na-hmäa' jää'. Pero hi- sa- na'jnää' kih' Dio, hlëëhn' kyaah' juu' na-hmäa' ba'. ¹² Lä-ja-, ma-ke- jëëy~, sa- jnøøyh', ma-ke- nuuy-, sa- lä-ngëëy'. Kih' he-ja-, sa- dsa-jëëyh~ kyaah' Dio mah' koo- Dio dsë' kih' dso'kye- kiyh'.

Ga'jmeeh' Jesús juu' he- hnøø' jäh' juu' na-hmäa' kih' hi- na'jñee' mi'ju-

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Koo- ka-läh' ga-jäh' Jesús:

—¿Che' sa- ga-lä-ngëeh' hnäh' juu' kih' hi- na'jñee' mi'ju-? ¿Ha- ba' la- lä-ngëeh' hnäh' jyoh' juu' na-hmäa' he- na' ga' jwahn' cher'mah' sa- ngëeh' hnäh' juu' la-? ¹⁴ Hih' hi- jñee~ mi'ju-, hi- he' laa' jaa- hi- kwa- juu' kih' Dio. ¹⁵ Ko-llaa' dsa- hi- ma-nuu' juu', hi- he' laa' lä-koh' mi'ju- he- ga-toh' cha'jwë'. Ga' ma-nuuy' juu' kih' Dio, चाह' ba' gwa' Tana' jñuuyh~ juu' he- ma-na-jnää' neh' tuh-dsëy'. ¹⁶ Hi- jñah' ka-läh' dsa- hi- nuu- juu', hi- he' laa' lä-koh' mi'ju- he- ga-saa' në- kuu' jee' sa- cha- cha-miuh- gwaah'. Lä-chah' ma' nuuy- jëë- ba' dsëy'. ¹⁷ Pero ko-hwëë' ba' ja-. Laay' lä-koo- chaah' he- choo' miuh- ba' jmoo' kih'. Wa-ra- ga-jëëy' wi' o go-nää' dsa- në' kiyh', kwaat~ kih' juu' he- ma-nuuy', lä-chah' ja- tuy' jwë' kih' Dio. ¹⁸ Heh' mi'ju- he- ga-saa' jee' kih' chaah' too', lä-ja- laa' hi- nuu- juu' kih' Dio. ¹⁹ Pero jee' ga-nääy' ja-, ma- miuh- lä-ja- dsa-lä-øøy' kih' Dio. Jëeh' kye- gyih' huudsë- kih' jmi-gyuh' la-, hi- hnøøy' lä-chay- cha-miuh-

kuu', hi⁺ hee' dsëy⁺ lä⁺jë⁺ he⁻ ga' cha⁻ jmi⁻gyuu⁺. He⁻ja⁻ sa⁺ jmeey⁻ ni⁺ miih⁻ ta' llu'. ²⁰ Pero mi'ju⁻ he⁻ ga⁺saa⁺ hwa⁺ jmah⁺, lä⁺ja⁻ laa⁺ dsa⁻ hi⁻ nuu⁻ juu' kih⁺ Dio mah⁺ heeyh⁻ ka⁻läh'. Hi⁻ he' jmee⁺ cha⁻miih⁻ ta' llu', lä⁺koo⁻ mi'ju⁻ he⁻ kwa⁺ ma⁺ gyii'gya', ma⁺ to⁺lo⁺gya' dsë[~] gya', ma⁺ hña⁻loo'.

Juu' na⁻hmää' lä⁺koo⁻ la' kih⁺ wa⁺je⁻

(Lc. 8:16-18)

²¹ Lä⁺la⁻ ga⁺jäh' Jesús ka⁻läh':

—Ni⁺ jaa⁻ sa⁺ hih[~] je⁻ mah⁺ jlëy⁺ kyaah⁺ koo⁻ kyaah⁺, ni⁺ sa⁺ chiyh⁺ neh⁺ jii'. He⁻ chiyh⁺ jee' ñii' ba⁺ mah⁺ lä⁺jnä' lä⁺kaa⁻. ²² Lä⁺jë⁺ he⁻ na⁻hmää', lloo[~] koo⁻ jmi⁺ lä⁺jnä', hi⁺ lä⁺jë⁺ he⁻ sa⁺ jnä', la⁺ kwaat⁻ lä⁺jnä'. ²³ Hi⁻ hnøø⁺ heeh⁺ juu' la⁻, wa⁺ heeyh⁻.

²⁴ Hi⁺ ga⁺jäh' Jesús ka⁻läh':

—Jmee' da' hnäh' he⁺ kih⁺ juu' he⁻ nuuh⁻ hnäh'. Jëeh', ja⁻ba⁺ lä⁺koo⁻ nuuh⁻ hnäh' ko⁻ja⁻ ba⁺ jiih⁺ lä⁺ngëeh' hnäh' o na⁻dsë[~] ga⁺ miih⁻ ko⁻ja⁻. ²⁵ Lä⁺jëë⁺ hi⁻ ngëë' miih⁻, hi⁻ he' lä⁺ngëë' cha⁻ga⁺miih⁻. Hi⁺ lä⁺jëë⁺ hi⁻ jmee⁺ ngëë', lä⁺kye⁻ he⁻ ja⁻ llaa⁺ ba⁺.

Juu' na⁻hmää' lä⁺koo⁻ la' kih⁺ jyoh' mi'ju⁻

²⁶ Hi⁺ ga⁺jäh' Jesús ka⁻läh':

—Lä⁺koo⁻ jaa⁺ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih⁺, jëeh⁺ kwee⁻ lä⁺ la⁺ kih⁺ jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ jngëë⁻ mi'ju⁻. ²⁷ Sa⁺ cha⁻ kwaat⁻ la⁺ kih⁺ dsa⁻ he' cher⁺mah⁺ na⁻gwiiy⁻ o cher⁺mah⁺ na⁻ney'. Dsa⁻hya⁺ mi'ju⁻ ja⁻, hi⁺ dsa⁻kwaä⁺ lä⁺jmi⁺ lä⁺hwë⁺ ni⁺ sa⁺ ñey⁻ ha⁻ lä⁺ ga⁻la⁺. ²⁸ Hwa⁺ ba⁺ jmee⁺ dsa⁻kwaä⁺ mi'ju⁻. To⁻në⁺ dsa⁻hya⁺ mi'ju⁻, ja⁻ga⁺ dsa⁻kwaä⁺ chaah⁺ kih⁺. Ma⁻ngëë' he⁻ ja⁻, jyoo⁺ le⁺ kih⁺. Lä⁺hi⁺ ga⁺ miih⁻,

kaḥ⁺ mi⁺ kih⁺. ²⁹ Hi⁺ ga⁺ ma⁻ää⁻ mi⁺, chooyh⁺ ta⁺ kiyh⁺, jëeh⁺ ma⁻lloo⁺ jii⁻ juuyh⁺ mi⁺ju⁻ mah⁺ llay⁺ llu⁺.

Juu⁺ na⁻hmää⁺ lä⁻koö⁻ la⁺ kih⁺ mi⁺ju⁻ mostaza
(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Hi⁺ lä⁻ la⁻ ga⁺ jāh⁺ Jesús ka⁻ läh⁺:

—¿Che⁺ kyuuh[~] hnäh⁺ ha⁻ lä⁺ la⁺ he⁻ jää⁺ Dio dsa⁻ lä⁻ hih⁺ kih⁺? Jwëëhn[~] hnäh⁺ juu⁺ he⁻ jëeh⁺ kwee⁻ kyaah⁺ he⁻ ja⁻, mah⁺ lä⁻ ngëeh⁺ hnäh⁺ ha⁻ lä⁺ la⁺. ³¹ He⁻ jää⁺ Dio dsa⁻ lä⁻ hih⁺ kih⁺, jëeh⁺ kwee⁻ lä⁻koö⁻ la⁺ kih⁺ koö⁻ mi⁺ju⁻ mostaza. Heh⁺ mi⁺ju⁻ ja⁻ pih⁺ ga⁺ miih⁻ lä⁻koḥ⁺ ga⁺ jyoh⁺ mi⁺ju⁻ he⁻ jngëë⁻ dsa⁻ jmi⁻gyuu⁺ la⁻. ³² Pero ma⁻ngëë⁺ ma⁻jngëëy⁺ mi⁺ju⁻ ja⁻, dsa⁻hya⁺ mah⁺ dsa⁻ kwaä⁺ ñii⁺ ga⁺ lä⁻koḥ⁺ ga⁺ jee⁺ lä⁻jë⁻ joh⁺. Chaah⁺ mostaza kwa⁺ gooh⁺ kih⁺, lä⁻ja⁻ lä⁻kye⁻ ta⁺ jmee⁺ sii⁻ nē⁺ sa⁺goh⁺.

³³ Ga⁺ kwa⁺ Jesús juu⁺ kih⁺ Dio kyaah⁺ cha⁻ miih⁻ juu⁺ na⁻hmää⁺ he⁻ la⁺ lä⁻koḥ⁺ juu⁺ na⁻hmää⁺ kih⁺ mostaza. Ga⁺ hlëëyh⁺ dsa⁻ ha⁻ koḥ⁺ jiih⁺ lä⁻ngëëy⁺ ba⁺. ³⁴ Ni⁺ koö⁻ sa⁻ ga⁺ hlëeh⁺ Jesús na⁻hñaa⁺ lä⁻jëë⁻. Juu⁺ na⁻hmää⁺ jmah⁺ ba⁺ ga⁺ hlëëyh⁺. Lä⁺ ma⁺ ga⁺ jā⁺ hñii⁺ ba⁺ lä⁻jëë⁻ discípulo, ja⁻ ga⁺ ga⁻ mi⁻ jnääy⁻ na⁻hñaa⁺ lä⁻jëë⁻ juu⁺ na⁻hmää⁺ he⁻ ga⁺ hlëëyh⁺ ja⁻.

Ga⁺ jmee⁺ Jesús hih⁺ kih⁺ lle⁺ mah⁺ hii⁺ tii⁺
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Lä⁺ ma⁺ ga⁺ nuu⁻ jmi⁺ ja⁻, ga⁺ jāh⁺ Jesús ga⁺ siiyh⁺ discípulo kyaay⁺:

—Man⁺ ta⁺ jyoh⁺ jwoo⁺ jmi⁻ juuh⁻ ka⁻ läh⁺.

³⁶ Ja⁻ ga⁺ ga⁺ hih⁺ discípulo juu⁺ kih⁺ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻, hi⁺ ga⁺ jāäy⁺ Jesús lä⁻ ma⁻gyay⁺ ja⁻ neh⁺ na⁺moó⁺ ga⁻nääy⁺. Ma⁺ hii⁺ ga⁺ jyoh⁺ na⁺moó⁺ koó⁺ ja⁻, ga⁺ka⁺ dsa⁻ he⁺ mah⁺ ga⁻nääy⁺ ta⁺ jee⁺

ga^ˆnää^ˆ discípulo. ³⁷ Jee' ga^ˆnääy^ˆ ja⁻, ja^ˆ koo⁻lle^ˆ tá', ga⁻hih^ˆ goo⁻ jwërte. Ga⁻hluh^ˆ jmi⁻ lä⁻jiih^ˆ ga⁻haa^ˆ neh⁻ na'moo'. Miih⁻ ga^ˆ sa^ˆ ga⁻hmäh^ˆ na'moo' ja⁻. ³⁸ Pero ma⁻na⁻gwii⁻ Jesús ta^ˆ ka'luu' ja⁻, na⁻dsë^ˆ lley^ˆ nē' tu'. He⁻ja⁻ ga^ˆchaa^ˆ discípulo kyaay^ˆ:

—Ta⁻jwoh^ˆ —ga^ˆjäyh^ˆ — ¿che' ni^ˆ miih⁻ huu⁻dsë⁻ sa^ˆ kyeh^ˆ he⁻ juu^ˆ jne' cha^ˆjmi⁻ la⁻?

³⁹ He⁻ja⁻ ga^ˆnoo⁻ Jesús, ga^ˆjmeey^ˆ hih⁻ ga^ˆjä^ˆ ti^ˆ lle^ˆ, hi⁻ ga^ˆjäyh^ˆ siiyh⁻ jmi⁻:

—Ta^ˆ tooh^ˆ miih^ˆ, jä^ˆ ti^ˆ.

Lä⁻chah^ˆ ja⁻ ga^ˆhna^ˆ lle^ˆ hi⁻ ga^ˆjä^ˆ ti^ˆ go⁻te^ˆ jmi⁻. ⁴⁰ Ma⁻ngëe^ˆ he⁻ ja⁻, ga^ˆjäh^ˆ Jesús siih⁻ dsa⁻ kyaay^ˆ he^ˆ:

—¿He⁻la^ˆ gah^ˆ hnäh^ˆ cha⁻miih⁻? ¿He⁻la^ˆ ja⁻ sa⁻dsoo^ˆ hoh^ˆ hnäh^ˆ kin⁻?

⁴¹ Peer⁻ ga^ˆlä^ˆ goh⁻ discípulo kyaay^ˆ Jesús, he⁻ja⁻ ga^ˆngiiy^ˆ juu^ˆ kih^ˆ dsa⁻kyaayh^ˆ:

—¿Hii⁻ ba^ˆ na⁻, heh^ˆ lä⁻kye⁻ jmi⁻ hi⁻ lä⁻kye⁻ lle^ˆ nuuh^ˆ kiyh^ˆ?

5

Dsa⁻ hi⁻ ma^ˆ kye⁻ jmi⁻ lle^ˆ hliih^ˆ chee⁻ Legión

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Hi⁻ ga^ˆlloo^ˆ Jesús jyoh^ˆ jwoo^ˆ jmi⁻juu⁻ ja⁻ kyaah^ˆ discípulo kyaay^ˆ, hwa^ˆ kih^ˆ dsa⁻ gadareno.

² Lä⁻ ma^ˆ ga^ˆjñaay^ˆ neh⁻ na'moo' ja⁻, ja^ˆ jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ ma^ˆ kye⁻ jmi⁻ lle^ˆ hliih^ˆ, ga^ˆmi⁻jeey⁻ Jesús. Hi⁻ he^ˆ ma^ˆ gya^ˆ jee^ˆ la^ˆ to⁻høø⁻ kih^ˆ hlii^ˆ. ³ Jee^ˆ ja⁻ ma^ˆ la^ˆ høøy^ˆ. Ma⁻ke⁻ ma^ˆ hñuu⁻ dsih^ˆ kyaah^ˆ caden^ˆ, ni⁻ lä⁻ja⁻ sa^ˆ ga^ˆjmaa^ˆ. ⁴ Ja⁻ he⁻ koo⁻ hä^ˆ ga^ˆhñuu⁻ dsih^ˆ kyaah^ˆ caden^ˆ hi⁻ ga^ˆgwë^ˆ

dsa- tiiy' kyaah' jwi' hma- he- he' too-, pero ni-
 koo- sa- ga-jmaa'. Ga-sa' ga-hna' bih' la-jeh' he-
 kyaah' ma' na-hnuu' goo- tiiy'. Ni- jaa- dsa- sa-
 ga-la-bee' kyaayh'. ⁵ La-jmii' la-hwe' ma' ngey-
 moh' ki-hooyh~, hi- la-ja- jee' la' to-hoo-. Hi-
 ma' jmeey- dsoo' kih' hniiy' kyaah' kuu'. ⁶ Uu'
 ga-ga-jey' Jesús, he-ja- ngooy' ko-chih' ga-juuyh'
 jney' cha'ne' Jesús. ⁷ Mah' ga-hleeyh' koo- ki-gaa-,
 ga-jayh':

—Ta- kaah- jna' Jesús, hne- Joo' Dio Jooh'.
 Ma-ra- ju'dsoo', ta- jmeeh' jna'.

⁸ Ga-hleeyh' la-ja- jeeh' jaa' ba' ga-jah' Jesús:

—Hne- jmi-llé' hlih', go-hée' kih' dsa-nuuh-
 na-.

⁹ Hi- ga-ngii' Jesús juu' kiyh':

—¿Hee- cheeh- hne-?

Mah' ga-jayh':

—Legión cheen-, jeeh' jwee' jnaah'.

¹⁰ Peer- ga-chuuy' kyaah' Jesús, mah' sa- hee'
 Jesús kiyh' uu' kih' hwa-ja-. ¹¹ Jah- kih' lle' hwa-ja-
 ma' taah' koo- naa' ne' ma' kuh- nuu-. ¹² He-ja-
 ga-ngii' jmi-llé' hlih' he' kih' Jesús, ga-jayh':

—Chee- jnaah' kih' ne' hi- taah' oo' mah'
 dsa'tooh' jnaah' kiyh'.

¹³ Ga-kwa' ba' Jesús jwe'. He-ja- ga-hwee-
 jmi-llé' hlih' kih' dsa- he', mah' ga-taayh' kih'
 la-jee- to' mil ne' hi- ma' taah' jee' ja-. La-jee-
 ne' he' ga-kyuu'. Ma' ga-teey' koo- lle' hwa',
 ko-dsoo' jwe' ba' ga-saay' cha-jmii- juuh-. Jee'
 ja- ga-juuy' neh' jmi-. ¹⁴ Dsa- hi- ma' haah-
 ne' he', ga-naay' ko-chih' cha-hliiy' ta- jee' jwi-
 hi- ta- chuuh' moh', na-jmeeyh' juu'. Hi- la-jee-

dsa- hi- ga-nuu', na'nää' na'jöö- ha- lä- ga-la'.
 15 Ma' ga-lla-näay' jee' cheh' Jesús, ga-jööy' dsa- hi-
 ma' jää- jwöö' jmi-llé' hlih' he', ma' gyay' kyeyh'
 hmih-, ma-nøh' dsëy' go-te~, he-ja- ga-jwaah'
 dsa-. 16 Hi- ga-jöö' lä-jö- he- ja-, ga-jmeeyh'
 juu' kih' dsa- ha- lä- ga-laa' hi- ma' jää- jmi-llé'
 hlih' he' hi- ga-jmeeyh' juu' lä-koh' ga-la' kih' ñe'.
 17 Ja-ga' ga-løø' dsa- he' chuuy' kyaah' Jesús mah'
 wa'llaayh' kiyh' ta- jee' jyoh'.

18 Lä- ma' ga-he' Jesús neh- na'moo', dsa- hi- ma'
 kye- jmi-llé' hlih' he' ga-chuu' kyaah' Jesús, mah'
 ma' kway' jwé' ma' dsooy' kyaayh'.

19 Pero sa- ga-heeh- Jesús:

—Gwaah- kyah' go-koø- juu' kih' hi- chaa-
 kyah', ha- lä- la' he- jah-gaa- he- ma-jmee' Dio
 kyah' hne-. Go-jmeeh- juu' ha- lä- ma-lä-ñih' dsë'
 Dio kyah' —ga-jäh' Jesús siyh- dsa- he'.

20 He-ja- ngaayh', ga-ngööy' lä-kaa- jwii- he-
 jäh' dsa- Decápoli ga-jmeeyh' juu' ha- lä- la' he-
 jah-gaa- he- ga-jmee' Jesús kiyh'. Hi- lä-jöö' dsa-
 hi- ga-nuu' ga-taah- jöö- dsah-.

*Jö-mii' Jairo kyaah' jaq- dsa-möö' hi- ma' dsaah'
 (Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

21 Ngaah' Jesús ka-läh' ta- hngaah- jmi-juuh-
 kyaah' na'moo'. Ma' ga'llaayh' jee' ja-, jwöö' dsa-
 ga-lla-näa' ka-läh'. 22 Jee' ja- ga-llöø' jaa- dsa-
 chee- Jairo hi- laa' ta' kih' gwah- mäh- jee' jwii-
 ja-. Ma' ga-jööy' Jesús ga-juuyh' jney' cha'nëy',
 23 mah' ga-chuuy' cha-miih- kyaah' Jesús, ga-jäyh'
 siyh-:

—Dsa⁻juu^ʹ chih⁻më^ʹ kyaan⁺, ña⁻ mah^ʹ go^ʹkyeh⁻ gooh⁻ në^ʹ kiyh^ʹ mah^ʹ hlää^ʹ, lä⁻ja⁻ mo⁺so⁺ juuy^ʹ.

²⁴ He⁻ja⁻ ngoo^ʹ Jesús kyaah^ʹ Jairo. Peer⁺ na⁻lää⁻ na⁻jlëë[~] bih^ʹ dsa⁺, kih^ʹ he⁻ jwëë^ʹ hi⁻ ga⁻nää^ʹ kyaayh^ʹ. ²⁵ Jee^ʹ ga⁻ngëë^ʹ Jesús ja⁻, ma^ʹ cheh^ʹ jaa⁻ dsa⁻më^ʹ hi⁻ ma⁻hya⁻ koo⁻ gya⁻tó^ʹ ji⁻ñe⁻ he⁻ ma⁻ dsaayh^ʹ dsoo^ʹ kiyh^ʹ. ²⁶ Ma⁻lä⁻hi⁻ jëëy[~] wi^ʹ, ja⁻ hi⁻ jaa⁻ të⁻më[~] ma⁻kaayh⁺. Dsa⁻më^ʹ he^ʹ ga⁻mi⁻llay⁻ lä⁻jë⁺ he⁻ cha⁻ kiyh^ʹ, ga⁻heey^ʹ kyaah^ʹ të⁻më[~]. Ni⁻ miih⁻ sa⁺ ga⁻la^ʹ më[~], cha⁻ga⁻miih⁻ ma^ʹ ja^ʹ kiyh^ʹ koo⁻ jmi^ʹ koo⁻ jmi^ʹ. ²⁷ Ma^ʹ ga⁻nuuy^ʹ hlëeh⁻ dsa⁻ kih^ʹ Jesús, lä⁻chah^ʹ ja⁻ ga⁻taayh⁻ hñiiy^ʹ jee^ʹ kih^ʹ jwëë^ʹ dsa⁻ he^ʹ mah^ʹ ga⁻su^ʹ miih⁻ cha⁻gooy⁻ sa⁻hmiih⁻ kih^ʹ Jesús. ²⁸ Jëeh^ʹ ma^ʹ laay^ʹ: “Wa⁻ra⁻ jah^ʹ kih^ʹ koo⁻ tëën^ʹ su^ʹ miih⁻ cha⁻goon⁺ sa⁻hmiih⁻ kiyh^ʹ, hlään^ʹ go⁻te[~].” ²⁹ Lä⁻chah^ʹ ja⁻ ga⁻hna^ʹ dsoo^ʹ kiyh^ʹ hi⁺ ga⁻lä⁻liih⁻ dsa⁻më^ʹ he^ʹ he⁻ ga⁻ääh^ʹ go⁻te[~] dsoo^ʹ kiyh^ʹ. ³⁰ Hi⁺ chah^ʹ ba^ʹ ga⁻lä⁻liih⁻ Jesús heh^ʹ bë^ʹ kiyh^ʹ ga⁻mi⁻hlää^ʹ jaa⁻ dsa⁻, he⁻ja⁻ ga⁻jëeyh⁻ hñiiy^ʹ ga⁻siiyh⁺ dsa⁻:

—¿Hi⁻ na⁻ hi⁻ ma⁻su^ʹ sa⁻hmiih⁻ kin⁻?

³¹ He⁻ja⁻ ga⁻jäh^ʹ discípulo kyaay^ʹ:

—Che^ʹ sa^ʹ jëeh^ʹ jee^ʹ kih^ʹ jwëë^ʹ dsa⁻ hääh^ʹ, mah^ʹ jwah^ʹ: “¿Hi⁻ na⁻ ma⁻su^ʹ jnä^ʹ?”

³² Pero cheh^ʹ bih^ʹ jëëy[~] lä⁻ku^ʹ lä⁻jii^ʹ jee^ʹ tääh^ʹ dsa⁻, hi⁻ na⁻ hi⁻ ma⁻jmeë^ʹ lä⁻ja⁻. ³³ Hi⁻ dsa⁻më^ʹ he^ʹ ñe⁻ bih^ʹ he⁻ ma⁻hlaay^ʹ. Goyh⁺ hi⁺ jlää[~] gyih^ʹ lä⁻ja⁻, ngooy^ʹ na⁻juuyh^ʹ jnéy^ʹ cha⁻në^ʹ Jesús hi⁺ ga⁻jmeeyh^ʹ juu^ʹ lä⁻koh^ʹ ga⁻la^ʹ kiyh^ʹ. ³⁴ He⁻ja⁻ ga⁻jäh^ʹ Jesús siiyh⁺ dsa⁻më^ʹ he^ʹ:

—Gyuu⁻ kyaan⁺, kih⁺ he⁻ ma⁻lä⁻dsöo⁺ hoh⁺ kin⁺, ma⁻jä⁺ ba⁺ kyah⁺. Gwaah⁻ ba⁺ hne⁻ llu⁺, wa⁺ jä⁺ go⁻te⁻ dsöo⁺ kyah⁺.

³⁵ Lä⁻ ma⁻ch eh⁺ ba⁺ Jesús hlëeh⁺, ma⁺ ga⁻lla⁻nää⁺ dsa⁻ hi⁻ chaa⁻ kih⁺ Jairo hi⁻ ma⁺ laa⁺ ta⁺ kih⁺ gwah⁺ jee⁺ ja⁻. Hi⁻ he⁺ ma⁺ kye⁻ juu⁺, jäyh⁺ sïyh⁺ Jairo:

—Ma⁻juu⁻ ba⁺ gyuu⁻ më⁺ kyaah⁺. Mo⁻to⁻ kwa⁻ ga⁻ ta⁺ kih⁺ ta⁻jwöh⁺ na⁻.

³⁶ Lä⁻chah⁺ ma⁺ ga⁻nuu⁺ Jesús juu⁺ ja⁻, ga⁻jäyh⁺ sïyh⁺ hi⁻ laa⁺ ta⁺ kih⁺ gwah⁺ he⁺:

—Ta⁻ ka⁻ hu⁻dsë⁻, jmee⁺ dsöo⁺ hoh⁺ ba⁺.

³⁷ Ja⁻ jiih⁺ mo⁻so⁻ ga⁻kway⁺ jwë⁺ ma⁺ dsa⁻nää⁺ dsa⁻ kyaayh⁺. Ga⁻jääy⁺ ma⁻la⁻ Pee⁺ ba⁺, kyaah⁺ Jacobo kyaah⁺ Jwaa⁻ øøyh⁺. ³⁸ Lä⁻ ma⁺ ga⁻llooy⁺ jäh⁺ jee⁺ chih⁺ hne⁺ kih⁺ hi⁻ laa⁺ ta⁺ kih⁺ gwah⁺ he⁺, ga⁻nuuy⁺ tääh⁺ mïih⁺ ki⁻hoo⁻ dsa⁻. ³⁹ Ma⁺ ga⁻hey⁺ cha⁻neh⁺, ga⁻jäyh⁺:

—¿He⁻la⁺ tooh⁺ hnäh⁺ mïih⁺ he⁻ ki⁻hoo⁻ hnäh⁺? Sa⁻ na⁻juu⁺ chih⁻më⁺ na⁻, hi⁻ na⁻gwïi⁻ ba⁺ na⁻.

⁴⁰ Ga⁻mi⁻kwah⁺ ba⁺ dsa⁻ kih⁺ Jesús. He⁻ja⁻ ga⁻hwëëy⁺ ka⁻hne⁻ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻, mah⁺ ga⁻hey⁺ jee⁺ kyaa⁺ chih⁻më⁺ he⁺ kyaah⁺ ma⁻la⁻ cho⁻jmiiy⁻ hi⁻ kyaah⁺ discípulo kyaay⁺ ba⁺.

⁴¹ Hi⁻ ga⁻sooyh⁺ goo⁻ chih⁻më⁺ he⁺, ga⁻jäyh⁺:

—Talita, cumi —juu⁺ la⁻ hnøø⁺ jäh⁺: Chih⁻më⁺, jnä⁺ jwëëhn⁻ hne⁻ noo⁻.

⁴² Lä⁻chah⁺ ja⁻ ga⁻noo⁻ chih⁻më⁺ he⁺ hi⁻ ga⁻løoy⁺ ngëy⁻. Peer⁻ jëë⁻ dsah⁻ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻, kih⁺ he⁻ ga⁻la⁺ lä⁻ja⁻. Chih⁻më⁺ he⁺ ma⁺ hää⁺ gya⁻to⁺ ji⁻ñe⁻. ⁴³ Pero ga⁻täayh⁻ juu⁺ mah⁺ sa⁻ kooyh⁺ juu⁺

kyaah' ni⁺ jaa⁻ dsa⁻. Hi⁺ ga⁻siyh⁺ he⁻ kwëeyh⁺ he⁻ kuh⁻ chih⁻ më⁺ he⁺.

6

Ga⁻llaah⁺ Jesús jwⁱⁱ- Nazaret

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Ya⁻ hëë⁺ Jesús kih⁺ Jairo, jayh⁺ ta⁻ jee⁺ jwⁱⁱ- kiyh⁺, hi⁺ discípulo kyaay⁺ ga⁻jmeë⁺ ko⁻jøh⁺ kyaayh⁺.

² Jmⁱⁱ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsë⁺ ga⁻hey⁺ neh⁻ gwah⁻ mäh⁻ hi⁺ ga⁻løøy⁺ kway⁺ juu⁺. Ma⁺ ga⁻nuu⁺ dsa⁻ ha⁻ lä⁻ hlëeyh⁺, ga⁻taayh⁺ jëë⁻ dsayh⁺, he⁻ ja⁻ ma⁺ jäh⁺ dsa⁻ kiyh⁺:

—¿Ha⁻ ma⁻ mi⁻ tēē⁻ hī⁻ na⁻, he⁻ hlëeyh⁺ lä⁻ na⁻? ¿Hii⁻ kwa⁺ hu^u dsë⁻ kiyh⁺? ¿Ha⁻ ba⁺ lä⁻ jmeey⁺ lä⁻ lä⁻ jē⁺ he⁻ juh⁻ gaa⁻ he⁻ jmeey⁺ na⁻? ³ ¿Che⁺ ja⁺ he⁺ tē⁻ hma⁻ na⁻? ¿Ja⁺ he⁺ jōō⁺ María na⁻? Hih⁺ hī⁻ na⁻, ¿ja⁺ he⁺ øøyh⁻ Jacobo, José, Juda, Simón, hi⁺ dsa⁻ më⁺ øøyh⁻ hī⁻ tääh⁺ kyaah⁺ jne⁺ jee⁺ la⁻?

Lä⁻ jē⁺ he⁻ ma⁺ jmeey⁺, ga⁻ toh⁺ wi⁺ kih⁺ dsa⁻ he⁺.

⁴ He⁻ ja⁻ ga⁻ jäh⁺ Jesús siyh⁺:

—Tih⁻ ba⁺ dsë⁺ dsa⁻ hī⁻ ngëë⁻ juu⁺ kih⁺ Dio hī⁻ go⁻ nää⁺ jee⁺ jyoh⁺. Pero hī⁻ chaa⁻ jee⁺ jwⁱⁱ- kih⁺, hi⁺ hī⁻ chaa⁻ cha⁺ neh⁻ kih⁺, sa⁻ hnää⁺ dsih⁺.

⁵ Sa⁻ ga⁻ la⁺ ma⁺ jmeey⁺ cha⁻ miih⁻ he⁻ juh⁻ gaa⁻ jee⁺ ja⁻. Ko⁻ llaa⁺ dsa⁻ dsaah⁺ he⁺ ga⁻ kyey⁻ gooy⁻ nē⁺ kih⁺ mah⁺ ga⁻ jā⁺ kiyh⁺. ⁶ Kih⁺ he⁻ sa⁻ ga⁻ lä⁻ dsoo⁺ dsë⁺ dsa⁻ gooy⁺, he⁻ ja⁻ ga⁻ lä⁻ dsaa⁻ dsëy⁺ cha⁻ miih⁻. Ma⁻ ngëë⁺ he⁻ ja⁻, ngooy⁺ lä⁻ kaa⁻ jwⁱⁱ- jee⁺ jäh⁺ na⁺ kway⁻ juu⁺.

Ga⁻ cheë⁺ Jesús dsa⁻ kyaay⁺ mah⁺ kway⁺ ju⁺ hmëë⁺

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 Ga^ˆtēeyh^ˆ lä^ˆjēē^ˆ gya^ˆtuu^ˆ discipulo kyaay^ˆ mah^ˆ cheey^ˆ ma^ˆ uu^ˆ ma^ˆ uu^ˆ lä^ˆkoo^ˆ jee^ˆ jwii^ˆ, hi^ˆ ga^ˆkwēeyh^ˆ be^ˆ mah^ˆ jmeey^ˆ hih^ˆ hwēē^ˆ jmi^ˆ-lle^ˆ hlih^ˆ kih^ˆ dsa^ˆ. 8 Ga^ˆjmeey^ˆ mada^ˆ kiyh^ˆ, ga^ˆjäh^ˆ lä^ˆla^ˆ:

—Ta^ˆ ka^ˆ hnäh^ˆ ni^ˆ miih^ˆ kih^ˆ cha^ˆjwē^ˆ. Ta^ˆ ka^ˆ hnäh^ˆ hmih^ˆ-tuh^ˆ, ni^ˆ he^ˆñiih^ˆ, ni^ˆ kuu^ˆ. Ma^ˆla^ˆ hma^ˆ-hu^ˆ ba^ˆ kah^ˆ hnäh^ˆ. 9 Ja^ˆ heeh^ˆ hnäh^ˆ loo^ˆ he^ˆ hä^ˆ tiih^ˆ hnäh^ˆ ba^ˆ, ta^ˆ ka^ˆ hnäh^ˆ jyoh^ˆ lēē^ˆ hmiih^ˆ kyah^ˆ hnäh^ˆ. 10 Lä^ˆkoo^ˆ jwii^ˆ jee^ˆ tēēh^ˆ hnäh^ˆ, jäh^ˆ hnäh^ˆ koo^ˆ cha^ˆneh^ˆ kih^ˆ dsa^ˆ, lä^ˆjiih^ˆ hwēēh^ˆ hnäh^ˆ jee^ˆ ja^ˆ. 11 Pero cher^ˆmah^ˆ sa^ˆ ga^ˆheeh^ˆ dsa^ˆ hnäh^ˆ jee^ˆ lla^ˆnääh^ˆ hnäh^ˆ, hi^ˆ cher^ˆmah^ˆ sa^ˆ ga^ˆnuuy^ˆ juu^ˆ he^ˆ kyeh^ˆ hnäh^ˆ, ja^ˆ hwēēh^ˆ hnäh^ˆ jee^ˆ ja^ˆ. Ja^ˆ hlah^ˆ hnäh^ˆ wa^ˆhløø^ˆ he^ˆ na^ˆ-beh^ˆ tiih^ˆ hnäh^ˆ. He^ˆ ja^ˆ jmee^ˆ lii^ˆ he^ˆ ma^ˆ-la^ˆ kwaat^ˆ kih^ˆ bih^ˆ ja^ˆ. Ma^ˆra^ˆ ju^ˆdsoo^ˆ jwēēhn^ˆ hnäh^ˆ, wa^ˆra^ˆ ga^ˆlloo^ˆ jmi^ˆ jmee^ˆ Dio jwiz^ˆ, jee^ˆ jwii^ˆ ja^ˆ jēē^ˆ cha^ˆga^ˆmiih^ˆ wii^ˆ lä^ˆkoh^ˆ ga^ˆ he^ˆ jēē^ˆ jee^ˆ jwii^ˆ Sodoma kyaah^ˆ Gomorra —ga^ˆjäh^ˆ Jesús siih^ˆ discipulo kyaay^ˆ.

12 Ma^ˆngēē^ˆ he^ˆ ja^ˆ, ga^ˆhwēē^ˆ discipulo ga^ˆnäay^ˆ kway^ˆ juu^ˆ mah^ˆ wa^ˆ dsa^ˆ-jeeh^ˆ dsa^ˆ kyaah^ˆ Dio. 13 Ga^ˆhwēey^ˆ jmi^ˆ-lle^ˆ hlih^ˆ hi^ˆ ga^ˆsuy^ˆ miih^ˆ aceit dsa^ˆ-dsaah^ˆ, lä^ˆja^ˆ ga^ˆmi^ˆ-hläay^ˆ jwēē^ˆ hi^ˆ ma^ˆ dsaah^ˆ.

Jee^ˆ la^ˆ jäh^ˆ ha^ˆ lä^ˆ ga^ˆjuu^ˆ Jwaa^ˆ hi^ˆ ma^ˆ choo^ˆ jmi^ˆ

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Ga^ˆlä^ˆkaa^ˆ ma^ˆ cha^ˆ juu^ˆ kih^ˆ Jesús, he^ˆ ja^ˆ ga^ˆnuu^ˆ rey Herode. Mah^ˆ ga^ˆjäh^ˆ:

—Laan⁺ go⁻ Jwaa⁻ hi⁻ ma⁺ choo[~] jmii⁻ ma⁻lä⁻jiih⁻
jee⁺ kih⁺ hi⁻ ma⁻na⁻juu⁺, he⁻ja⁻ ma⁻kyey⁻
cha⁻miih⁻ be⁺ he⁻ kyaah⁺ jmeey⁺ he⁻ juh⁻gaa⁻.

15 Hi⁻ ko⁻llaa⁺ jäh⁺ Elía ba⁺ na⁻, hi⁻ lle⁻ kih⁺ jäh⁺.
Hi⁻ jñah⁺ ma⁺ jäh⁺, jaa⁻ hi⁻ ngëe[~] juu⁺ kih⁺ Dio ba⁺
na⁻, ja⁻ba⁺ lä⁻koo⁻ laa⁺ hi⁻ ma⁺ ngëe[~] juu⁺ kih⁺
Dio llo⁺joo⁺. 16 Pero lä⁻ ma⁺ ga⁺nuu⁺ Herode ja⁻,
ga⁻jäyh⁺:

—Hi⁻ he⁺ he⁺ Jwaa⁻, hi⁻ ga⁻jmeen⁺ mada⁻ ga⁻ku⁻
lle⁺, hi⁻ he⁺ na⁻ ma⁻lä⁻jiih⁻jee⁺ kih⁺ hi⁻ ma⁻na⁻juu⁺.

17 He⁺ ba⁺ Herode ga⁻jmeey⁺ hih⁺ jää⁺, ga⁻saah⁺
dsa⁻ Jwaa⁻, ga⁻taayh⁻ neh⁺ñe⁺ dsoo⁺ kih⁺ Herodía.
Herodía he⁺ ma⁺ laa⁺ mē Felipe dsa⁻ñuu⁻ øøh⁻
Herode. Pero ma⁻ngëe[~] he⁻ ja⁻, ga⁻tëe⁻ Herode
dsa⁻mē he⁺, ga⁻jmäy⁺ lä⁻koh⁺ dsa⁻mē kyaay⁺.
18 Sa⁺ ga⁺ ma⁻hää⁺ Jwaa⁻ neh⁺ñe⁺ ga⁻siiyh⁺ Herode:

—Sa⁺ lle⁻ kih⁺ he⁻ ma⁻kyaah⁺ mē dsa⁻ñuu⁻ øøh⁻.

19 He⁻ja⁻ ga⁻lä⁻høøh⁻ Herodía kih⁺ Jwaa⁻. Hnøøy⁺
ma⁺ juu⁺ Jwaa⁻, pero sa⁺ ga⁻kwa⁺ Herode jwē⁺.

20 Jëeh⁺, Herode ma⁺ gah⁺ Jwaa⁻, ñe⁻ bih⁺ ma⁺
laay⁺ jaa⁻ dsa⁻ñuu⁻ lluu⁺ hi⁻ na⁻jngëe⁺ kyaa⁺
Dio. He⁻ja⁻ ga⁻hää⁺ bih⁺. Lä⁻koo⁻ ma⁺ nuuy⁻
juu⁺ kih⁺ Jwaa⁻, ma⁻nuu⁻ bih⁺ lä⁻kaa⁻ tuh⁻dsëy⁻
pero ma⁺ jmeey⁺ cha⁻miih⁻ huu⁺dsë⁻. 21 Pero

ga⁻na⁺ jwē⁺ kih⁺ Herodía jmeey⁺ he⁻ lla⁺ dsëy⁺ lä⁻
ma⁺ ga⁻hya⁻ Herode ji⁻ñe⁻. Ga⁻jmeey⁺ koo⁻ jmi⁺
juuh⁻ ga⁻kway⁺ he⁻ ga⁻kuh⁻ dsa⁻. Ga⁻tëeh⁺ Herode
lä⁻jëe⁻ dsa⁻ta⁺ kaah⁺, lä⁻jëe⁻ hi⁻ ma⁺ kye⁻ nē kih⁺
hløø⁺ hi⁻ lä⁻jëe⁻ dsa⁻kaah⁺ hi⁻ ma⁺ chaa⁻ Galilea.

22 Ma⁺ja⁻ ga⁻he⁺ jo⁻mi⁺ Herodía jmeey⁺ ja⁺. Ga⁻tih⁺
jwërte dsë⁺ Herode hi⁻ ga⁻tih⁺ dsë⁺ lä⁻jëe⁻ dsa⁻

hi- ma' tääh' jmií'. He-ja- ga-jäh' Herode siyh' chih-më' he':

—Ngii' he- hnooh- kin'. 23 Jnä' bäähn' hñiin' kwëehn' hne- lä-jë- he- ngiih' lä-jiih' to' dsaah' he- cha- kin'.

24 He-ja- ya-hëë' chih-më' he' na'ngiiy' juu' kih' chooy':

—¿Hee- llu' ngiin' laah'? —jäyh' siyh' chooy'.

—Ngii' mi'lle' Jwaa- hi- ma' choo- jmií- ba' — ga-jäh' chooy'.

25 Chah' ba' ngooy' ga-hey' jee' gya' rey:

—Kwëeh' jnä' na' ga-juh- mi'lle' Jwaa- na-hä' neh' koo- wii'. He- na- ba' hnoon' —jäh' chih-më' he' ga-siiyh' rey.

26 He-ja- ga-lä-meeh' dsë' Herode. Pero ga-täay- hñiiy' kway' he- ga-jäyh' to'lo' né' jee' lä-jëë- hi- ga-tëëyh' he', he-ja- ga-mi'tey' ba' juu' kiyh'. 27 Lä-chah' ja-, ga-jmeey' hih' kih' hløø' kyaay' mah' na'kyey' lle' Jwaa-. 28 Ngoo' hløø' neh' ñe' na'kuy- lle' Jwaa-, hi- ma' kiiy' lle' Jwaa- na-hä' neh' wii', jäyh' ya-kwëëyh' chih-më' he' mah' ga-ngëë' chih-më' he' kih' chooy'.

29 Ma' ga-nuu' dsa-kyaa' Jwaa- he- ga-la' lä-ja-, na'näy' na'kiiy' hnoo' ja-, mah' na'hooy-.

Ga-ääh- Jesús hñaa' mil dsa-ñññh-

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Ma' ga-lla-näa' apóstol kyaa' Jesús, ga-jmeeyh' juu' lä-jë- he- ga-jmeey' hi- ha- lä- ga-hlëëyh' dsa- jee' na'näy'. 31 He-ja- ga-jäh' Jesús:

—Ya-nääh' hnäh' ma-nøø'n' ma-teëhn' dsë- jne' ko-hwëë' ta' jee' sa' chaa- dsa-.

Jwëë' dsa- ma' dsa-nää' jee' ma' tääyh' ja-, ni- he- ma' kuyh- sa- ga-kwa' jwë'. Kih' he- ja- ba' ja-, ga-jäyh' lä-ja-. ³² Ja-ga' ga-taayh` neh- na'moo' ga-näay' koo- hwa' kii- jee' sa- kwa- ni- miih-. ³³ Jwëë' dsa- hi- ma' tääh' jee' ja-, ga-jëë' dsih' hääy' neh- na'moo' hi- ga-lä-kyuuy'. He- ja- ga-nää' dsa- jwë' ti'. Ma' ga-ngëëy' lä-koo- lä-koo- jwë-, ga-nää' dsa- he' kyaayh' ka-läh'. Pero jää' ga- dsa- he' ga-lla-nää' lä-koh' ga' Jesús. ³⁴ Ma' ga-jñaa' Jesús neh- na'moo' ja-, ga-jëëy' jwëë' jwërte dsa- hi- ga-lla-nää' jee' ja- hi- ga-lä-nih' dsëy' kih'. Jëéh', dsa- he' laa' lä-koo- borrego hi- sa- cha- jmu'. He- ja- ga-løøy' hlëëyh- dsa- kyaah' cha-miih- juu'. ³⁵ Ma' ga-hloo' ja-, ga-ya-jäh' discípulo kih' Jesús mah' ga-jäyh' siiyh':

—Ga-hloo' ba' la-, hi- sa- cha- ni- miih- he- kuh- dsa- jee' la-. ³⁶ Chiih' dsa- wa' lla-näay' lä-kaa-jäh' la-, wa' lla-läy- he- kuyh- —ga-jäh' discípulo siiyh' Jesús.

³⁷ —Kwëëh` hnäh' dsa- he- kuyh- —ga-jäh' Jesús.

—¿Ni- sa- lee- to' hña-loo' kuu' he- dsa-lá' jnääh' he- kuh- ga-lä-jëë- dsa- na-? —ga-jäh' discípulo.

³⁸ —Jëë` da' koo- ¿Joh' he-niih' kye'h' hnäh'? —ga-jäh' Jesús.

Ma' ga-jëë' discípulo, mah' ga-jmeeyh' juu':

—Hña' ba' he-niih' kye' jnääh' kyaah' uu' hmooh- —ga-jäyh'.

³⁹ He- ja- ga-jmee' Jesús mada- kiyh':

—Chiih' dsa- na- wa' dsa-taah' ma- koo- nää' ma- koo- nää' në' ya-mooh- na-.

40 He⁻ja⁻ ga⁻taah` dsa⁻ ma⁺ hña⁻laa⁺ hi⁺ ma⁺ to⁺lo⁻gyaa⁺. 41 Hi⁺ ga⁺ka⁺ Jesús lä⁻jë⁻ hña⁺ he⁺ñiih⁻ ja⁻ kyaah⁺ lä⁻uu⁺ hmooh⁻ he⁺, ga⁺jëy⁺ ta⁺ gyuu⁺h⁺ ga⁻kway⁺ ti⁺hmaah⁺ kih⁺ Dio. Ja⁻ga⁺ ga⁻llaay⁺ he⁺ñiih⁻ ja⁻, ga⁻kwëeyh⁺ discípulo mah⁺ ga⁻ti⁺ ga⁻llooyh⁺ kih⁺ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ he⁺. Hi⁺ lä⁻ja⁻ ga⁻jmeey⁺ kih⁺ hmooh⁻ he⁺ ka⁻lä⁺. 42 Lä⁻jëë⁻ dsa⁻ ga⁻kuh⁻ lä⁻jiih⁺ ga⁻këey⁺. 43 Jwi⁺ he⁺ñiih⁻ he⁻ ga⁻chaa⁺ ja⁻, ga⁻kah⁺ gya⁻to⁺ sa⁻miih⁻ kyaah⁺ hmooh⁻ he⁺. 44 Jee⁻ lä⁻jëë⁻ ma⁻la⁻ dsa⁻ñuu⁻ hi⁻ ga⁻kuh⁻ he⁺ tee⁺ koo⁻ hña⁺ mil dsa⁻.

*Ga⁻ngë⁺ Jesús në⁺ jmii⁻
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

45 Lä⁻chah⁺ ja⁻ ga⁻jäh⁺ Jesús siih⁻ discípulo kyaay⁺:
—Ta⁻ko⁻jiih⁺ hihn⁻ juu⁺ kih⁺ dsa⁻ la⁻, go⁻nää⁺ hnäh⁺ ga⁻juh⁻ kyaah⁺ na⁻moo⁺ ta⁺ hngaah⁻ Bet-saida. Ja⁻ga⁺ nñin⁻ hñiin⁻.

46 Ma⁻ngëë⁺ ma⁻hiyh⁺ juu⁺ kih⁺ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻, ja⁻ga⁺ ngooy⁺ ta⁺ lle⁻koh⁺ na⁻ngiiy⁺ kiyh⁺ kih⁺ Dio. 47 Ngoo⁺ ga⁻nuu⁻ ba⁺ ja⁻, hi⁻ na⁻moo⁺ to⁺dsaah⁻ jmii⁻ ba⁺ ma⁻lloo⁺. Pero cheh⁺ ga⁺ Jesús hwa⁺ kij⁻. 48 Ga⁻jëy⁺ he⁻lii⁺ ba⁺ ngë⁻ na⁻moo⁺, jëeh⁺ ma⁺ gwa⁺ lle⁺ ta⁺ jee⁺ ngoo⁺ na⁻moo⁺ ja⁻. Ta⁻la⁻ ya⁻jnä⁺, ga⁻løø⁺ Jesús ngë⁻ në⁺ jmii⁻. Ma⁺ hnøøy⁺ ma⁺ ngëey⁺ jwë⁺ na⁻moo⁺ ja⁻. 49 Ma⁺ ga⁻jëë⁻ discípulo ngëy⁻ në⁺ jmii⁻, ma⁺ laay⁺, dsa⁻ lle⁻ ba⁺ na⁻ ngë⁻ në⁺ jmii⁻ he⁻ja⁻ ga⁻hooyh⁺ ki⁻gaa⁻. 50 Lä⁻jëë⁻ bih⁺ ga⁻jëy⁺, he⁻ja⁻ ga⁻jwaayh⁺ jwërte. Pero chah⁺ ba⁺ ga⁻hlëeh⁺ Jesús kyaayh⁺:

—Ta⁺ wa⁺ gah⁺ hnäh⁺, jnä⁺ ba⁺ la⁻ —ga⁻jäyh⁺.

51 Lā́ ma' ga`hey¹ neh¹ na'moo', ga`hna' go`te~ lle'. Peer¹ ga`lā`dsaa~ dsē¹ discipulo kyaay¹, mah¹ ga`taayh`jēē` dsayh¹. 52 Jēeh', ma' na`jlē` haa`dsē` kiyh¹, he`ja` sa` ga`lā`ngēēy' ha`lā` ga`jmee' Jesús kih¹ he`ñiit` ja`.

Ga`mi`hlää' Jesús jwēē' dsa`dsaah' hi`ma' chaa` hwa' Genesaret (Mt. 14:34-36)

53 Ma' ga`lla`näay¹ ta` hngaah`jee' chee` Gene-saret, jee' ja` ga`hiiy' na'moo' kiyh¹. 54 Ma' ga`hwēēy` neh¹ na'moo' ja`, chah' ba' ga`lā`kyuu` dsih'. 55 Hi¹ ga`näa¹ dsa` he' lä`kaa` hwa¹ ja`. Lä`kaa`jee' ja` ga`løoy¹ na`jäay` dsa`dsaah' kyaay¹ kyaah' jii' kiyh¹ ta`jee' ma' ngē` Jesús. 56 Lä`kaa`jee' ma' ngē` Jesús, jwii` mäh`, ma`ke` jwii` juuh`, na`ma`hiit` dsa`jäa` dsa` dsa`dsaah' kyaa¹ cha`jwē¹ jee' ma' dsa`ngēēy'. Ma' chuū` dsa`kyaayh' mah¹ ma' kway`su¹ miih`cha`gooy` cha`hee` hmiih` kiyh¹. Hi¹ lä`jēē` hi` ga`tēē' ga`su¹ miih`mi'cha`gooy` hmiih` kih¹ Jesús ma' dsa`hläay' go`te~.

7

Lä`jē`he`mi`sah' dsa` (Mt. 15:1-20)

1 Ga`lla`näa¹ fariseo hi`ma' chaa` Jerusalén hi¹ ga`lla`näa¹ ko`llaa¹ ta`jwoh¹ kyaa¹ ley ka`läh`jee' ma' ngē` Jesús. 2 Ma' ga`jēē¹ dsa` he', lä`ma`soh' ja`ba' goo`discipulo kyaa¹ Jesús ma' täayh' kuyh`, ga`hlēēyh' wii' kiyh¹. 3 (Jēeh', dsa` fariseo ma' mi`teh¹ he`ma' tēē¹ jmee` dsa`

ma-gyuh- kyaay¹, sa⁺ kuh-hiyh~ cher'mah¹ sa⁺
 ga-gyiyh¹ gooy- lä'koo- tēē¹ jmee⁺ lä'jēē⁺ dsa-
 judiu. ⁴ Hi⁺ wa'ra- ya-näy` je'hmooh', sa⁺ kuyh-
 cher'mah¹ sa⁺ ga'mi'tey¹ he- tēē¹ dsa- jmee⁺. Hi⁺
 cha- ga' jyoh¹ he- tēē¹ dsa- høø⁺, he- gyiyh~
 lä'jē⁺ he- jmäy`h- ta' o'je-, lä'kye- jii' jee' gwiiy-.)
⁵ He-ja- ga-ngii' fariseo kyaah' ta-jwoh¹ he' juu'
 kih¹ Jesús:

—¿He-la¹ sa⁺ gyih~ discípulo kyaah¹ goo- jää'
 ja-ga' kuyh⁺, lä' nøø' kih¹ dsa- ma-gyuh- jnän'?

⁶ —Peer⁺ ta-juuh¹ hnäh¹ —ga'jäh¹ Jesús —.
 Lä'koo- jmeeh- hnäh¹ na-, jeeh¹ kwee- kyaah¹
 he- ga-hlëeh¹ Isaia llo'joo¹, jee' na-sii- lä-la-:

Dsa-la-, koo- jäh¹ bih¹ hnäy¹ jnä¹.

Pero ta' jee' jyoh¹ ba' hä' huudse- kiyh¹.

⁷ Sa' jmää¹ ni⁺ miih- he- jmeey⁺ hnäy¹ jnä¹.

Lä'jē⁺ nuuh⁺ he- kway⁺, la¹ mada- kih¹ dsa-
 jmi-gyuu⁺ ba', ga'jäh¹ Isaia.

⁸ 'Jmeeh- hnäh¹ ta⁺ koo' nuuh⁺ kih¹ Dio mah¹
 høøh- hnäh¹ ma-la⁺ he- tēēh¹ hnäh¹ ba'. Gyih⁺
 hnäh¹ kyah'wii' jee' kuh-huh¹ hnäh¹. Joh¹ nēē¹ he-
 la¹ lä'ja- sa⁺ jmeeh- hnäh¹ —ga'jäh¹ Jesús siiyh⁺
 dsa- he' —. ⁹ Peer⁺ tēēh- hnäh¹ jmeeh- hnäh¹ ta⁺
 koo' nuuh⁺ kih¹ Dio mah¹ høøh- hnäh¹ he- tēēh¹
 hnäh¹ jmeeh- ba'. ¹⁰ Lä-la- ga'jäh¹ Moisé llo'joo¹
 lä-hih⁺ ga'jmeē⁺ Dio: “Wa'hnaah⁺ maa'kyaah¹, tää'
 kyaah¹. Hi- hlëeh⁺ wii' kih¹ cho'jmii-, hi- he' wa'
 juu' go-te~”, ga'jäh¹ Moisé. ¹¹ Pero hnäh¹ fariseo,
 lä-la- ba' jmeeh- hnäh¹. Kwah- hnäh¹ jwē¹ kih¹
 dsa- mah¹ siiyh⁺ cho'jmiiy- lä-la-: “Lä'jē⁺ he- cha-
 kin⁺ he- kyaah¹ ma' jmeen` be' kyah¹, he- ja- na-

la¹ Corbán.” (He⁻ la⁻ hnøø¹ jäh⁺: ma⁻kwëehn⁺ Dio ba¹ ja⁻.) ¹²He⁻ jmeeh⁻ hnäh¹ lä⁺ja⁻, he⁻ hah⁻ hnäh¹ kih¹ hi⁻ jmee⁻ be¹ kih¹ cho¹jmi⁻ ba¹ ja⁻. ¹³Kih¹ he⁻ høøh⁻ hnäh¹ he⁻ ma⁻tëë¹ høø⁻ dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyaah¹ hnäh¹ na⁻, he⁻ ja⁻ ma⁻jmeeh¹ hnäh¹ ta⁺ koo¹ nuuh⁻ kih¹ Dio. Joh¹ nëë¹ he⁻ la¹ lä⁺ja⁻ sa⁺ jmeeh⁻ hnäh¹.

¹⁴He⁻ja⁻ ga⁻hlëëh¹ Jesús jee¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ he¹, ga⁻jäyh¹:

—Nuuh⁻ da¹ hnäh¹ kwee⁻ mah¹ lä⁻ngëeh¹ hnäh¹.

¹⁵Sa⁺ dsa⁻lä⁻sah¹ dsa⁻ kyaah¹ lä⁻jë⁻ he⁻ tooyh⁻ hooy¹. Lä⁻jë⁻ he⁻ hwëë⁻ hooy¹, kyaah¹ he⁻ ja⁻ ba¹ dsa⁻lä⁻sayh¹. ¹⁶Hi⁻ hnøø¹ heeh¹ juu¹ la⁻, wa¹ heeyh⁻ —ga⁻jäh¹ Jesús.

¹⁷Ma¹ ga⁻hih¹ Jesús juu¹ kih¹ dsa⁺, ga⁻hey¹ koo⁻ cha¹neh⁺. Jee¹ ja⁻ ga⁻ngii¹ discípulo juu¹ kiyh¹:

—He⁻ hnøø¹ jäh⁺ juu¹ na⁻hmää¹ he⁻ ma⁻hlëeh¹ na⁻.

¹⁸He⁻ja⁻ ga⁻jäh¹ Jesús:

—¿Che¹ ni⁺ hnäh¹ sa⁺ ma⁻lä⁻ngëeh¹ hnäh¹? ¿Che¹ sa⁺ ngëeh¹ hnäh¹ sa⁺ dsa⁻lä⁻sah¹ dsa⁻ kyaah¹ lä⁻jë⁻ he⁻ tooyh⁻ hooy¹? ¹⁹Jëeh¹, ja⁻ neh⁺ tuh⁻dsë¹ dsa⁻ dsoo[~] he⁻ kuh⁻hiyh[~], neh⁺ tu⁻jlä¹ ba¹ dsa⁻ dsoo[~] he⁻ ja⁻, ja⁻ga⁻ hwëë⁻ ka⁻läh¹ dsoo[~] ta⁺ cha¹sii⁻ —ga⁻jäh¹ Jesús.

Kyaah¹ he⁻ ga⁻hlëëyh¹ lä⁺ja⁻, ga⁻jmeey¹ na⁻jngii¹ lä⁻jë⁻ he⁻ kih⁻hih⁻ jne¹.

²⁰Hi⁺ ngoo¹ bih¹ jäyh¹:

—Lä⁻jë⁻ he⁻ hwëë⁻ hoo¹ dsa⁻, he⁻ ja⁻ ba¹ kyaah¹ dsa⁻lä⁻sayh¹. ²¹Jëeh¹, neh⁺ tuh⁻dsë¹ ba¹ dsa⁻ gwa¹ lä⁻jë⁻ huud¹dsë⁻ hliih¹, hi⁻ lä⁺ja⁻ ka⁻läh¹ gwa¹ he⁻ kaayh[~] hi⁻ sa⁺ laa¹ kyaay¹, kaayh[~] wa¹ hi⁻ cha⁻

hĭ̄, hī ɲgë̄yħ̄ dsā. ²² Neh̄ tuh̄ dsë̄' biħ̄' gwa' hē jmeeȳ hĭ̄, hē' dsë̄' liyh̄ lă̄jĕ̄ hē ga' chā, jmeeȳ lă̄jĕ̄ hē hliħ̄, mi-gaaȳ dsā, jmeeȳ hē la' o-hih̄, wī' dsë̄', hlë̄yħ̄ wī' kih̄ dsā, jmă̄ȳ hñii' kaah̄, hī sa' chā nuħ̄ kiyħ̄. ²³ Lă̄jĕ̄ hē hliħ̄ na' gwa' neh̄ tuh̄ dsë̄' dsā. Kyaah̄ hē na' ba', mi-sah̄ dsā hñii' –ga'jäh̄' Jesús.

*Jaā dsā mē' chaā nuħ̄' ga' heeh̄ kih̄' Jesús
(Mt. 15:21-28)*

²⁴ Jā ga' ya' hë̄' Jesús jee' jā, ngooy' jäh̄ kih̄ jee' jwī Tiro kyaah̄ Sidón. Ma' ga'llooy' jee' jā, ga' hey' cha'neh̄. Sa' ma' hnøoy' ma' lă̄jnă̄y' chah̄, pero sa' ga'la'. ²⁵ Chah̄ ba' ga'nuu' jaā dsā mē' hē ga'llooy' Jesús jee' jā. Dsā mē' hē ma' chaā jaā jō-mīy' hĭ̄ ma' kyē jmīlle' hliħ̄, hē jā ngooy' jee' ma' gya' Jesús mah̄ ga'juuyh̄ jnë̄y' cha'në̄y'. ²⁶ Dsā mē' hē sa' ma' laay' judiu, dsā sirofenicia ba' hē. (Kih̄ dsā judiu, lă̄koh̄ dsā hē laay' lă̄koō sa'dsī ba'.) Ga' chuuy' kyaah̄ Jesús hē dsā lleeȳ jmīlle' hliħ̄ hĭ̄ ma' hă̄' neh̄ tuh̄ dsë̄' jō-mīy'. ²⁷ Hē jā ga'jäh̄' Jesús siyh̄:

–Kwa' jwë' wa' kuh̄ da' chih̄-pih̄ jă̄. Sa' llu' hē jñuuhn̄ hē kuh̄ chih̄ mah̄ kwë̄hn̄ dsiī.

²⁸ Hē jā ga'jäh̄' dsā mē' hē:

–Dsoo' ba' kyah̄, Dsā jōh̄ kyaan̄. Pero ma' ra' hē lih̄ ba' dsiī lă̄jĕ̄ jwī hē dsā saa' kih̄ chih̄-pih̄.

²⁹ Hē jā ga'jäh̄' Jesús ka-lăh̄:

—Kih¹ he⁻ llu¹ juu¹ kyah¹, he⁻ ja⁻ ma⁻ ya⁻ hēē[~] ba¹ jmi⁻ lle¹ hlih¹ kih¹ chih⁻ mē¹ kyaah¹. Gwaah⁻ ba¹ hne⁻ kyah¹.

³⁰ Ma¹ ga⁻ llaah¹ dsa⁻ mē¹ he¹ cha¹ neh⁻ kiyh¹, ga⁻ jēē¹ na⁻ kyaa¹ chih⁻ mē¹ kyaay¹ nē¹ jii¹, ma⁻ ya⁻ hēē[~] jmi⁻ lle¹ hlih¹ kiyh¹.

Ga⁻ mi⁻ hlä⁻ Jesús jaa⁻ dsa⁻ koo⁻

³¹ Ja⁻ ga¹ ya⁻ hēē¹ Jesús koo¹ jee¹ jwii⁻ Tiro, ga⁻ ngēē¹ ta⁻ jee¹ jwii⁻ Sidón, hi⁻ ga⁻ ngēē¹ ta⁻ hwa¹ Decápoli. Ja⁻ ga¹ ga⁻ llaayh¹ ka⁻ läh¹ ta⁻ jee¹ hla⁻ jmi⁻ juuh⁻ kih¹ Galilea. ³² Jee¹ ja⁻ na⁻ jää⁻ dsa⁻ jaa⁻ dsa⁻ koo⁻ cha¹ nē¹ Jesús, hi⁻ dsa⁻ hi⁻ ma¹ jää⁻ hi⁻ koo⁻ he¹ ga⁻ chuuy¹ kyaah¹ Jesús mah¹ kyey⁻ gooy⁻ nē¹ kih¹ hi⁻ koo⁻ he¹. ³³ Hi⁻ ga⁻ lleē⁻ Jesús dsa⁻ koo⁻ he¹ kah¹ kih¹, mah¹ ga⁻ täy¹ cha¹ gooy⁻ lä⁻ koo⁻ lä⁻ koo⁻ to⁻ gway¹, hi⁻ ga⁻ mi⁻ gyuyh¹ na⁻ siih¹ dsa⁻ he¹ kyaah¹ jmi⁻ tu⁻ heyh¹. ³⁴ Mah¹ ga⁻ jēē¹ Jesús ta⁻ gyuuh¹, ga⁻ chaah¹ dsēy¹, hi⁻ ga⁻ jäyh¹ siiyh¹ dsa⁻ ñuuh⁻ he¹:

—Efata —juu¹ la⁻ hnøø¹ jäh⁻: Wa¹ nä⁻ kyah¹.

³⁵ Lä⁻ चाह¹ ja⁻ ga⁻ na¹ to⁻ gwa¹ dsa⁻ he¹ hi⁻ ga⁻ lii⁻ na⁻ siiyh¹, ga⁻ hlēēy¹ jēē⁻. ³⁶ Hi⁻ ga⁻ jmee¹ Jesús hih⁻ kiyh¹ sa⁻ wa¹ jmeeyh¹ juu¹ kih¹ ni⁻ jaa⁻ dsa⁻. Ma⁻ ke⁻ ga⁻ jmeey¹ cha⁻ miih⁻ mada⁻ lä⁻ ja⁻, cha⁻ ga⁻ miih⁻ ma⁻ kooyh⁻ juu¹. ³⁷ Ga⁻ lä⁻ dsaa⁻ jwërte dsē¹ dsa⁻. Ga⁻ jäyh¹:

—Peer⁻ ga⁻ lä⁻ jē⁻ ba¹ lih⁻ Jesús jmee⁻. Jmeey⁻ hlēeh⁻ hi⁻ koo⁻, hi⁻ jmeey⁻ nuu⁻ hi⁻ gwii⁻.

8

*Ga^ˋääh^ˋ Jesús kyeē^ˋ mil dsa^ˋ
(Mt. 15:32-39)*

¹ Ta^ˋko^ˋ-jiih^ˋ ga^ˋlä^ˋhëë^ˋ Jesús jee^ˋ ja^ˋ, jwëë^ˋ dsa^ˋ ga^ˋlla^ˋnää^ˋ ka^ˋläh^ˋ hi^ˋ ni^ˋ miih^ˋ sa^ˋ cha^ˋ he^ˋ ma^ˋ kuyh^ˋ jee^ˋ ja^ˋ. He^ˋja^ˋ ga^ˋtëeyh^ˋ discípulo kyaay^ˋ mah^ˋ ga^ˋsiyh^ˋ:

² —Peer^ˋ dsa^ˋlä^ˋñih^ˋ dsën^ˋ dsa^ˋ hi^ˋ tääh^ˋ kyaah^ˋ jne^ˋ jee^ˋ la^ˋ. Jëeh^ˋ, ma^ˋhya^ˋ hnë^ˋ jmii^ˋ tääyh^ˋ hi^ˋ sa^ˋ cha^ˋ ni^ˋ miih^ˋ he^ˋ kuyh^ˋ. ³ Cher^ˋmah^ˋ ga^ˋcheeh^ˋ jnih^ˋ kiyh^ˋ lä^ˋ ma^ˋkyoyh^ˋ na^ˋ, hwaay^ˋ cha^ˋjwë^ˋ, jëeh^ˋ ga^ˋya^ˋnää^ˋ ko^ˋllaa^ˋ.

⁴ He^ˋja^ˋ ga^ˋjäh^ˋ discípulo kyaay^ˋ:

—¿Ha^ˋ ba^ˋ jä^ˋ he^ˋ kuh^ˋ dsa^ˋ heh^ˋ hwa^ˋ kii^ˋ la^ˋ? Ha^ˋ koh^ˋ sa^ˋ hnøø^ˋ mah^ˋ lee^ˋ kuh^ˋ hi^ˋ tääh^ˋ jee^ˋ la^ˋ.

⁵ He^ˋja^ˋ ga^ˋngii^ˋ Jesús juu^ˋ kiyh^ˋ:

—¿Joh^ˋ he^ˋñiih^ˋ kyeh^ˋ hnäh^ˋ? —ga^ˋjäyh^ˋ.

—Gyii^ˋ ba^ˋ —ga^ˋjäh^ˋ discípulo.

⁶ He^ˋja^ˋ ga^ˋjmeey^ˋ Jesús mada^ˋ mah^ˋ dsa^ˋtaah^ˋ lä^ˋjëë^ˋ dsa^ˋ hwa^ˋ hi^ˋ ga^ˋkay^ˋ lä^ˋjë^ˋ gyii^ˋ he^ˋñiih^ˋ ja^ˋ, ga^ˋkway^ˋ ti^ˋhmaah^ˋ kih^ˋ Dio. Ma^ˋngëë^ˋ ma^ˋkway^ˋ ti^ˋhmaah^ˋ kih^ˋ Dio, ga^ˋllaay^ˋ he^ˋñiih^ˋ ja^ˋ hi^ˋ ga^ˋkwëeyh^ˋ discípulo mah^ˋ ga^ˋti^ˋ ga^ˋllooyh^ˋ kih^ˋ lä^ˋjëë^ˋ dsa^ˋ. ⁷ Hi^ˋ ma^ˋ jääy^ˋ miih^ˋ hmooh^ˋ ka^ˋläh^ˋ hi^ˋ lä^ˋja^ˋ ga^ˋkwa^ˋ Jesús ti^ˋhmaah^ˋ kih^ˋ Dio. Ma^ˋngëë^ˋ he^ˋ ja^ˋ, ga^ˋjmeey^ˋ mada^ˋ mah^ˋ ti^ˋllooyh^ˋ kih^ˋ lä^ˋjëë^ˋ dsa^ˋ. ⁸ Ga^ˋkuh^ˋ dsa^ˋ lä^ˋjiih^ˋ ga^ˋkëey^ˋ. Ma^ˋ ga^ˋla^ˋ kiyh^ˋ, ga^ˋkah^ˋ ga^ˋgyii^ˋ sa^ˋmiih^ˋ jwi^ˋ he^ˋ ga^ˋchaa^ˋ ja^ˋ. ⁹ Tee^ˋ koø^ˋ kyeey^ˋ mil dsa^ˋ hi^ˋ ga^ˋkuh^ˋ jee^ˋ ja^ˋ. Ma^ˋngëë^ˋ he^ˋ ja^ˋ, ga^ˋhiyh^ˋ juu^ˋ kih^ˋ dsa^ˋ.

10 Lắchah' ja- ga'hey' neh' na'moo' kyaayh' discípulo kyaay', ngooy' ta' hwa' Dalmanuta.

Dsa- fariseo ma' hnøøy' ma' jmee' Jesús koo- he- juh-gaa-

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Ma' ga'loo' Jesús jee' ja-, ga'lla-nää' fariseo hi' ga'løøy' ti-chooy' juu' kyaah' Jesús. Ma' kay- dsë' Jesús, he-ja- ga'ngiyy' ma' jmee' Jesús koo- he- juh-gaa- he- ma' ja' gyuuh'. 12 Ma' ga'nuu' Jesús lä-ja-, ga'jii' lä- ga'të' neh' tuh-dsëy', mah' ga'jäyh':

—¿He-la' ngiuh' hnäh' hi- chaa- na' jmeen' koo- he- juh-gaa-? Ma'ra' ju'dsoo' jwëëhn~ hnäh', ni' koo- he- juh-gaa- sa' jëe' dsa- hi- chaa- na'.

13 Jee' ja- ga'beey' dsa- he', mah' ga'hey' ka-läh' neh' na'moo', ngooy' ta' jee' jyoh'.

Levadura kih' dsa- fariseo

(Mt. 16:5-12)

14 Ni' sa' ga'lä-dsooh~ dsë' discípulo ma' kay' he'ñiuh', koo- lä-la- ba' he'ñiuh' ma' kyey- neh' na'moo'. 15 He-ja- ga'mi-liih' Jesús dsë' discípulo, ga'jäyh':

—Leeh' hnäh' kyaah' levadura kih' fariseo hi' leeh' hnäh' kyaah' levadura kih' Herode ka-läh'.

16 He-ja- ga'taah' discípulo he' llay- juu' kyaah' dsa-kyaayh', ma' jäyh':

—Ma'hleëyh' lä-na- kih' he- sa' ma' kyë' jne' he'ñiuh'.

17 Pero ga'lä-liih' Jesús kiyh' mah' ga'jäyh' siyyh':

—¿He-la' jmeeh- hnäh' cha-miuh- huudsë- kih' he- sa' cha- he'ñiuh'? ¿Che' sa' hii~ kwa' kwaat~

kyah¹ hnäh[?]? ¿Che' sa⁺ hii[~] lä⁻ngëeh[?] hnäh[?]? ¿Che' lä⁻ ma⁻na⁻jlë⁻ ba' huu⁺dsë⁻ kyah¹ hnäh[?]? 18 Hä' ba' mī'nēh[?] hnäh[?] mah¹ sa⁻ jëeh[?] hnäh[?], hē⁻ ba' to⁻gwah[?] hnäh[?] mah¹ sa⁻ nuuh⁻ hnäh[?]. ¿Che' sa⁻ dsooh[~] hoh[?] hnäh[?] ha⁻ lä⁺ ga⁻la⁺ jää[?]? 19 Lä⁻ ma' ga⁻ti' ga⁻lloohn¹ hña[?] he⁻ñiih⁻ ja⁻, jee' kih¹ lä⁻jëë⁻ hña[?] mil dsa⁻ he[?], ¿joh[?] sa⁻miih⁻ ga⁻të[?] jwi[?] he⁻ ga⁻chaa¹ ja⁻? —ga⁻jäh[?] Jesús siiyh⁺.

—Gya⁻tō[?] sa⁻miih⁻ —ga⁻jäh[?] discípulo kyaay¹.

20 —¿Ha⁻ ga⁻ ma' ga⁻ti' ga⁻lloohn¹ gyii¹ he⁻ñiih⁻ ja⁻, joh[?] sa⁻miih⁻ ga⁻chaa¹? —ga⁻jäh[?] Jesús.

—Ga⁻chaa¹ ga⁻ gyii¹ sa⁻miih⁻ —ga⁻jäh[?] discípulo.

21 —¿Che' lä⁻jiih¹ na¹ sa⁻ hii[~] lä⁻ngëeh[?] hnäh[?]? —ga⁻jäh[?] Jesús.

Ga⁻mi⁻hlää[?] Jesús jaa⁻ dsa⁻tuu⁻

22 Ga⁻lla⁻nääy¹ jee' jwi⁻ Betsaida. Ma⁻ngëë[?] he⁻ ja⁻, ya⁻jää⁺ dsa⁻ jaa⁻ hi⁻ tuu⁺ cha⁻në[?] Jesús mah¹ ga⁻chuuy[?] kyaah[?] Jesús he⁻ kyey⁺ gooy⁻ nē[?] kiyh¹.

23 He⁻ja⁻ ga⁻sōoh¹ Jesús goo⁻ dsa⁻ he[?], ga⁻jääy¹ ta⁻ chuuh[?] jwi⁻. Ga⁻mi⁻gyuyh[?] mi⁻nē[?] dsa⁻ he[?] kyaah[?] jmii⁻ tu⁻heyh¹ hi⁺ ga⁻kyey⁻ lä⁻tō[?] gooy⁻ nē[?] kih¹ dsa⁻ he[?] mah¹ ga⁻ngiiy[?] juu¹:

—¿Hee⁻ jëeh[?] miih⁻? —ga⁻jäyh[?].

24 He⁻ja⁻ ga⁻lōø¹ dsa⁻tuu⁻ he[?] jëë[~], hi⁺ ga⁻jäyh[?]:

—Jëën⁻ dsa⁻ hi⁻ dsa⁻ngëë[?], pero jnäy[?] lä⁻koh[?] chaah¹ hma⁻ ba[?].

25 Mah¹ ga⁻kye⁻ Jesús ka⁻läh[?] goo⁻ nē[?] kiyh¹. Hi⁻ ga⁻siiyh⁻ he⁻ jëëy¹ ka⁻läh[?]. Lä⁻chah[?] ja⁻, ga⁻jä¹ mi⁻nëy[?]. Ga⁻lä⁻jnä[?] jëë⁻ go⁻te[~]. 26 Mah¹ ga⁻jäh[?] Jesús siiyh⁺:

—Gwaah⁻ ko⁻dsoo^ʔ ta⁺ kyah^ʔ ba^ʔ hne⁻. Mo⁺to⁺ go⁻he^ʔ ta⁺ jee^ʔ jwii⁻ na⁻. Ni⁺ ta⁺ jwii^ʔ ni⁺ jaa⁻.

Ga⁺jäh^ʔ Pee^ʔ, Jesús laa^ʔ Cristo

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Ngoo^ʔ Jesús ka⁻läh^ʔ kyaah^ʔ discípulo kyaay^ʔ ta⁺ jyoh^ʔ jwii⁻ mäh⁻ he⁻ na⁻hee^ʔ hwa^ʔ Cesarea kih^ʔ Filipino. Cha^ʔjwë^ʔ jee^ʔ ga⁻nääy^ʔ ja⁻, ga⁻ngiiy^ʔ juu^ʔ kih^ʔ discípulo:

—¿Ha⁻ lä⁺ jäh^ʔ dsa⁻ kin⁺, hii⁻ jnä^ʔ laay^ʔ? —ga⁺jäh^ʔ Jesús.

²⁸ —Ko⁻llaa^ʔ jäh^ʔ, Jwaa⁻ hi⁻ ma^ʔ choo[~] jmi⁺ ba^ʔ hne⁻. Ko⁻llaa^ʔ jäh^ʔ Elía ba^ʔ hne⁻. Hi⁺ jñah^ʔ ko⁻llaa^ʔ jäh^ʔ, hne⁻ laah^ʔ jaa⁻ hi⁻ ga⁻ngëe^ʔ juu^ʔ kih^ʔ Dio llo^ʔjoo^ʔ —ga⁺jäh^ʔ discípulo kyaay^ʔ.

²⁹ Mah^ʔ ga⁺jäh^ʔ Jesús ka⁻läh^ʔ:

—¿Ha⁻ ga⁻ hnäh^ʔ, hee⁻ jwah^ʔ hnäh^ʔ kin⁺, hii⁻ ba^ʔ jnä^ʔ laah^ʔ hnäh^ʔ?

He⁻ja⁻ ga⁺jäh^ʔ Pee^ʔ siiyh⁻:

—Hne⁻ he^ʔ Cristo.

³⁰ Pero ga⁻taah⁻ Jesús juu^ʔ lä⁺jëe⁺ mah^ʔ sa⁺ kooyh^ʔ juu^ʔ ja⁻ kyaah^ʔ ni⁺ jaa⁻.

Ga⁺mi⁻jnä⁻ Jesús juu^ʔ he⁻ juuy^ʔ

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Jmi^ʔ ja⁻ ga⁻løø^ʔ Jesús mi⁻jnä⁺ juu^ʔ kih^ʔ discípulo kyaay^ʔ, ga⁺jäyh^ʔ:

—Jmee⁻ bii^ʔ kih^ʔ Hi⁻ ga⁻lëe^ʔ ngo^ʔ la⁻ jëe^ʔ cha⁻miih⁻ wii^ʔ. Dsa⁻gyuuh^ʔ sa⁻ lä⁻hnää^ʔ dsih^ʔ, lä⁺ja⁻ dsa⁻kaah^ʔ kyaa^ʔ jmi⁻dsa⁻, kyaah^ʔ ta⁻jwoh^ʔ kyaa^ʔ ley sa⁻ lä⁻hnää^ʔ dsih^ʔ. Hi⁺ jmee⁻ bii^ʔ kiyh^ʔ juuy^ʔ mah^ʔ lä⁺jiiyh^ʔ ka⁻läh^ʔ jee^ʔ ga⁻të^ʔ hnë⁻ jmi⁺ —ga⁻siiyh⁺ discípulo kyaay^ʔ.

32 He- na- ga-hlëeyh' jëë- go-te~, he-ja- ga-jää'
Pee' Jesús ta- koo', ga-løoy' juyh~ kiyh'. 33 Pero
ga-jëeh- Jesús hñii' ga-jëey' jee' ma' tääh' lä-jëë-
discípulo, mah' ga-juyh' kih' Pee':

—Jñuuh' hne- kin- hi-sa-llu'. Sa- jmeeh-
huydsë- lä-koh' jmee- Dio. Lä-ko- la' huydsë-
kih' dsa- ba' la' huydsë- kyah'.

34 Ja-ga' ga-tëeyh' lä-jëë- dsa- ko-jøh' kyaah'
discípulo kyaay' ga-jäyh':

—Cher'mah' hi- hnøø' jmee' ko-jøh' kyaah' jnä',
sa- wa' jmääy' hñiiy' kwaat~, wa' jääy' cru- kyaay'
mah' wa' jmeey' ko-jøh' kyaah' jnä'. 35 Jëeh',
lä-jëë- hi- hää~ hñii' mah' sa- juuy', hi- he' juu'
ba'. Pero lä-jëë- hi- kwaä~ hñii' juu' kwaat~ kin-
o kwaat~ kih' ju'hmëë', hi- he' ba' lää'. 36 ¿Hee-
ya'jøø' ka' dsa- ma-ke- ga-liyh' lä-jëë- he- cha-
jmi-gyuu- la- mah' wa-ra- ga-juuy', sa- tëeyh' kih'
Dio? 37 ¿Hee- ba' kyaah' le' mi-hmaayh' mah'
lääy'? 38 He- ba' che- hlëeh' dsa- hi- chaa-
jmi' na', jmeey- wa' la' cha- la'. Cher'mah' hi-
jmee- na-hiih' kin-, o kyaah' juu' kin- cha'në- dsa-
hi- chaa- na', ja-ba' lä-ja- jmee' Hi-ga-lëë-ngo'
na-hiih' kyaayh', wa-ra- ga-të' jee' jäyh' kyaah' be'
kih' Tää` kyaay' kyaah' lä-jëë- ángele kyaay'.

9

1 Jesús ko- ka-läh' ga-siiyh':

—Ma-ra- ju'dsoo' jwëëhn~ hnäh', chaa- ko-llaä'
hi- tääh' jee' la- sa- juuy' jää' sa- ga' ma-jëey' ha-
lä-ko- la' be' kih' Dio hi- jmee- hih'.

Ga⁻mi⁻sëë' Jesús hñii'
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Ma⁻ngëë' ga' jñii' jmii', ja⁻ga' ga⁻jää' Jesús ma⁻la⁻ Pee' kyaah' Jacobo hi⁻ Jwaa⁻ ba', ga⁻näy⁻ kah' ta⁻ moh' ñii'. Jee' ja⁻ ga⁻lä⁻sëë' Jesús to⁻lo⁻ nē⁻ hi⁻ ma' jāy⁻ he'. ³ Ga⁻lii' jih⁻gyeh' hmiih⁻ kiyh', ga⁻tøø' jlëë⁻ ñih⁻ lä⁻ tøø⁻ hmoo⁻. Ni⁻ jaa⁻ sa⁻ chaa⁻ hwa⁻ la⁻ hi⁻ lih⁻ gyih⁻ mah⁻ jmeey' tø⁻jlëë⁻ lä⁻ja⁻. ⁴ Jee' ja⁻ ga⁻lä⁻jnaä' Elía kyaah' Moisé ga⁻taayh⁻ llay⁻ juu' kyaah' Jesús. ⁵ He⁻ja⁻ ga⁻jäh' Pee' siiyh⁻ Jesús:

—Ta⁻jwöh', he⁻ ba' che⁻ llu⁻ he⁻ tøøh' jne⁻ ko⁻jöh' jee⁻ la⁻. Jmee' jnääh' hnē⁻ hne⁻ kyaah' moo⁻, koö⁻ kyah', koö⁻ kih' Moisé, hi⁻ koö⁻ kih' Elía.

⁶ Lä⁻jëëy⁻ ga⁻jwaa⁻yh', sa⁻ ñey⁻ he⁻ ma' jāyh⁻, he⁻ja⁻ ba' ga⁻hlëéh' Pee' lä⁻ja⁻. ⁷ Hor⁻ ja⁻ ja⁻ koö⁻ jnií', ga⁻jmeey' hi⁻ jee' ma' täayh' ja⁻. Jee' jnií' ja⁻ ga⁻lä⁻niih' ga⁻hlëéh' koö⁻ juu' he⁻ ma' jäh':

—Hi⁻ la⁻ na⁻ gyuu⁻ kyaan⁻ hi⁻ hnaan⁻. Nuu⁻ hnäh' kiyh'.

⁸ Ma' ga⁻jëëy' ka⁻läh', mo⁻so⁻ chaa⁻ ni⁻ jaa⁻, ma⁻la⁻ hñii' ba' Jesús cheh'. ⁹ Jee' jñaa⁻ Jesús moh' ja⁻ ga⁻taayh⁻ juu' hi⁻ ma' kyaayh' he':

—Ta⁻ jwii' hnäh' ni⁻ jaa⁻, lä⁻jë⁻ he⁻ ma⁻jëéh' hnäh' la⁻ ta⁻ko⁻jiih' sa⁻ ma⁻lä⁻jiih' Hi⁻ga⁻lëë'ngo⁻ la⁻ jee' kih' hi⁻ na⁻juu'.

¹⁰ Ga⁻høøy' juu' ja⁻ neh⁻ tuh⁻dsëy'. Pero ta⁻ jyoh' ko⁻taa⁻, lä⁻uu⁻ hi⁻ he' ma' ngiiy' juu' kih' dsa⁻kyaayh' hee⁻ hnøø' jäh⁻ he⁻ lä⁻jiih' dsa⁻jee' kih' hi⁻ ma⁻na⁻juu'. ¹¹ Hi⁻ ga⁻ngiiy' ka⁻läh' juu' kih' Jesús:

—¿He⁻la⁻ jah[˘] ta⁻jwoh[˘] kyaa[˘] ley, jmee[˘] bii[˘] jah[˘] Elía jãã[˘] ga⁻kih[˘] Cristo?

¹² He⁻ja⁻ ga⁻jãh[˘] Jesús:

—Ja⁻ba[˘] dsoo[˘] jah[˘] Elía to⁻në[˘], ya⁻llay⁻ llu[˘] lä⁻jë⁻ he⁻ cha⁻ jee[˘] la⁻. Hi[˘] hnãh[˘], ¿ha⁻ lä⁻ ngëeh[˘] hnãh[˘] he⁻ na⁻sii⁻ lä⁻la⁻: jmee[˘] bii[˘] jëë[˘] wii[˘] Hi⁻ga⁻lëë[˘]ngo[˘] la⁻ hi[˘] sa⁻lä⁻hnãã[˘] dsih[˘] ni[˘] miih⁻? ¹³ Pero jwëëhn⁻ hnãh[˘], ma⁻jãh⁻ ba[˘] Elía, hi[˘] ga⁻jmee[˘] dsa⁻ lä⁻ tã⁻ dsë[˘] kiyh[˘], lä⁻koo⁻ ma⁻na⁻sii⁻ kiyh[˘] jãã[˘].

Ga⁻mi⁻hlãã⁻ Jesús jaa⁻ chih⁻ hi⁻ ma⁻ kye⁻ jmi⁻lle⁻ hliih[˘]

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Lä⁻ ma[˘] ga⁻lloo[˘] Jesús jee[˘] täãh[˘] lä⁻jëë[˘] ga⁻ discípulo kyaa[˘], ga⁻jëëy[˘] jwëë[˘] dsa⁻ ma[˘] täãh[˘] lä⁻ku[˘] lä⁻jii[˘] kiyh[˘], hi[˘] ma[˘] täãh[˘] ta⁻jwoh[˘] kyaa[˘] ley ti⁻chooy[˘] juu[˘] kyaa[˘]yh[˘]. ¹⁵ Ma[˘] ga⁻jëë[˘] lä⁻jëë[˘] dsa⁻ he[˘] ya⁻jãh⁻ Jesús, ga⁻jëë[˘] dsayh⁻, चाह[˘] ba[˘] ga⁻nããy[˘] na⁻jmeey[˘] Dio kiyh[˘]. ¹⁶ Mah[˘] ga⁻ngii[˘] Jesús juu[˘] kih[˘] dsa⁻ he[˘]:

—He⁻ juu[˘] ti⁻chooh⁻ hnãh[˘] kyaa[˘]h[˘] hi⁻ täãh[˘] na⁻.

¹⁷ Mah[˘] ga⁻hlëeh[˘] jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ ma⁻ hãã[˘] jee[˘] ja⁻, ga⁻jãh[˘]:

—Ta⁻jwoh[˘], jããn[˘] jee[˘] la⁻ jaa⁻ chih⁻ñuu⁻h⁻ kyaan[˘], hi⁻ kye⁻ jmi⁻lle⁻ hliih[˘] hi⁻ jmee[˘] kaay[˘]. ¹⁸ Wa[˘] ha⁻ cha⁻ ha⁻ jee[˘] cheyh[˘], wa⁻ra⁻ ga⁻hii⁻ dsoo[˘] kiyh[˘] jmee[˘] jmi⁻lle⁻ hliih[˘] na⁻, jmiiy⁻ baay[˘] hñiiy[˘] hwa[˘], hwëë⁻ peh[˘] neh[˘] to⁻hooy[˘], juu[˘]y[˘] cha⁻jay[˘] mah[˘] dsa⁻lä⁻hwããy[˘]. Ma⁻jwiin[˘] discípulo kyaa[˘]h[˘] he⁻ lleey[˘] jmi⁻lle⁻ hliih[˘] na⁻ pero sa⁻ ma⁻liyh⁻.

¹⁹ He⁻ja⁻ ga⁻jãh[˘] Jesús:

—¿He-la' sa' hii~ lä' dsoo' hoh' hnäh' hi- chaa-
na'? ¿Lih' ba' llaa' he- gyan' kyaah' hnäh'? Mo'so'
lä-be' dsen' gya' ga' jnä' kyaah' hnäh'. Ya-jää' da'
chih- na- ta- la'.

²⁰ Mah' na-jää- dsa- chih- he' chá'në' Jesús.
Ma' ga-jëë' jmi- lle' hlih' he' Jesús, ga-sooyh' kih'
chih- he' wii' jwërte. Ga-ki- ga-bäay- hwa', lä-jiih'
ga-hwëë- peh' neh' to-hooy'. ²¹ Ja-ga' ga-ngii'
Jesús juu' kih' jmii- chih- he':

—¿Ha- koh' jiih' ma-lä-hii' la' lä-na- kiyh'?

—He-laay' lä' ma' piyh' na- —ga-jäh' jmii- chih-
—. ²² Ja- he- koo- jiih~ ma-taayh- cha'je- hi-
ma-taayh- cha'jmii- he- jngiih' kiyh'. Cher'mah'
leh' miih- kwa' be' kin', wa' lä-nih' hoh' jnääh'.

²³ He-ja- ga-jäh' Jesús:

—¿Ha- lä-ja- jwah' cher'mah' leh' miih-! Lä-jë-
ba' le' kih' hi- jmee' dsoo' dsë'.

²⁴ Lä-cha'h' ja- ga-hlëeh' jmii- chih- he' kyaah'
cha-miih- be', ga-jäyh':

—Laa' ba' jnä' dsoo', kwa' be' kin' mah' lä-dsoo'
dsen' cha-ga'miih-.

²⁵ Ma' ga-jëë' Jesús ngoo' dsa-kuh' jwëë' dsa-,
ga-juyh' kih' jmi- lle' hlih' he', ga-siiyh':

—Hne- jmi- lle' koo', jnä' jmeen' hih' go-hëë' kih'
chih- na-, mo-to' jmee- ga' jwiih' kiyh'.

²⁶ He-ja- na'høø' ga' ga-hooh' jmi- lle' hlih' he',
mah' koo- ga' koo- hä' ga-sooyh' wii' jwërte kih'
chih- he', ja-ga' ya-hëëy' ngaayh'. Ga-jä' chih- he'
lä-koh' he- na-juuy'. Jwëë' dsa- ma' jäh':

—Ma-na-juu' ba' na-.

²⁷ Pero ga-sooh' Jesús gooy-, ga-chaayh-, chah'
ba' ga-nooy-. ²⁸ Lä' ma' ga-he' Jesús koo- cha'neh',

ga^ˆngii^ˆ discípulo kyaay^ˆ juu^ˆ kiyh^ˆ jee^ˆ sa^ˆ nuu⁻
dsa⁻:

—¿He⁻la^ˆ sa^ˆ ma⁻lä⁻këh^ˆ jnääh^ˆ jmi^ˆ ma^ˆ lle^ˆ
jnääh^ˆ jmi⁻lle^ˆ hlih^ˆ he^ˆ?

²⁹ He⁻ja⁻ ga^ˆjäh^ˆ Jesús siiyh^ˆ:

—Hih^ˆ jmi⁻lle^ˆ hlih^ˆ lä⁻na⁻, sa^ˆ hwëë⁻ cher^ˆmah^ˆ
sa^ˆ ga^ˆtu^ˆ dsa⁻ kuh⁻h^ˆh^ˆ mah^ˆ chuuy^ˆ kyaah^ˆ Dio.

*Koo⁻ka⁻läh^ˆ ga^ˆmi⁻jnää⁻ Jesús juu^ˆ he⁻ juuy^ˆ
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Ma^ˆ ga^ˆhwëy⁻ jee^ˆ ma^ˆ tääyh^ˆ ja⁻, ga^ˆnäy⁻ ta^ˆ
Galilea. Sa^ˆ hnøø^ˆ Jesús ma^ˆ lä⁻ñe⁻ dsa⁻ ha⁻ ta^ˆ
ngëy^ˆ. ³¹ Jëeh^ˆ, ma^ˆ hlëy^ˆh^ˆ discípulo kyaay^ˆ, ma^ˆ
jäyh^ˆ:

—Hi⁻ga^ˆlëë^ˆngo^ˆ la⁻ ngëë^ˆ dsih^ˆ ja^ˆgoo⁻ dsa⁻
hña⁻ dsë^ˆ mah^ˆ jngëy^ˆh^ˆ. Ga^ˆ ma⁻hya⁻ hnë⁻ jmi^ˆ
na⁻juuy^ˆ, lä^ˆ jiiyh^ˆ ka⁻läh^ˆ.

³² Pero discípulo kyaay^ˆ sa^ˆ ga^ˆlä⁻ngëy^ˆ juu^ˆ ja⁻,
hi^ˆ ma^ˆ goyh^ˆ ma^ˆ ngiiy^ˆ juu^ˆ kih^ˆ Jesús.

*Hii⁻na⁻ leë^ˆ jøøh^ˆ jee^ˆ jmee⁻ Dio hih⁻
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)*

³³ Ja⁻ga^ˆ ga^ˆlla⁻näy⁻ jee^ˆ jwi⁻ Capernaum.
Lä⁻ ma^ˆ ga^ˆtaah⁻ discípulo cha^ˆneh⁻ kyaah^ˆ Jesús,
ga^ˆngii^ˆ Jesús juu^ˆ kiyh^ˆ:

—¿Hee⁻ juu^ˆ na⁻ ti⁻chooh⁻ hnäh^ˆ lä⁻ hä^ˆ jwë^ˆ jee^ˆ
ma⁻ya⁻nøø^ˆ jne^ˆ?

³⁴ Tí^ˆsih^ˆ go⁻te^ˆ ba^ˆ ga^ˆtaay⁻, kih^ˆ he⁻ ma^ˆ
ti⁻chooy^ˆ juu^ˆ kyaah^ˆ dsa⁻kyaay^ˆ lä⁻ hä^ˆ jwë^ˆ, hii⁻
na⁻ leë^ˆ jøøh^ˆ kih^ˆ jee^ˆ lä⁻jëy^ˆ. ³⁵ He⁻ja⁻ ga^ˆgya⁻
Jesús mah^ˆ ga^ˆhlëy^ˆh^ˆ lä⁻jëë⁻ gya⁻tuu^ˆ discípulo he^ˆ,
ga^ˆsiiyh^ˆ:

—Cher'mah¹ hi⁻ hnøø¹ lee^ʒ jøøh¹, ta⁺ wa^ʒ jmääy¹ hñiiy^ʒ jøøh¹, wa^ʒ jmeey^ʒ ta^ʒ he¹ kih¹ lä^ʒ jëë⁻ ba^ʒ.

³⁶ Hi⁻ lä⁻ chah^ʒ ja⁻ ga⁻ tēeyh¹ jaa⁻ gyuu⁻, ga⁻ cheeyh⁻ jee^ʒ kiyh¹ ja⁻. Ja⁻ ga^ʒ ga⁻ eey¹, mah¹ ga⁻ jäyh^ʒ:

³⁷ —Hi⁻ jmee⁻ he¹ kih¹ jaa⁻ gyuu⁻ lä⁻ la⁻ kwaat[~] kin⁺, jnä^ʒ he^ʒ hi⁻ jmääy[~] he¹. Hi⁻ hi⁻ jmää[~] jnä^ʒ he¹, jmeey⁻ he¹ kih¹ Dio hi⁻ ga⁻ chee¹ jnä^ʒ.

Hi⁻ sa⁺ na⁻ høøh^ʒ jnäⁿ laay¹ dsa⁻ kyaah^ʒ jne^ʒ

(Mt. 10:42; Lc. 9:49-50)

³⁸ Ga⁻ jmeeh¹ Jwaa⁻ juu¹ kih¹ Jesús:

—Ta⁻ jwoh¹, ma⁻ jëë^ʒ jnääh¹ jaa⁻ hi⁻ hwëë[~] jmi⁻ lle^ʒ hñih¹ lä⁻ hih⁻ kyah¹, he⁻ ja⁻ ga⁻ ha^ʒ jnääh¹ kiyh¹, jëeh^ʒ sa⁺ ngëy⁺ kyaah^ʒ jnääh¹.

³⁹ Pero Jesús ga⁻ sñyh⁺ lä⁻ la⁻:

—Ta⁻ ha⁻ hnäh^ʒ kiyh¹. Jëeh^ʒ, ni⁺ jaa⁻ sa⁺ chaa⁻ hi⁻ jmee⁻ koo⁻ he⁻ juh⁻ gaa⁻ lä⁻ hih⁻ kin⁺, mah¹ chah^ʒ ba^ʒ hlëeyh⁺ wñ^ʒ kin⁺. ⁴⁰ Hi⁻ sa⁺ hnee⁻ kyaah^ʒ jne^ʒ, dsa⁻ kyaah^ʒ ba^ʒ jne^ʒ he^ʒ. ⁴¹ Wa^ʒ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ kwëeh[~] hnäh^ʒ koo⁻ vas jmi⁻ dsë⁻, kih¹ he⁻ laah¹ hnäh^ʒ kyaah¹ Cristo, ma⁻ ra⁻ ju⁻ dsoo^ʒ jwëëhn[~] hnäh^ʒ, lä⁻ hmaah^ʒ ba^ʒ jñeey¹.

Goo⁻ la¹ kih¹ hi⁻ jmee⁻ tēh¹ dsa⁻ kyaah^ʒ

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Wa^ʒ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ jmee⁻ tēh¹ jaa⁻ hi⁻ mäh¹ la⁻ hi⁻ ma⁻ lä⁻ dsoo^ʒ dsë¹ kin⁺, llu¹ ga^ʒ la¹ kiyh¹ wa⁻ ra⁻ jäh^ʒ kih¹ hñuu¹ dsa⁻ luuy^ʒ koo⁻ cha^ʒ too¹ kih¹ molii^ʒ mah¹ hmääh¹ dsih^ʒ cha^ʒ jmi⁻ ñeeh⁻.

⁴³ He⁻ ja⁻ cher'mah¹ ma⁻ gooh⁻ ga⁻ jmee^ʒ täh⁻ kyaah^ʒ dso⁻ kye⁻, hnä¹ go⁻ te[~] ba^ʒ. Llu¹ ga^ʒ kyah¹ gwaah¹ jee^ʒ tääh^ʒ hi⁻ na⁻ jiih⁺, tuuh^ʒ ma⁻ gooh⁻,

lä'koh' ga' he- goh' cha'je- kyaah' lä'to' ma- gooh-
 jee' mo' so' ʘʘ jih'koh'. ⁴⁴ Jee' ja- sa' juu' jah' hi'
 ni' sa' ʘʘ je- jih'koh' jih'lih'. ⁴⁵ Hi- lä'ja- ka-läh'
 cher'mah' ma-tiih' ga'jmee' täh- kyaah' dso'kye-,
 hnä' go-te- ba'. Llu' ga' kyah' gwaah' jee' tääh' hi-
 na'jiih', tʘʘh' ma-tiih', lä'koh' ga' he- goh' cha'je-
 kyaah' lä'to' ma-tiih' jee' mo' so' ʘʘ jih'koh'. ⁴⁶ Jee'
 ja- sa' juu' jah' hi' ni' sa' ʘʘ je- jih'koh' jih'lih'.
⁴⁷ Hi- cher'mah' mi'neh' ga'jmee' täh- kyaah'
 dso'kye-, lle' go-te- ba'. Llu' ga' kyah' gwaah' jee'
 tääh' hi- na'jiih' kyaah' koo- mi' mi'neh' lä'koh'
 ga' he- goh' kyaah' lä'to' mi' mi'neh' cha'je-. ⁴⁸ Jee'
 ja- sa' juu' jah', hi' ni' sa' ʘʘ je- jih'koh' jih'lih'.
⁴⁹ Lä'jēē- dsa- lä'nee' kyaah' je-, hi' lä'jē- he-
 kwēēh- dsa- Dio nē' na'hyoo', kyaah' nē' ba' lä'ñii'.
⁵⁰ Llu' ba' nē' pero wa' ga'dsaa' he- ñii' kih', ha-
 lä'lii- ka-läh' ñii'. Wa' cha- ba' nē' kyah' hnäh'
 mah' go'taah' hnäh' llu' kyaah' dsa-kyaah'.

10

Ga'jah' Jesús ha- lä' la' he- beē- dsa- øøh'
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ya'hēē' Jesús jee' jwii- Capernaum ja-, ngooy'
 ta' hwa' Judea, hi- ñeey' ta' hngaah' jmi- Jordán.
 Koo- ka-läh' jwēē' dsa- ga'lla-nää' ma' ga'llooy'
 jee' ja-, hi- lä'chah' ja- ga'løoy' hlēēyh- dsa-
 lä'koo- tēēy' jmeey- lä'jē- jiih'. ² Jee' ja- ga'lla-nää'
 koo' kiyh' ko'llaa' fariseo he- ma' kay- dsēy',
 ga'ngiiy' juu' kiyh':

—¿Che' cha- jwē' beē' dsa- dsa-mē' kyaā'?

³ He'ja- ga'jēēh- Jesús juu' kiyh':

—¿Ha- lä⁺ jäh[✓] nuuh⁻ he- ga⁺ kwëeh⁺ Moisé jne'?

⁴ He- ja- ga⁺ jäh[✓] fariseo:

—Ga⁻ kwa[✓] ba[✓] Moisé jwë⁺ he- beë⁺ dsa- øøh⁻ pero chooyh⁺ koo- mo'je- jee⁺ beey⁺ øøyh⁻.

⁵ He- ja- ga⁺ jëeh⁻ Jesús juu⁺ kiyh⁺:

—Kih⁺ he- chaah⁻ hnäh[✓], he- ja- ba[✓] ja- ga⁺ jäh[✓] Moisé lä⁺ ja- . ⁶ Pero lä⁺ ma⁺ to- në⁺ ma⁺ ga⁺ jmee⁺ Dio jmi- gyuu⁻ la- , “ga⁺ jmää⁺ Dio hi- më⁺ hi- ñuu⁻h⁻ .” ⁷ “He- ja- ba[✓] beë⁺ dsa- ñuu⁻h⁻ cho'jmii- mah⁺ gyay⁻ kyaah⁺ dsa- më⁺ kyaay⁺ .” ⁸ Jee⁺ lä⁺ uuy⁺ laay⁺ jaa⁻ ba[✓] .” Lä⁺ ja- mo⁺ so⁺ laay⁺ uuy⁺ , jaa⁻ ba[✓] ma- laay⁺ . ⁹ Heh⁺ lä⁺ ja- , hi- ma- laa⁺ jaa⁻ kaah⁻ Dio, sa⁺ lle⁻ kih⁺ llaay⁺ —ga⁺ jäh[✓] Jesús.

¹⁰ Lä⁺ koo- ma⁺ tääh⁺ discípulo kyaay⁺ cha⁺neh⁺ , koo- ka- läh[✓] ga⁺ ngüy⁺ juu⁺ kih⁺ Jesús ha- lä⁺ la⁺ he- beë⁺ dsa- më⁺ . ¹¹ Mah⁺ ga⁺ jëeh⁻ Jesús juu⁺ kiyh⁺:

—Cher⁺ mah⁺ hi- ga⁺ beë⁺ dsa- më⁺ kyaa⁺ mah⁺ kaay⁺ jñah[✓] , he- ma⁺ jmeey⁺ dso⁺kye- ba[✓] ja- kih⁺ hi- to- në⁺ . ¹² Hi⁺ cher⁺ mah⁺ dsa- më⁺ ga⁺ bii⁺ kih⁺ dsa- ñuu⁻h⁻ kyaay⁺ mah⁺ kaay⁺ jñah[✓] , he- ma⁺ jmeey⁺ dso⁺kye- ba[✓] ja- —ga⁺ jäh[✓] Jesús.

Ga⁻mi⁻jää⁺ Jesús gyuu⁻

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Ma⁺ dsa- nää⁺ dsa- dsa- jää⁺ gyuu⁻ kyaa⁺ cha⁺ne⁺ Jesús mah⁺ kyey⁻ gooy⁻ në⁺ kiyh⁺ , pero discípulo ga⁺ juuh⁺ kih⁺ dsa- he⁺ . ¹⁴ Ma⁺ ga⁺ jëë⁺ Jesús ha- lä⁺ jmee⁺ discípulo, sa⁺ ga⁺ tih⁺ dsëy⁺ , he- ja- ga⁺ jäh[✓] :

—Kwa⁺ jwë⁺ ya- nää⁺ gyuu⁻ ta⁺ la⁺ kin⁻ . Ta⁺ ha- hnäh[✓] kiyh⁺ , jëeh[✓] hi- laa⁺ lä⁺ koo- gyuu⁻ , hi- he⁺ ba[✓] jää⁺ Dio lä⁺ hih⁺ kih⁺ . ¹⁵ Ma⁺ ra⁺ ju⁺ dsoo⁺ jwëeh⁻ hnäh[✓] , hi- sa⁺ heeh⁻ jää⁺ Dio lä⁺ hih⁺ kih⁺ lä⁺ koo-

heeh̄- jaa- gyuū-, sā heyh̄' jee' jmeē Dio hih̄ – gājäh̄' Jesús.

16 Jā-ga' gāeey' mā jaa- mā jaa- gyuū-, gākyey- gooy- në' kih', mah' gāmījääy'.

Jā- dsa- kwā- hi- cha- kuu' gāhlëh̄' kyāah̄' Jesús

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Ma' gāhe' Jesús jwë' ngoo', ja' jaa- dsa- ko-chih', gājuuh' jnë' cha'nëy' mah' gāngiiy' juu' kih' Jesús, gājäyh̄':

–Hne- hi- laa' Ta-jwoh' lluu', ¿hee- hnøø' jmeen' mah' tēēhn' jee' mōsō juun'?

18 Mah' gājäh̄' Jesús gāsiyh̄':

–¿Ché' ñeh' hne- he- laan' llunun'? Jëeh' nī jaa- hi- lluu' sā chā-, jaa- Dio ba' hi- lluu'.

19 Ma-kyuuh̄ ba' hne- läjē̄ mada- kih' Dio: “Tā kaah̄ hi- laa' kyā' jñah̄', tā jngëeh̄ dsa-, tā hī' kih' dsa-, tā jmee- dsoo' kih' juu' tājuu', nī tā mi-gaa' dsa-. Wa' hnaah̄ maa' kyāah̄' tää' kyāah̄'.”

20 He-ja- gājäh̄' dsa- he' siyh̄':

–Ta-jwoh', läjē̄ he- na- ma-mi-ten' läjiih' ma' mahn'.

21 Peer' gātih' dsë' Jesús gājēy' dsa- he', mah' gāsiyh̄' ka-läh̄':

–Hnøø' gāko- he- jmeeh'. Gwaah̄- go-hnī' läjē̄ he- cha- kyah' mah' go-kwëeh̄ läjē̄ hi- tä-ñee'. Lä-ja- ba' lä-cha- cha-miih- kyah' gyuūh' jmi-gyuū. Ma-ngëe' he- ja-, ja-ga' nā ñeeh', jääh' cru- kyāah' mah' jmeen' ko-jøh' –gājäh̄' Jesús.

22 Ma' gānuu' dsa- he' juu' ja-, gāhē' dsëy' go-tē. Mah' ngaayh' ti-meeh- dsëy' kih' he-

ma' chay- cha-miih- kuu'. ²³ He-ja- ga-jëë' Jesús dsa- hi- ma' tääh' lä-ku' lä-jii' jee' ma' cheyh' ja-, ga-jäyh':

—Ha- koh' sa' jwëëh' la' kih' dsa- cha- kuu' heyh' jee' jmee' Dio hih'.

²⁴ Ma' ga-nuu' discípulo kyaay' lä-ja-, ga-taayh' jëë' dsayh'. Hi- ga-jäh' Jesús ka-läh':

—Gyuu- kyaan-. Jaa- dsa- hi- kye- o-jøh' dsë- kih' kuu' kiyh', ha- koh' sa' jwëëh' la' kiyh' heyh' jee' jmee' Dio hih'. ²⁵ Sa' ga' jwëëh' la' kih' jaa- camey- ngëë' to-gwa' ko- hma-kuu' lä-koh' ga' he- heh' jaa- dsa- cha- kuu' jee' jmee' Dio hih'.

²⁶ Cha-ga'miih- ga-lä-dsaa- dsë' discípulo ma' ga-nuu' juu' ja-, he-ja- ga-hlëëyh' dsa-kyaayh' ga-jäyh':

—¿Hii- ba' lää' ja-?

²⁷ He-ja- ga-jëë' Jesús jee' tääyh' ja-, mah' ga-jäyh':

—He- sa' lä-këh' dsa- jmi' jmee', sa' la' lä-na- kih' Dio. Jëëh' ga-lä-jë' ba' liyh' jmeey'.

²⁸ He-ja- ga-løø' Pee' siiyh':

—Ma-jä' ba' lä-jë' he- cha- kyaay' jnääh' mah' jmee' jnääh' ko-jøh' kyaah' hne-.

²⁹ He-ja- ga-jëeh- Jesús juu' kiyh':

—Ma-ra' ju'dsoo' jwëëhn- hnäh'. Lä-jëë' hi- ma-tuu- dsë' ma-hwëë- cha'neh' kih', ma-beey' dsa-më' øøyh- dsa-ñuuh- øøyh-, ma-beey' cho'jmiy-, ma-beey' dsa-më' kyaay', ma-beey' chih- kyaay', o ma-bey' hwa' kiyh' kwaat- kin- hi- kih' ju'hmëë', ³⁰ hi- he' hyoh' hña-loo' ga' lä-na- lä-koh' ga' he- ga-jä' kiyh' jmi-gyuu' la-. Hyoyh'

hne¹, jee⁺ dsa⁻ mē^ʒ øøyh⁻ dsa⁻ ñuu^h- øøyh⁻, jee⁺ chooy¹, jee⁺ chih⁻ kyaay¹, hyoyh⁺ hwa¹, hi⁻ jëy¹ wii^ʒ jmi⁻ gyuu⁺ la⁻. Hi⁻ jmi⁻ gyuu⁺ he⁻ na¹ ga¹ lä⁻ jnä^ʒ, tēy¹ jee⁺ mo⁺ so⁺ juuy^ʒ. ³¹ Pero, jwēē^ʒ hi⁻ laa¹ kwaat[~] jee⁺ kyah¹ hnäh^ʒ na¹, hi⁻ he⁺ lee^ʒ mäh¹ ga¹ ma¹ ja⁻. Hi⁻ hi⁻ sa⁺ laa¹ kwaat[~] jee⁺ kyah¹ hnäh^ʒ na¹, hi⁻ he⁺ lee^ʒ jøøh¹.

*Ngoo¹ hnē⁻ jiih[~] jmeeh[~] Jesús juu¹ he⁻ juuy^ʒ
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)*

³² Lä⁺ ma⁻ hää^ʒ bih¹ jwē¹ ngooy¹ ta⁺ Jerusalén, hi⁻ kaah[~] kiyh¹ ga⁺ nää¹ lä⁻ jëē⁺ hi⁻ ga⁺ jmee^ʒ ko⁻ jøh¹ kyaay^h. Pero jëē⁺ dsayh⁺ hi⁻ ma¹ goyh⁻ ma¹ chaay¹ kaah[~].

Ja⁻ ga⁺ ga⁻ tēē⁻ Jesús kah^ʒ lä⁻ jëē⁺ gya⁻ tuu^ʒ discípulo, ga⁻ løøy¹ jmeeyh[~] juu¹ ha⁻ lä⁺ dsa⁻ ngēy^ʒ ta⁺ cha¹ nē^ʒ:

³³ —Na¹ dsa⁻ nøø¹ jne⁺ ta⁺ Jerusalén, jee⁺ oo⁺ ngēē¹ dsa⁻ Hi⁻ ga⁻ lēē¹ ngo¹ la⁻ kih¹ jmi⁻ dsa⁻ kaah^ʒ, hi⁻ ngēy¹ kih¹ ta⁻ jwoh¹ kya¹ ley. Hi⁻ he⁺ bää^h jnä^ʒ dsoo¹ mah¹ jngēē^h dsa⁻ jnä^ʒ. Ja⁻ ga⁺ ngēy¹ jnä^ʒ ja⁺ goo⁻ dsa⁻ hi⁻ sa⁻ laa¹ judiu. ³⁴ Mi⁻ kwayh¹ jnä^ʒ, jmi¹ baay¹ jnä^ʒ, ti¹ hñey¹ jnä^ʒ, ja⁻ ga⁺ jngēy^h jnä^ʒ. Pero lä⁻ jiihn¹ ka⁻ läh^ʒ ga⁺ ma⁻ hya⁻ hnē⁻ jmi¹.

*Jacobo kyaah¹ Jwaa⁻ ga⁻ ngi^ʒ he⁻ gyay⁺ jwoo¹
kih¹ Jesús
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ Ma⁻ ngēē^ʒ he⁻ ja⁻, Jacobo kyaah¹ Jwaa⁻ joo¹ Zebedeo ga⁻ nääy¹ chuh⁺ kih¹ Jesús mah¹ ga⁻ jäh^ʒ:

—Ta⁻ jwoh¹, hnøø⁻ jnääh¹ jmeeh¹ he⁻ ngi^ʒ jnääh¹ la⁻.

36 —¿Hee⁻ hnooh⁻ hnäh^ʔ jmeen[`] kyah[!] hnäh^ʔ? — ga^ˆ jāh^ʔ Jesús.

37 —Kwa[!] jwē[!] dsa[!]tooh[!] jnääh[!] jwoo[!] kyah[!] jee[!] nah[!] jøøh[!] he⁻ jmeeh[!] hih^ˆ, jāa⁻ jwoo[!] ra⁻lluū[!] hi⁻ jāa⁻ jwoo[!] ra⁻kēh[!] kyah[!] —ga⁻jāyh^ʔ siyh^ˆ Jesús.

38 He⁻ ja⁻ ga^ˆ jāh^ʔ Jesús siyh^ˆ:

—Sa^ˆ ñeh^ʔ hnäh^ʔ he⁻ na⁻ ngih^ʔ hnäh^ʔ. ¿Che[!] tääh^ˆ hnäh^ʔ jëeh[!] hnäh^ʔ lli^ʔwih^ʔ he⁻ na[!] ga[!] jëen⁻? ¿Che[!] lä⁻be[!] hoh^ʔ hnäh^ʔ dsa⁻ngëeh^ʔ hnäh^ʔ he⁻ wih^ʔ he⁻ na[!] ga[!] dsa⁻ngëen⁻?

39 He⁻ ja⁻ ga^ˆ jāyh^ʔ:

—Tää^ˆ ba[!] jnääh[!].

Mah[!] ga^ˆ jāh^ʔ Jesús:

—Ma⁻ra⁻ he⁻ jëeh[!] ba[!] hnäh^ʔ lli^ʔwih^ʔ he⁻ na[!] ga[!] jëen⁻, hi⁻ dsa⁻ngëeh^ʔ hnäh^ʔ he⁻ wih^ʔ he⁻ na[!] ga[!] dsa⁻ngëen⁻. 40 Pero he⁻ nah[!] hnäh^ʔ jwoo[!] ra⁻lluū[!] o jwoo[!] ra⁻kēh[!] kin^ˆ, sa^ˆ ga^ˆ tēen^ʔ kwan^ˆ. He⁻ ja⁻ hyoh^ˆ hi⁻ na⁻lleeh[!] kyaa[!] Täa[!] kyaan⁻ ba[!] ja⁻.

41 Jee[!] lä⁻jëē⁻ gyaa[!] discípulo ga⁻lä⁻lleē[!] ma[!] ga⁻nuuy^ʔ hlëeh^ˆ Jwaa⁻ kyaah[!] Jacobo lä⁻ja⁻.

42 He⁻ ja⁻ ga⁻hlëeh[!] Jesús lä⁻jëē⁻ discípulo, ga^ˆ jāyh^ʔ:

—Ñeh[!] ba[!] hnäh^ʔ lä⁻koo⁻ jmee⁻ dsa⁻ta[!] hi⁻ jmee⁻ hih^ˆ kih[!] dsa⁻gooy[!], kaayh^ˆ lä^ˆ lla^ˆ dsëy[!]. Dsa⁻kaah[!] he[!] lä⁻ tē⁻ dsëy[!] kaayh^ˆ dsa⁻gooy[!]. 43 Pero jee[!] kyah[!] hnäh^ʔ sa^ˆ cha⁻ he⁻ kih[!] jmeeh[!] hnäh^ʔ lä⁻ja⁻. Hi⁻ hnøø[!] lee[!] jøøh[!] ga[!] kih[!] lä⁻jëē⁻ hnäh^ʔ, hi⁻ he[!] tēē⁻ jmee[!] ta[!]he[!] kih[!] lä⁻jëē⁻ ba[!]. 44 Hi⁻ hnøø[!] ka[!] nē[!] kih[!] jee[!] lä⁻jëē⁻, hi⁻ he[!] tēē⁻ jmeey[!] ta[!]he[!] kih[!] lä⁻jëē⁻ ba[!]. 45 Jëeh[!], Hi⁻ ga⁻lëē⁻ngo[!] la⁻ sa^ˆ ma⁻jay^ˆ mah[!] jmee[!] dsa⁻ ta[!]he[!] kiyh[!], ma⁻jay^ˆ mah[!] jmeey[!] ta[!]he[!] kih[!]

dsa- ba'. Ma-jay~ mah' kwaay' hñii' juuy', he- ja-
këë' mah' lää' jwëë' dsa-.

Ga-mi-hlää' Jesús Bartimeo hi- ma-tuu'
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Ma-ngëë' he- ja-, ga-lla-näay' jwii- Jericó. Lä- ma' ya-hëë' Jesús Jericó kyaayh' discípulo, hi- kyaah' jwëë' dsa-, ga-ngëëy' jee' ma' gya' jaa- dsa-tuu' hi- ma' ngii- kuu' kih' dsa-. Dsa-tuu' he' ma' chee- Bartimeo, joo' Timeo. ⁴⁷ Ma' ga-nuuy' ngoo' ya-jäh' Jesús dsa- chaa- Nazaret, ga-løoy' hlëeyh- ki-gaa-, ma' jäyh':

—Jesús, hne- hi- laa' sa'ju- kih' David, wa' lä-ñih' hoh' ki- jnä'.

⁴⁸ Jwëë' dsa- ga-juuuh' kiyh', mah' sa- tooyh' miih'. Pero dsa- he' cha-ga-miuh- miih' ma' tooyh':

—Hne- hi- laa' sa'ju- kih' David, wa' lä-ñih' hoh' ki- jnä'.

⁴⁹ Ja-ga' ga-noo- Jesús, ga-jmeey' mada- he- dsa-kyaa' dsih'. He-ja- na'kyaa' dsih', mah' ga-jäh' dsa- siiyh':

—Ta- ka- huudse-, noo- tëeyh~ hne-.

⁵⁰ Lä-chah' ja- ga-jñuuyh' hmiih- he- ma' na-bäayh~, ga-nooy- ko-chih', ngooy' jee' cheh' Jesús. ⁵¹ Mah' ga-jäh' Jesús siiyh':

—¿Hee- hnooh- jmeen` kyah'?

He-ja- ga-jäh' dsa-tuu' he':

—Ta-jwoh', hnoon' lä-jnä' mi'nën-.

⁵² Mah' ga-jäh' Jesús siiyh':

—Gwaa- ba' hne- kyah'. Kyaah' he- ma-dsoo' hoh' na-, ma-jä' ba' kyah'.

Hi⁺ lä⁺ chah^ʻ ja⁻ ga⁻lä⁺ jnä^ʻ mi⁻ nēy^ʻ hi⁺ ngooy^ʻ
kyaah^ʻ Jesús.

11

*Ga⁻he^ʻ Jesús na⁻ dsēē⁻ burr⁻ jw^{##}- Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)*

¹ Ja⁻ga^ʻ tēēy^ʻ Jerusalén ga⁻näy^ʻ chuu^hʻ jw^{##}-
Betfagé kyaah^ʻ Betania. Hi⁺ jäh⁺ ba^ʻ nøø^ʻ jw^{##}- ja⁻
kih^ʻ moh^ʻ Olivo. Jee^ʻ jw^{##}- ja⁻ ga⁻chee^ʻ Jesús uu^ʻ
discípulo. ² Ga⁻siiyh⁻:

—Go⁻nää^ʻ hnäh^ʻ ta⁻ jee^ʻ jw^{##}- he⁻ nøø^ʻ ta⁻ cha⁻nē.
Wa⁻ra⁻ ga⁻tēēh^ʻ hnäh^ʻ jee^ʻ oo⁻, jnääh⁺ hnäh^ʻ jaa⁻
burr⁻ mäh^ʻ hi⁻ na⁻hñuuh^ʻ, hi⁻ sa⁻ ga⁻ ma⁻wii⁻
dsa⁻. Ja⁻ cheeh⁻ hnäh^ʻ mah^ʻ ya⁻jää^h- hnäh^ʻ ta⁻ la⁻.

³ Cher⁻mah^ʻ chaa⁻ hi⁻ ngii⁻ juu^ʻ kyah^ʻ hnäh^ʻ, he⁻la⁻
jmeeh⁻ hnäh^ʻ lä⁻na⁻, ja⁻ jw^{##}h^ʻ hnih^ʻ: “Jmee⁻ bii⁻
kih^ʻ Dsa⁻jøøh^ʻ kya⁻ jnääh^ʻ ba⁻ la⁻, chah^ʻ ba⁻ ya⁻jää⁻
jnää^ʻ ka⁻lä^hʻ.”

⁴ He⁻ja⁻ ga⁻näy^ʻ hi⁺ ga⁻jnääh⁺ bih^ʻ burr⁻ he^ʻ
ma^ʻ cheh^ʻ cha⁻jwē^ʻ, na⁻hñuuh^ʻ chu^h- kih^ʻ koo⁻
ho⁻haah^ʻ, mah^ʻ ga⁻løøy^ʻ cheeyh⁻ burr⁻ he^ʻ. ⁵ Pero
dsa⁻ hi⁻ ma^ʻ tääh^ʻ jee^ʻ ja⁻, ga⁻ngiiy⁻ juu^ʻ:

—¿Hee⁻ jmeeh⁻ hnäh^ʻ, he⁻la⁻ cheeh⁻ hnäh^ʻ burr⁻
na⁻?

⁶ He⁻ja⁻ ga⁻siiyh⁺ lä⁻koo⁻ ga⁻jäh^ʻ Jesús. Ja⁻ga⁻
ga⁻kwa^ʻ dsa⁻ he^ʻ jwē^ʻ. ⁷ Hi⁺ na⁻jääy⁻ jee^ʻ cheh^ʻ
Jesús mah^ʻ ga⁻kye⁻ dsa⁻ hmiih⁻ kih^ʻ ka⁻luu⁻ burr⁻
he^ʻ. Ja⁻ga⁻ ga⁻wii⁻ Jesús ngoo^ʻ. ⁸ Jwēē⁻ dsa⁻ ga⁻ja⁻
hmiih⁻ kih^ʻ cha⁻jwē^ʻ jee^ʻ ngooy^ʻ ja⁻ hi⁻ jñah^ʻ ga⁻hnä⁻
niih⁻ hma⁻ ga⁻jay^ʻ cha⁻jwē^ʻ. ⁹ Dsa⁻ hi⁻ chaa⁻ kaah⁻,
kyaah^ʻ hi⁻ ga⁻nää^ʻ jää⁻ ma^ʻ tooyh⁻ cha⁻miih⁻ miih⁻
ma^ʻ jäh^ʻ:

—¡Hosanna! ¡He- ba' che- jøøh' hi- ja' na- lä' hih' kih' Dsa- jøøh' jnän'! ¹⁰ ¡Dio kyaah' hi- na' ga' jmee' hih' lä' koo- ga' jmee' dsa- jøøh' jnän' David! ¡Peer- jøøh' hi- gya' gyuuuh'!

¹¹ Ja- ga' ga' he' Jesús jee' jwii- Jerusalén, ngooy' ta- jee' chih' gwah- juuh-. Ma- ngëë' ma- jëë' lä' ku' lä' jii' jee' chih' gwah- ja-, ya- hëëy' ngaayh' ta- Betania kyaayh' lä' jëë' gya- tuu' dsa- kyaay'. Jëeh' ma- ngoo' ga' hloo' jmi' ja-.

Ga'jwä' Jesús dso'jwii' kih' chaah' higo

(Mt. 21:18-19)

¹² Ma' ga' jnä' jyoh' jmi', ga- hwëëy- ka- läh' jee' jwii- Betania, ja' kyoh' Jesús. ¹³ Uu' ga' ga' jëë' Jesús koo- chaah' hma- higo mah' ngooy' na' jëëy- che' hii' mi'. Ma' ga' llooy' jee' chih' chaah' hma- ja-, ma- lä' moo- jmah' ba' ma' choo'. Jëeh', ja' jii' kih' ja-. ¹⁴ He- ja- ga' jäh' Jesús siih' chaah' hma- ja-:

—Ni- koo- mi' kyah' mo- so- kuh- dsa- ka- läh' jih' koh' jih' lih'.

Hi- ga- nuu' discípulo kyaay'.

Ga- hwëë' Jesús dsa- hi- ma' tääh' hnii' jee' chih' gwah-

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ma- ngëë' he- ja-, ga- lla- nääy' Jerusalén, ja- ga' ga' lloo' Jesús ho' hne- kih' gwah- juuh-, hi- ga- llooy' hëëy' kih' lä' jëë' dsa- hi- ma' lla- hmooh'. Ga' saa' ga' jaay' na' mes- kih' dsa- hi- ma' mi- sii' kuu', hi- ga' saa' ga' jaay' lä' jëë' he- la' kih' hi- ma' hnëë- juu-.

¹⁶ Mo- so- ga- kway' jwë' ma' ngëë' dsa- jee' ja- kyaah' løø' kih' mah' ma' llay' hmooh'.

17 Hi⁺ ga⁺ hlēy^h dsa⁻ ga⁺ siyh⁺:

—ǵChe⁺ sa⁻ na⁻ si⁻ lä⁻ la⁻ juu⁺ kih⁺ Dio? “Hne⁺ kin⁺ la⁻ lä⁻ chee⁻ hne⁺ jee⁺ ngii⁺ lä⁻ jēē⁺ dsa⁻ jmi⁻ gyuu⁺ kiyh⁺ kih⁺ Dio.” Pero hnäh⁺, ma⁻ jmeeh⁺ hnäh⁺ lä⁻ koo⁻ too⁻ jee⁺ dsa⁻ taah⁻ dsa⁻ hii⁻ ba⁺.

18 Ga⁻ nuu⁺ ta⁻ jwoh⁺ kyaa⁺ ley hi⁻ lä⁻ ja⁻ dsa⁻ kaah⁺ kyaa⁺ jmi⁻ dsa⁻ ka⁻ läh⁺ ha⁻ lä⁺ ga⁺ jmee⁺ Jesús. He⁻ ja⁻ ma⁺ hnooyh⁻ ha⁻ lä⁺ jwē⁺ jee⁺ ma⁺ jngēy^h, pero ma⁺ gayh⁻ Jesús. Jēeh⁺ jwēē⁺ dsa⁻ ma⁺ tääh⁺ ma⁺ jēē⁻ dsah⁺ ha⁻ lä⁻ la⁺ nuuh⁻ kiyh⁺. 19 Ta⁺ ga⁻ hloo⁺ ja⁻, ya⁻ hēē⁺ Jesús jee⁺ jwii⁻ ja⁻, ngaayh⁺.

Ga⁻ lä⁻ kii⁺ chaah⁺ hma⁻ higo

(Mt. 21:20-22)

20 Ta⁻ la⁺ høø⁻ jyoh⁺ jmi⁺ ja⁻, ga⁺ ngēy⁺ ka⁻ läh⁺ jee⁺ ma⁺ chih⁺ chaah⁺ hma⁻ higo. Ga⁺ jēē⁺ discípulo kyaa⁺ Jesús ma⁻ lä⁻ kii⁺ go⁻ te⁻ chaah⁺ hma⁻ ja⁻.

21 He⁻ ja⁻ ga⁻ lä⁻ dsooh⁻ dsē⁺ Pee⁺, ga⁺ jäh⁺:

—Jēē⁻ da⁺ Ta⁻ jwoh⁺, ma⁻ lä⁻ kii⁺ hma⁻ higo he⁻ ga⁺ jwäh⁺ dso⁺ jwii⁺ kih⁺ lloo⁺.

22 Hi⁻ ga⁺ jēeh⁻ Jesús juu⁺ kiyh⁺, ga⁺ siyh⁺:

—Wa⁺ lä⁻ dsoo⁺ hoh⁺ hnäh⁺ kih⁺ Dio. 23 Ma⁻ ra⁺ ju⁺ dsoo⁺ jwēēhn⁻ hnäh⁺, cher⁺ mah⁺ hi⁻ ga⁺ jäh⁺ siih⁺ moh⁺ la⁻: “Jñuu⁺ jee⁺ na⁻, jwää⁺ hñaa⁺ cha⁺ jmi⁻ ñeeh⁻”, hi⁻ cher⁺ mah⁺ lä⁻ kaa⁻ tuh⁻ dsēy⁺ ga⁺ ngii⁺, hi⁻ cher⁺ mah⁺ ga⁺ jmeey⁺ dsoo⁺ le⁺, ma⁻ ra⁺ he⁻ le⁺ ba⁺ he⁻ ma⁻ ngii⁺ ja⁻. 24 He⁻ ja⁻ jwēēhn⁻ hnäh⁺, lä⁻ jē⁺ he⁻ ngii⁺ hnäh⁺ kih⁺ Dio, jmee⁺ hnäh⁺ dsoo⁺ ma⁻ hñah⁻ hnäh⁺, hi⁻ lä⁻ ja⁻ ba⁺ hñah⁺ hnäh⁺.

25 Hi⁻ jee⁺ tääh⁺ hnäh⁺ ngii⁺ hnäh⁺ kih⁺ Dio, jmee⁺ jøh⁻ hoh⁺ hnäh⁺ cher⁺ mah⁺ hi⁻ kyaa⁺ hä⁺ hoh⁺, mah⁺ lä⁻ ja⁻ Tää⁺ jnän⁻ hi⁻ gya⁺ gyuu⁺ jmee⁺ jøh⁻ dsē⁺

kih' lä'jē' dso'kye' kyah' hnäh'. ²⁶ Jēeh', cher'mah' sa' jmeeh' hnäh' jøh' hoh' hnäh' kih' dsa', ni' lä'ja' Täa' jnän' hi' gya' gyuuh' sa' jmee' jøh' dsē' kih' dso'kye' kyah' hnäh'.

He' ja' gyuuh' ba' hih' he' jmee' Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Ga' lloo' Jesús ka'läh' Jerusalén kyaah' discípulo. Ga' ngēēy' ta' jee' chih' gwah'. Jee' ja' ga' lla' nää' dsa' kaah' kya' jmi' dsa', kyaah' ta' jwoh' kya' ley, hi' lä'jē' dsa' gyuuh'. ²⁸ Hi' ga' jäh' dsa' he' sūyh':

—¿Che' cha' jwē' kyah' he' jmeeh' lä'jē' he' na'?
¿Hi' kih' hih' he' jmeeh' lä'na'?

²⁹ He' ja' ga' jēeh' Jesús juu' kiyh', ga' sūyh':

—Ngūin' koo' mi' juu' kyah' hnäh' ka'läh'. Jēeh' da' hnäh' kin' jää', ja' ga' jwahn' hi' kih' hih' he' jmeen' lä'la'. ³⁰ ¿Hi' ga' jmee' hih' he' ga' chaa' Jwaa' dsa' jmi', che' Dio o che' dsa' ñuuh'? Jmeeh' da' hnäh' juu' kin' —ga' jäh' Jesús.

³¹ Jee' tääyh' ja' ma' llay' juu' kyaah' dsa' kyaayh', ma' jäh':

—Cher'mah' ga' jäh' jne', hih' kih' Dio ba' ja', Jesús jäh': “¿He' la' sa' ga' lä' dsoo' hoh' hnäh' kiyh' ga' ja'?” ³² Hi' cher'mah' ga' jäh' jne', ja' hih' kih' dsa' ba' ja', lä' llee' dsa' jwii' —ma' jäh' dsa' kaah' he'.

Cha' miih' ma' gayh' dsa' gooy', jēeh' lä'jē' dsa' ma' jmää' kwaat' Jwaa' ma' ra' he' ma' laa' jaa' hi' ma' ngēē' juu' kih' Dio.

³³ He' ja' ga' jäh' dsa' kaah' he' ga' sūyh' Jesús:

—Sa' ñe' jnääh'.

Mah' ga'jeeh- Jesús juu' ka-läh', ga'siiyh':
 —Ni- jnä' sa' jmeehn- juu' hij- ga'jmee' hih' he-
 jmeen- he- la-.

12

*Juu' na-hmää' lä'koo- la' kih' dsa- hi- ga'høø' ta'
 kih' jñah'*

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Jee' ja- ga'løø' Jesús hlëëyh- dsa- he' kyaah'
 juu' na-hmää', ga-jäyh':

—Ga-tää' jaa- dsa- ñññh- koo- nää' chaah' wii-
 jeh' hi- ga'jney' lä'ku' lä'jii' hi- ga'mi'lluy' jee' ma'
 hwëëy' jmih' mi'jeh'. Ga'chih' koo- na'hyah-
 he- ñii' jee' ga'wii' dsa- hi- ga'taah' ga'høø' jee'
 na-jnää' chaah' jeh'. Ma' ga'la' he- ja-, ga'tooyh-
 goo- dsa- he- høøy' ma- tō'dsaah'. Ja-ga' ya'hëëy'
 ngooy' ñññ'. ² Ma' ga'lloo' jii- kih' mi'jeh' ja-,
 ga'cheey' jaa- moz- kyaay' jee' ma' tääh' dsa-
 høø' ta' kiyh' mah' ma' kooy' heey' he- ma' tēëy-.

³ Ma' ga'lloo' moz- he' jee' na-jnää' chaah' jeh'
 kih' dsa-jññy', dsa- hi- ma' tääh' høø' he' ga'saah'
 dsih', ga'kway' kih' hi- ga'hëëy' kih' ta'jmah'.

⁴ Ja-ga' ga'cheey' jñah' ka-läh' moz- kyaay' jee' ma'
 tääh' hi- ma' høø' ta' kiyh'. Lä'ja- ga'tey' kuu' kih'
 hi- he', lä'jiih' ga'la' dsoo' lley' mah' ga'hëëy' kih'
 kyaah' o-hih'. ⁵ Koo- ka-läh' ga'chee' dsa-jñññ he'
 jñah' dsa- kyaay'. Hi- he' ga'jngëëyh'. Hi' ngoo'
 bih' cheey' dsa- lä'ja-. Ko'llaa' hi- he' ga'hii' hi-
 ko'llaa' hi- he' ga'jngëëyh' go-te-.

⁶ Ma' ga'dsaa'
 lä'jēē' moz- kyaay', ma' chaa- ga' jaa- chih-
 kyaay' hi- hnääy' cha-miih-. Hi- he' ga'cheey' jee'

ga^ˈdsaa^ˈ. Ma^ˈjmeey^ˈ huu^ˈdsē^ˈ: “Go^ˈjmeey^ˈ ga^ˈdsa^ˈ oo^ˈ he^ˈ kih^ˈ chih^ˈ kyaan^ˈ la^ˈ.” ⁷ Ma^ˈ ga^ˈjēē^ˈ dsa^ˈ hi^ˈ ma^ˈ høø^ˈ chaah^ˈ jēh^ˈ ja^ˈ, ja^ˈ chih^ˈ he^ˈ, ga^ˈtaayh^ˈ ga^ˈllay^ˈ juu^ˈ kyaah^ˈ dsa^ˈkyaayh^ˈ: “Hi^ˈ oo^ˈ na^ˈ, hi^ˈ jā^ˈ kyaah^ˈ ta^ˈ jnān^ˈ la^ˈ. Wa^ˈ jngēēh^ˈ jnih^ˈ mah^ˈ jān^ˈ kyaah^ˈ heey^ˈ he^ˈ ma^ˈ tēy^ˈ.” ⁸ He^ˈja^ˈ ga^ˈsaayh^ˈ chih^ˈ he^ˈ mah^ˈ ga^ˈjngēēyh^ˈ. Ja^ˈga^ˈ na^ˈbeey^ˈ ta^ˈ ka^ˈhne^ˈ jee^ˈ ma^ˈ na^ˈjnāā^ˈ chaah^ˈ jēh^ˈ ja^ˈ. ⁹ ¿Ha^ˈ lā^ˈ jmeey^ˈ dsa^ˈjuu^ˈ laah^ˈ hnāh^ˈ? —ga^ˈjāh^ˈ Jesús—. Lloo^ˈ dsa^ˈjuu^ˈ jēh^ˈ mah^ˈ mi^ˈllaay^ˈ hi^ˈ jmeey^ˈ ta^ˈ ja^ˈ mah^ˈ tooyh^ˈ goo^ˈ jñah^ˈ dsa^ˈ hi^ˈ jmeey^ˈ ta^ˈ kiyh^ˈ. ¹⁰ ¿Che^ˈ sa^ˈ ma^ˈheh^ˈ hnāh^ˈ juu^ˈ kih^ˈ Dio jee^ˈ na^ˈsi^ˈ lā^ˈla^ˈ? Ja^ˈba^ˈ kuuy^ˈ he^ˈ sa^ˈ ga^ˈtih^ˈ dsē^ˈ tē^ˈhyah^ˈ, he^ˈ ja^ˈ ba^ˈ ga^ˈjā^ˈ lā^ˈkoo^ˈ mi^ˈkuuy^ˈ he^ˈ kye^ˈ dsa^ˈ to^ˈnē^ˈ kih^ˈ koo^ˈ hne^ˈ juuh^ˈ.

¹¹ He^ˈ la^ˈ ga^ˈjmeey^ˈ hñii^ˈ Dio, he^ˈja^ˈ dsaa^ˈ dsē^ˈ jne^ˈ, ga^ˈjāh^ˈ Jesús.

¹² He^ˈja^ˈ ma^ˈ hnøø^ˈ dsa^ˈkaah^ˈ he^ˈ ma^ˈ saayh^ˈ Jesús. Jēēh^ˈ, ga^ˈtah^ˈ dsēy^ˈ he^ˈ ga^ˈhlēēh^ˈ Jesús kiyh^ˈ kyaah^ˈ juu^ˈ he^ˈ na^ˈhmāā^ˈ ja^ˈ. Pero ma^ˈ goyh^ˈ kyaah^ˈ dsa^ˈ hi^ˈ ma^ˈ tāāh^ˈ jee^ˈ ja^ˈ, he^ˈja^ˈ sa^ˈ ga^ˈla^ˈ ma^ˈ saayh^ˈ Jesús, ga^ˈnāā^ˈ bih^ˈ.

Kwaat^ˈ kih^ˈ ku^ˈsih^ˈ
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Ga^ˈtaah^ˈ dsa^ˈ fariseo juu^ˈ kweey^ˈ kyaah^ˈ dsa^ˈ kyaā^ˈ Herode, mah^ˈ ga^ˈcheey^ˈ dsa^ˈ hi^ˈ ko^ˈtaa^ˈ ga^ˈga^ˈjmeey^ˈ, ha^ˈ lā^ˈ jee^ˈ ma^ˈ kaah^ˈ juu^ˈ kih^ˈ Jesús.

¹⁴ Ma^ˈ ga^ˈlla^ˈnāāy^ˈ jee^ˈ ma^ˈ cheh^ˈ Jesús, ga^ˈjāyh^ˈ:

—Ta^ˈjwoh^ˈ, ñe^ˈ ba^ˈ jnāāh^ˈ, hne^ˈ hlēēh^ˈ ju^ˈdsoo^ˈ jmah^ˈ ba^ˈ. Sa^ˈ gah^ˈ kyaah^ˈ ni^ˈ jāā^ˈ. Jēēh^ˈ, sa^ˈ cha^ˈ kwaat^ˈ kyeh^ˈ ha^ˈ lā^ˈ laā^ˈ lā^ˈjāā^ˈ lā^ˈjāā^ˈ dsa^ˈ, hi^ˈ

kyaah' ju'dsoo' ba' hlëeh' dsa- ha- lä' la' jwë' kih' Dio. ¿Ha- lä' laah' hne-, che' llu' mi'hmaah' jne' ku'sih- kih' dsa-ta' César o sa' llu'?' ¿Che' jmee' bii' mi'hmaah' jne' o sa' jmee' bii'?

15 Pero ñe- ba' Jesús ha- lä' la' huu'dsë- kiyh' he- ta-juuy' ba' ja-, he-ja- ga-jäh' Jesús siyh':

—¿He-la' kah- hnäh' dsën'? Kye- da' koo- kuu' mah' jëen'.

16 He-ja- na'kyey' koo- kuu', mah' ga-jäh' Jesús: —¿Hii- kih' heeh' too- la-, hii- kih' jmii- na-sii- la-?

He-ja- ga-jäh' dsa- he':

—Kih' César ba' na-.

17 Mah' ga-jäh' Jesús siyh' ka-läh':

—He- la' kih' César, kwëeh' ba' César. He- la' kih' Dio, kwëeh' ba' Dio he- la' kih'.

He-ja- ga-tayh' jëë- dsayh' kih' Jesús.

Ga'ngü' dsa- juu' ha- lä' le' wa'ra- ga-të' jee' lä-jiih' hi- na-juu'

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Ja-ga' ga-lla-nää' saduceo ka-läh' jee' ma' cheh' Jesús. Dsa- he' na-, sa' ma' jmeey' dsoo' he- lä-jiih' dsa- hi- ma-na-juu'. Mah' ga'ngüy' juu' kih' Jesús, ga-jäyh':

19 —Ta-jwoh', ga-sii' Moisé jnän` kyaah' juu' la-. Wa'ra- ga-juu' jaa- dsa-ñuuh- hi- sa' chaa- joo', dsa-ñuuh- øøh- hlii' he', lle' kih' tëey' dsa-më' mah' lä' chaa- joo' siyh' hi- lee' kwaat' kyaa' hlii' øøyh'. 20 Ga-lä' chaa- gyeë' dsa-ñuuh- jaa- ba' cho'jmiiy-. Hi- to-në' he' ga-kaa' dsa-më'. Pero chah' ba' ga-juuy', sa' chaa- jooy' ga-lä' chaa'.

21 He-ja- jee' ga-të' uu' dsa-ñuuh- øøyh' ga-kaa'

dsa-mě' hñii' he'. Ja-ba' lä-ja- ga-juuy', sa-
 ga-lä' chaa' joo'. Jñah' ka-läh' dsa-ñuuh- øh-
 hñii' he' ga-tëy- dsa-mě' he'. Jee' ja- ga-të' uu-
 dsa-ñuuh-. Hi' koo- ka-läh' ga-juu' hi- he', sa-
 ga-lä' chaa' joo'. ²² Ja-ba' lä-ja-, lä-jëë' gyeë'
 dsa-ñuuh- ga-kaa' dsa-mě' he' hi' ga-juu' lä-jëë-
 gyeë' dsa-ñuuh- he'. Ni' jaa- sa- ga-lä' chaa'
 joo'. Jee' ga-dsaa' ga-juu' hñii' dsa-mě' he'.
²³ Wa-ra- ga-të' jee' lä-jiih' dsa- hi- na-juu', ¿hi-
 kih' jee' lä-jëë- gyeë' lee' kyaa' dsa-mě' he'? Jëeh',
 ga-lä' jëë' gyeë' ba' ga-lä' kyaayh- -ga-jäh' dsa- sa-
 duceo siyh' Jesús.

²⁴ He-ja- ga-jëeh- Jesús juu' kiyh', ga-siyh-:

-Na-hee' hoh' ba' hnäh' na-, jëeh', sa- kyeh'
 hnäh' kwaat- ha- lä' jäh' juu' kih' Dio, ni' ha-
 lä- la' be' kiyh'. ²⁵ Wa-ra- ga-të' jee' lä-jiih' hi-
 ma-na-juu', ni' jaa- dsa-mě' dsa-ñuuh- mo-so-
 jee' goo-. Ma-ja- leey' lä-koo- laa' ángele hi- tääh'
 gyuuh' ba'. ²⁶ Pero he- lä-jiih' dsa- hi- ma-na-juu',
 ¿ché' sa- ma-heh- hnäh' juu' he- ga-si' Moisé
 lä-koo- ga-la' kiyh' jee' koo- chaah' too' ja-? Jee'
 ja- ga-hlëeh' Dio kyaayh', ga-siyh-: "Jnä' laan' Dio
 kyaa' Abraham, laan' Dio kyaa' Isaac, laan' Dio
 kyaa' Jacob." ²⁷ He- ga-jäyh' lä-ja-, sa- na-juu'
 dsa- ma-gyuh- jnän' he' kih' Dio. Jëeh' Dio jnän'
 laay' Dio kyaa' hi- na-jiih' ba'. He-ja- na-hee' hoh'
 hnäh' he- laah' hnäh' sa- lä-jiih' dsa-.

Nuuh' he- kyeë' ga' kih' jee' lä-jëë'
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Jee' ja- ma- hää' jaa- ta-jwoh' kyaa' ley. Ma-
 ga-nuuy' ti-choo' dsa- juu' kyaah' Jesús, ga-jëey'

jeeh- ba' Jesús kwee- juu' kih' dsa°. He-ja-
na'ngiiy' juu' kih' Jesús:

—¿Hee- koo- jee' lä+jë- he- lle` në' ley kyeë' ga'
miih-?

²⁹ Mah' ga-jäh' Jesús:

—He- la- ba' nuuh- he- kyeë' ga' kih' jee' lä+jë-:
“Nuuh- hnäh' dsa- Israel. Jaa- ba' Dio chaä- jnän`.
³⁰ Wa' hnaah- Dio kyaah' lä+kaa- tuh-hoh', kyaah'
lä+jë- huudsë- kyah', kyaah' lä+jë- be' kyah'.” He-
la- ba' ja- nuuh- he- kyeë' ga' kih' jee' lä+jë-. ³¹ Hi-
ja-ba' lä+ja- la' jee' ga-të' to' nuuh-: “Wa' hnaah-
dsa-kyaa' lä+koh' hnaah- hñaah'.” Sa- cha- ga-
jyoh' nuuh- he- kyeë' ga' lä+koh' ga' he- la- —
ga-jäh' Jesús.

³² He-ja- ga-jäh' ta-jwoh' kyaa' ley:

—Llu' ba' jwah', Ta-jwoh'. Ju'dsoo' ba'
ma-hlëeh', sa- chaä- jñah' Dio, jaa- ba' Dio laa'.
³³ Hi- cher'mah' hnää- jne' Dio lä+kaa- tuh-dsë-
jne' kyaah' lä+jë- huudsë- jnän`, hi- kyaah' lä+jë-
be' jnän`, hi- cher'mah' hnää- jne' dsa-kyaa' lä-
hnää- jne' hñaan', kyeë' ga' he- na- lä+koh' ga' he-
kaa- jah' o he- ga' jyoh' he- jee- jne' në' na'hyoo'.

³⁴ Ma' ga-nuu' Jesús ga-jeeh- bih' kyaah'
huudsë- llu', mah' ga-jäh' Jesús siiyh-:

—Miih- ga'jmee- heeh- he- jää' Dio hne- lä-hih-
kih'.

Ja- jiih' ni- jaa- mo-so- ga-tuu- dsëy' ma' ngii-
gyih' jyoh' juu' kih' Jesús.

Hii- kih' ja' hi- laa' Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Lă⁺ ma⁻ cheh⁺ ba' Jesús koo' gwah⁺ ja⁻, hlēy^h~ dsa⁻, mah⁺ ga⁺ sīy^h~ dsa⁻:

—¿Ha⁻ lă⁺ la⁺ he⁻ jäh⁺ ta⁻jwoh⁺ kyaa⁺ ley, Cristo laa⁺ sa'ju⁻ kih⁺ David? 36 He⁺ ba' hñi⁺ David ga⁺ sī⁺ juu⁺ la⁻ lă⁺ koo⁻ ma' jøø⁺ Jmi⁻ lle' kiyh⁺, he⁻ ga⁺ sīy⁺ lă⁻ la⁻:

Ga⁺ jäh⁺ Dio ga⁺ sīy^h~ Dsa⁻ jøø^h kyaan⁺:

“Na⁺ jwoo⁺ ra⁻ lluu⁺ kin⁻ la⁻,

lă⁺ jiih⁺ lloo[~] jmi⁺ llaan⁻ huu⁺ tih⁺ lă⁺ jēē⁻ hi⁻ na⁻ høø^h kyah⁺.”

37 ¿Ha⁻ lă⁺ ja⁻ laa⁺ Cristo sa'ju⁻ kih⁺ David ga⁻ ja⁻, cher⁺ mah⁺ hñi⁺ David jäh⁺ kih⁺ Cristo: “Dsa⁻ jøø^h kyaan⁺?”

Lă⁺ jēē⁻ dsa⁻ hi⁻ ma' tää^h jee⁺ ja⁻ ga⁻ tih⁺ ba' dsē⁺ lă⁺ koo⁻ ga⁺ hlēh⁺ Jesús.

Ga⁺ juuh⁺ Jesús kih⁺ ta⁻ jwoh⁺ kyaa⁺ ley

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 Hi⁺ ga⁺ løøy⁺ ga⁺ kway⁺ juu⁺, ga⁻ mi⁻ tēy⁻ dsa⁻:

—Lee^h hnäh⁺ kyaah⁺ ta⁻ jwoh⁺ kyaa⁺ ley, tih[~] dsēy⁺ ngēy⁺ kyey^h hmi^h~ kyoo⁻ jee⁺ kih⁺ dsa⁻ hi⁺ hnøøy⁺ jmee⁺ dsa⁻ Dio kiyh⁺ cha⁺ jwē⁺ juuh⁻.

39 Hi⁺ tih[~] dsēy⁺ gyay⁺ to⁻ nē⁺ hma⁻ sii[~] neh⁺ gwah⁺ mäh⁻, hi⁺ lă⁺ ja⁻ ka⁻ lăh⁺ jee⁺ dsa⁻ taah⁻ dsa⁻ kuh⁻.

40 Hwēy[~] dsa⁻ mē⁺ hñi⁺ cha⁺ neh⁺ kih⁺, ko⁻ taah⁺ ga⁺ jmeey⁻ hlēy^h~ cha⁻ mi^h~ kyaah⁺ Dio ha⁻ jee⁺ jēē⁺ dsa⁻ kiyh⁺. Cha⁻ ga⁺ mi^h~ wi⁺ heeh⁺ Dio dsa⁻ hi⁻ jmee⁺ lă⁺ ja⁻.

Na⁺ ka⁻ dsa⁻ mē⁺ hñi⁺ kuu⁺ cha⁺ nē⁺ Dio

(Lc. 21:1-4)

41 Ma⁺ cheh⁺ Jesús jēē[~] ha⁻ lă⁺ ma⁺ jmee⁺ dsa⁻ tooy⁻ kuu⁺ neh⁺ wi⁺ kih⁺ gwah⁺. Hi⁺ ma⁺ jēy[~]

jwëë' dsa- cha- kuu' ma' tooyh- cha-miih- kuu' jee' ja-. ⁴² Ja-ga' ga'loo' jaa- dsa-më' hñi' hi-tä-ñee' go-te'. Ga-tooyh- to' ñe' nøø' he- sa- kyee' ni- miih-. ⁴³ He-ja- ga-hlëeh' Jesús kyaah' discipulo kyaay', ga-jäyh':

—Ma-ra- ju'dsoo' jwëehn- hnäh', dsa-më' hñi' la-, ma-kway' cha-ga'miih- lä-koh' ga' jee' lä-jëe- dsa- hi- ma-tooh- jää'. ⁴⁴ Jëeh' lä-jëe' hi- cha- kuu', ma-kway' miih- he- ma-chaa- kiyh' ba', pero dsa-më' hñi' la-, ma-ke- tä-ñeey', ma-kway' lä-koh' te' kuu' he- ma' cha- kiyh' he- kyaah' ma' lay' he- jmee' bi' kiyh' —ga-jäh' Jesús.

13

Lloo~ koo- jmi' hla' gwah' juuh-

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ma-ngëe' he- ja-, ya-hëe' Jesús koo' gwah' jee' ma' gyay' ja-, ja-ga' ga-jäh' jaa- discipulo kyaay' ga-siih':

—Ta-jwoh', jëe' da', he- ba' che- kah'gaa- kuu' he- kyaah' ga-jä' na'hñaah' hne' na-.

² He-ja- ga-jëeh- Jesús juu' kiyh':

—Lä-jë- hne' kaah' he- jëeh' hnäh' na-, lloo~ koo- jmi' ni' koo- mi'kuu' na-, sa' jä' na-chuh' në' kih' øøh', lä-jë- ba' soh'hla'.

Jää' ja-ga' llaa- jmi- gyuu-, joh' nëe' sa' jmee' lii-

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ma-ngëe' he- ja-, ga-näay' ta' në' moh' Olivo ta' cha'në' gwah' ja-. Jee' ja- ga-gya- Jesús. Hi- Pee', Jacobo, Jwaa-, kyaah' Andre' ga-ngii' juu' kiyh' ta'ko- juuh' ma' tääyh' kah' kih', ga-jäyh':

4 —Chiih' jnääh' lih' le' lä'jē' he' ma-jäh', hee' lii' jmee' wa'ra- ya'jäh' lä'te' juu' na'.

5 He-ja- ga'løø' Jesús jmeeyh~ juu':

—Hnøø' leeh' hnäh' mah' ni' jaa- sa' mi-gaa' hnäh'. 6 Jëeh', jwëë' dsa- ya-nää' hi- ka' ne' kin', mah'jäh': "Jnä' he' laan' Cristo hi- ma-chee' Dio." Jwëë' dsa- mi-gaay'.

7 'Ga' ma-nuuh- hnäh' kih' hnii- hi- lä'cha- juu' kih' hnii- ta' la' ta' jnø', ta' jøøh' hnäh' hñaah'. Jëeh' lä'ja- lle' kih' le', pero ja' lä'chah' ja- llaa' jmi-gyuu'. 8 Tee' dsa- hi- chaa- koo- hwa' kyaah' jyoh' hwa', hi- tee' dsa-ta' kyaah' jñah' dsa-ta'. Ja' he- koo- jee' jwii- jee' jeh' wii' hwa', ja' he- koo- jee' jwii- jee' jëë' dsa- hoo' hi- chi'jwaa' dsa-. Heh' lä'ja- koo- ma-løø' ba' jëë~ dsa- wii'.

9 'Leeh' hnäh', ngëë' dsa- hnäh' kih' dsa-ta', kwa' dsa- kyah' hnäh' neh' gwah' kih' dsa- judiu, dsa-jääy' hnäh' cha'ne' dsa-ta' kaah' kwaat' kin'. Jee' ja- kwah' hnäh' ju'dsoo' kin'. 10 Jmee' bii' kwa' dsa- ju'hmëë' kih' lä'jëë' dsa- jmi-gyuu', jää' ja- ga' llaa' jmi-gyuu'. 11 Ta' jmee- hnäh' huudsë- ha- lä' jwah' hnäh' wa'ra- ga'taah- dsa- hnäh' ja'goo- dsa-ta'. Ta' ka- hnäh' huudsë- ni' miih-. Hor- ja-, Dio ba' kwa' huudsë- ha- lä' hlëeh' hnäh'. Ja' he' hñaah' hnäh' hlëeh', Jmi-lle' Na-jngii' ba' hlëeh'. 12 Ngëë' dsa- øøh' kih' dsa-ta' mah' jngëeh' dsih'. Ja-ba' lä'ja- jmee' dsa- kih' joo', hi' lä'ja- ka-läh' jmee' dsa- kih' cho'jmiyy- mah' jngëeh' dsih'. 13 Lä'jëë' dsa- jmee' na-høøh' kyah' hnäh' kwaat' kin'. Pero hi- kwëeh' dsë' lä'jiih' llaa', hi- he' ba' lää'.

14 'Wa'ra- ga'loo' jmi' jëeh' hnäh' cheh' jah' hi-
 laa' na'høø' ngëe' jee' sa' ga'tëe' nooy', lä'koo-
 ga-jäh' Daniel hi- ga-ngëe' juu' kih' Dio. (Hi- hë-
 juu' la-, wa' lä-ngëey'.) Ma'ja-, hnäh' hi- tääh'
 hwa' Judea kyuu' hnäh' ta' moh'. 15 Hi- tääh' jee'
 ga'të' to' jwëe' hne', wa' jñaay' mah' wa' kyuu'
 bih', sa' wa' kyey' he- cha- cha'neh'. 16 Ja-ba'
 lä'ja- hi- tääh' jee' nuu- kih', ta' wa'lla-näay' kiyh'
 he- dsa-kyey' sa'hmi'h-. 17 Peer' jwi' dsa-më'
 hi- kyaa- gyuu- ma'ja-, hi- lä'ja- dsa-më' hi- jää-
 gyuu- gyuu- ka-läh'. 18 Ngii' hnäh' kih' Dio mah'
 sa' la' jii- gyuu' wa'ra- ga'të' jee' kyuu' hnäh'.
 19 Ma'ja- jëe' dsa- wi' jwërte he- sa' ma-jëe' dsa-
 lä- ma' ga'nøø' jmi-gyuu' lä'jiih' na'. Ja- jiih'
 mo'so' jëe' gyih' jih'koh'. 20 Wa'ra- jäh' kih' jøø' ga'
 Dio cha-ga'miuh- jmi' jëe' dsa- wi', ni- jaa- dsa-
 sa' jä' jiih'. Pero ta-la' kih' hi- na-lleeh' kyaay',
 चाह' ba' mi-llaay' jmi' he- jëe' dsa- wi'.

21 'Ma'ja- cher'mah' chaa- ko-llaa' dsa- jäh':
 "Hii- Cristo cheh' la-", o "Hii- Cristo cheh' jee' oo-",
 ta' wa' heeh' hnäh' kiyh'. 22 Jwëe' dsa- hi- ta-juu'
 ya-nää' jayh-: "Jnä' he' laan' Cristo, jnä' ngëen' juu'
 kih' Dio." Ja- he- koo- nëe' he- juh-gaa- jmeey',
 lä'jwë' jee' mi-gaay' dsa-, lä'jiih' hi- na-lleeh'
 kyaa' Dio mi-gaay' cher'mah' ga-la'. 23 He-ja-
 leeh' hnäh'. Ma-jwah' ba' jnä' jää' ha- lä- le'.

*Wa'ra- ga'të' jee' jäh' Hi- ga'lëe' ngo'
 (Mt. 24:29-35, 42, 44; Lc. 21:25-36)*

24 Ma-ngëe' ma-jëe' dsa- lä-jë' he- wi' ja-, ja-
 jiih' mo'so' lä-jnä' jmëe' hyoo-, ni- jmëe' kih' sih-
 sa' lä-jnä'. 25 Lä-jëe' nuu' hi- hëe' gyuu' lä'sii'

høø' hi' lä'jē' ga' he' cha' gyuu' sa'jeh'. ²⁶ Ja' ga' jēē' dsa' Hi' ga' lēē' ngo' la' hi' jāh' gyuu' jee' jni' kyaah' cha' miih' be', laay' jøøh'. ²⁷ Ja' ga' cheey' ángele kyaay', jøøyh' lä'jēē' hi' na' lleeh' kyaay' hi' tääh' lä'jē' kye' kiih' jmi' gyuu', ta' kō' taa' lä' ga' tē' jyoh' kō' taa'.

²⁸ 'Jēē' da' hnäh' ha' lä' dsoo' juu' kih' chaah' higo mah' mi' tēē' hnäh' hñaa'. Wa'ra' ga' hyo' sih' jñoh' sa' jih' kih', løø' dsa' hyo' moo' kih', ma' ñeh' ba' hnäh' ma' ngoo' ga' tē' jii' jma' ba' ja'. ²⁹ Lä' ja' hnäh' ka' läh', wa'ra' ga' jēēh' hnäh' dsa' la' lä'jē' he' ma' jwahn' la', wa' lä' ñeh' hnäh' he' ma' chehn' ho' haah' kyaah' he' jāhn' ba' ja'. ³⁰ Ma' ra' ju' dsoo' jwēēhn' hnäh', sa' llaa' dsa' hi' tääh' na' ta' kō' jiih' sa' ga' ma' lä' te' lä'jē' he' ma' jwahn' la'. ³¹ Ngēē' ba' lä'jē' he' cha' gyuu' hwa', pero juu' kin' lä' ma' cha' ja' ba'.

³² 'Pero ni' jaa' sa' ñe' hee' jmi' ja', hee' hor' ja', ni' ángele hi' tääh' gyuu' sa' ñe', ni' Joō' Dio sa' ñe'. Hñii' ba' Tää' kyaan' ñe'.

³³ 'Hää' hnäh' hñaa', mi' jnøø' hnäh' mi' ñeh', ngii' hnäh' kyah' kih' Dio, jēēh' sa' ñeh' hnäh' lih' lloo' jmi' ja'. ³⁴ Kwee' ba' la' kyah' hnäh' lä' la' kih' jaa' dsa' hi' ya' hēē' ngoo' uu'. Ga' jā' hne' kiyh', mah' lä' koo' lä' koo' ta' kiyh' ga' tooyh' goo' dsa' kyaay'. Hi' ga' siyh' dsa' hi' høø' ho' haah': "Høø' kwee', ta' gwii'." ³⁵ Ja' ba' lä' ja' hnäh', ta' gwii' hnäh', jēēh' sa' ñeh' hnäh' lih' jāh' dsa' juu' hne'. Sa' ñeh' hnäh' che' ta' ga' nuu' jāyh', o che' lla' nuu', o che' koo' hooch' chaah' dsoo', o ta' la' høø'. ³⁶ Ni' sa' lii' ga' wa'ra' jāyh', hnøø' ma' na' lluu' h'

hnäh' mah' sa' tääh' hnäh' na-gwih- hnäh' ma'ja- .
 37 Lä'jē' he- jwahn' la-, jwahn' kih' lä'jēē' ba'.
 Hnøø' ma-na'lluuh' hnäh'.

14

Ma' hnooh- dsa- ha- lä- jee' ma' saayh' Jesús
 (Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Lä' hyu' ga' tē' jmii' he- kuh- dsa- judiu borrego
 mäh', hi- kuyh- he'ñiih- he- sa' kyaah' levadura,
 jmii' ja- ma' hnooh- jmi-dsa- kaah' kyaah' lä'jēē'
 ta-jwoh' kyaa' ley ha- lä' ma' saayh- Jesús kyaah'
 juu' ta' juu', mah' jngēēyh'. 2 Ma' jäyh':

—Sa' wa' kaah' jnih' jee' jmii' la-, mah' sa'
 dsa-tooh' miih' jee' jwii-.

Jaa- dsa-mē' ga' huu' jmii- mi-jwii- lle' Jesús
 (Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Ma' gya' Jesús ka-läh' jee' jwii- Betania
 cha'neh- kih' Simón hi- ma' dsaah' dsoo' hmih'
 høø-. Jee' ja- gyay' kuh-hiyh~, ma' ga'lloo' jaa-
 dsa-mē' ma' kyey- koo- sē' he- ma' haa' jmii-
 mi-jwii- he- chee- nardo, he- kyee' hmooh'.
 Ga-jøøy' luu' sē' ja-, mah' ga'huuy' lle' Jesús. 4 Pero
 ga-lä'lee' ko'llaa' dsa- hi- ma' tääh' kyaayh' he',
 ga'jäyh':

—¿He-la' ma-hee' dsa-mē' na- jmii- mi-jwii-
 na-? 5 Llu' ga' wa'ra- jäh' kih' ga-hniiy' mah' ma'
 liyh' lä'koh' lih' dsa- koo- ji- ñe- jmii' ta'. Mah' kuu'
 ja-, ma' kwēēyh' hi- tä-ñee'.

He-ja- ga-hlēēyh' wii' kih' dsa-mē' he'. 6 Mah'
 ga-jäh' Jesús:

—Ta⁺ hlēēh^h hnih^ʔ. Ta⁺ chuū⁻ hnäh^ʔ kyaah^ʔ dsa⁻mē^ʔ la⁻. Llu⁺ ba^ʔ he⁻ ma⁻jmeey^ʔ lä⁺la⁻ kin⁺.
 7 Jēeh^ʔ lä⁺ ma⁻tāäh^ʔ na⁻ ba^ʔ hī⁻ tā⁻ñee^ʔ kyaah^ʔ hnäh^ʔ, le^ʔ kwah^ʔ be^ʔ kiyh⁺ jyoh^ʔ jiih[~]. Pero jnä^ʔ, mo⁺so⁺ jān⁻ ki⁻wēē^ʔ jee^ʔ kyah^ʔ hnäh^ʔ. 8 Dsa⁻mē^ʔ la⁻ ma⁻jmeey^ʔ lä⁺koo⁻ te⁺ le^ʔ ba^ʔ. Kyaah^ʔ he⁻ ma⁻huuy⁻ jnä^ʔ jmi⁻ mi⁻jwi⁻, he⁻ ma⁻mi⁻lluuy⁺ jnä^ʔ jā⁺ ba^ʔ la⁻, ja⁻ga⁻ haa⁺ dsa⁻ jnä^ʔ. 9 Ma⁻ra⁻ ju⁺dsoo^ʔ jwēēhn[~] hnäh^ʔ, lä⁺kaa⁻ jmi⁻gyuu⁺ jee^ʔ kwa⁺ dsa⁻ ju⁺hmēē^ʔ kin⁺, lä⁺cha⁻ juu⁺ ha⁻ lä⁺koo⁻ ma⁻jmeē^ʔ dsa⁻mē^ʔ la⁻, mah⁺ lä⁺ja⁻ lä⁻dsooh[~] dsē⁺ dsa⁻ kiyh⁺.

Juda ga⁻ngēē^ʔ Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 Ma⁻ngēē^ʔ he⁻ ja⁻, jā⁻ jee^ʔ lä⁺jēē⁺ gya⁺tuū^ʔ discípulo hī⁻ chee⁻ Juda Iscariote ngooy⁺ kih⁺ dsa⁻kaa^ʔ kyaa⁺ jmi⁻dsa⁻ na⁺hnēēy^ʔ Jesús. 11 Ma⁻ ga⁻nuu^ʔ dsa⁻ he^ʔ, ga⁻tih⁺ dsēy⁺ jwēerte hī⁻ ga⁻bāāyh⁻ hñiiy^ʔ kway⁺ kuu⁺. He⁻ja⁻ ga⁻hnooh⁻ Juda ha⁻ lä⁺ jmeey⁺ mah⁺ ngēēy⁺ Jesús ja⁺goo⁻ dsa⁻ he^ʔ.

Ga⁻jmeē^ʔ Dsa⁻jøøh^ʔ jnän⁻ ma⁻n⁺ kyaah^ʔ ga⁻hīyh^ʔ juu⁺

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

12 To⁻nē^ʔ jmi⁻ he⁻ ga⁻løø⁺ dsa⁻taah^h dsa⁻ jmeey⁻ jmi⁻ kuyh⁻ he⁻ñiih⁻ he⁻ sa⁻ kyaah^ʔ levadura, ja⁻ba^ʔ jmi⁻ ja⁻ ma^ʔ kuh⁻ dsa⁻ judiu borrego mäh⁺. He⁻ja⁻ ga⁻jäh^ʔ discípulo siiyh⁺ Jesús:

—¿Ha⁻ jwah^ʔ mi⁻llu⁺ jnääh^ʔ jee^ʔ kihn^ʔ ma⁻n⁺?

13 He⁻ja⁻ ga⁻jmeey^ʔ mada⁻ kih⁺ uu⁺ discípulo kyaay⁺ mah⁺ ga⁻siiyh⁺:

—Go⁻naä^ʼ hnäh^ʼ ta⁺ jee^ʼ jwii⁻ juuh⁻. Cha^ʼjwë^ʼ ja⁻,
jeeh⁺ hnäh^ʼ jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ kii^ʼ koo⁻ mi^ʼdsuu^ʼ jmi⁻,
ja⁻ lla⁻lleh⁻ hnäh^ʼ kaah^ʼ kiyh^ʼ. ¹⁴ Ha⁻ jee^ʼ dsa⁻hey^ʼ,
ja⁻ jwiih^ʼ dsa⁻juu^ʼ hne^ʼ: “Lä⁺la⁻ jäh^ʼ Ta⁻jwoh^ʼ kyaä^ʼ
jnääh^ʼ. ¿Na⁻ jee^ʼ hne^ʼ jee^ʼ le^ʼ kyeh^ʼ jnääh^ʼ borrego
mäh^ʼ kyaah^ʼ discípulo kyaan⁺?”, jwiih^ʼ dsa⁻ he^ʼ.
¹⁵ Hi⁻ he^ʼ heeh^ʼ hnäh^ʼ jee^ʼ ga⁻të^ʼ to^ʼ jwëë^ʼ hne^ʼ
jee^ʼ cha⁻ koo⁻ jee^ʼ he⁻ ma⁻na^ʼllu^ʼ. Jee^ʼ ja⁻ mi^ʼlluh⁻
hnäh^ʼ ma⁺nuu⁺ jnän⁻.

¹⁶ Ga⁻lla⁻naä^ʼ ba^ʼ discípulo he^ʼ ta⁺ jee^ʼ jwii⁻ juuh⁻.
Hi⁺ ga⁻la^ʼ ba^ʼ lä⁻koo⁻ ga⁻jäh^ʼ Jesús siiyh⁺. Jee^ʼ ja⁻
ga⁻mi^ʼlluy^ʼ jee^ʼ kuyh⁺ ma⁺nuu⁺.

¹⁷ Ta⁻ ga⁻nuu⁻ jmi^ʼ ja⁻ ngoo^ʼ Jesús kyaah^ʼ lä⁻jëë⁻
gya⁻tuu^ʼ discípulo kyaay^ʼ. ¹⁸ Ma^ʼ ga⁻lla⁻naäy^ʼ jee^ʼ
ja⁻ ga⁻taayh⁻ kuyh⁻ ma⁺nuu⁺. Ta⁻ko⁻jiih^ʼ jmeey⁻
ma⁺nuu⁺, ga⁻jäh^ʼ Jesús:

—Ma⁻ra⁺ ju^ʼdsoo^ʼ jwëëhn⁻ hnäh^ʼ, jaa⁻ jee^ʼ lä⁻jëë⁻
hi⁻ kuh⁻ kyaah^ʼ jnä^ʼ ngëëy^ʼ jnä^ʼ.

¹⁹ Ma^ʼ ga⁻nuu^ʼ discípulo lä⁻ja⁻ ga⁻lä⁻meeh⁺ dsëy^ʼ,
ga⁻ngiiy^ʼ juu^ʼ kih^ʼ Jesús ma⁺ jaa⁻ ma⁺ jaa⁻, ma^ʼ
jäyh^ʼ:

—¿Che^ʼ jnä^ʼ na⁻ ta⁻jwoh^ʼ?

²⁰ He⁻ja⁻ ga⁻jäh^ʼ Jesús siiyh⁺:

—Laa^ʼ jaa⁻ jee^ʼ lä⁻jëë⁻ gya⁻tuu^ʼ hnäh^ʼ hi⁻ tä⁻
goo⁻ kyaah^ʼ jnä^ʼ neh⁻ wii^ʼ la⁻. ²¹ Ma⁻ra⁺ ju^ʼdsoo^ʼ,
Hi⁻ga⁻lëë⁻ngo^ʼ la⁻ le^ʼ kiyh^ʼ lä⁻koh^ʼ ma⁻na⁻si⁻.
Pero jwii⁻ dsa⁻ hi⁻ ngëë^ʼ Hi⁻ga⁻lëë⁻ngo^ʼ la⁻. Llu⁻
ga⁻ la^ʼ kih^ʼ dsa⁻niih⁻ he^ʼ wa⁻ra⁻ jäh^ʼ kih^ʼ sa⁻
ga⁻lä⁻chaay^ʼ go⁻te⁻ ba^ʼ.

²² Ta⁻ko⁻jiih^ʼ tääh^ʼ discípulo kuh⁻, ga⁻ka^ʼ
Jesús he⁻niih⁻ mah^ʼ ga⁻kway^ʼ ti⁻hmaah^ʼ kih^ʼ Dio.

Ma-ngëë' ma-kway' tí'hmaah' kih' Dio ga'llaay' he'ñiih' ja-, mah' ga'kwëeyh' lä'jëë' discípulo kyaay' ga'siiyh':

—Kye- hnäh', he- la- na- jmi-ngo' kin'.

²³ Lä'ja- ka-läh' ga'kay' wa'kyaah', ga'kway' tí'hmaah' kih' Dio mah' ga'kwëeyh' discípulo kyaay', hi' ga'hiiyh' lä'jëëy'. ²⁴ Mah' ga'jäyh' ka-läh':

—He- la- na- jma- kin' he- tuu' kih' jwëë' dsa- hi' kyaah' jma- kin' jmee' Dio koo- hmooh' hmëë'.

²⁵ Ma-ra' ju'dsoo' jwëëhn~ hnäh', mo'so' huhn' ka-läh' jmih' mi'jeh' ma-ää-, lä'jiih' lloo~ jmi' huhn' ka-läh' lä'hmëë' jee' jmee' Dio hih'.

Ga'hmä' Pee' juu' he- sa' kyuyy' Jesús

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Ma-ngëë' ma-häy' kih' Dio, ga'näay' ta' në' moh' Olivo. ²⁷ Ja-ga' ga'jäyh' Jesús:

—Ga-lä'jëë' hnäh' beeh' jnä' na' hwë'. Lä'ja- na-sii- juu' kih' Dio: “Jmeen' dsoo' kih' hi- hää~ lä'jëë' borrego, hi' lä'jëë' borrego kyaay' sa-jñee'.” ²⁸ Pero ga' ma-lä'jiihn' ka-läh', hi' jnä' niin' na'jään' hnäh' ta' Galilea.

²⁹ He-ja- ga'jäyh' Pee':

—Ma'ke' lä'jëë' ga'bee' hne-, pero jnä' sa' been' hne-.

³⁰ He-ja- jäyh' Jesús siiyh' Pee':

—Ma-ra' ju'dsoo' jwëëhn~ hne-, na' hwë', jää' ja-ga' tē' to' jiih~ hooch' chaah' dsoo', hne- ma-të' hnē- jiih~ ma-hmäh' juu' he- sa' kyuu' jnä'.

³¹ Pero ma' kwa' Pee' be' jäyh':

—Ma'ke' ga'juun' kyaah' hne- sa' jwahn' lä'na-.

Lä⁺ja⁻ kwee⁻ ba' ga⁺jäh' lä⁺jëëy⁺.

Ñee' Jesús Getsemani na' chuuy' kyaah' Dio
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Ma⁻ngëë' he⁻ ja⁻, ngoo⁺ Jesús koo⁻ jee' chee⁻ Getsemani kyaah' discípulo kyaay⁺. Ma' ga⁻lla⁺ nääy⁺ jee' ja⁻, ga⁻siiyh⁺ lä⁺jëë⁺:

—Jee' la⁻ ba' go⁻taah' hnäh' ta⁻ko⁻jiih⁺ na' chuun' kyaah' Dio.

³³ Ga⁺jääy' ma⁻la⁺ Pee', Jacobo kyaah' Jwaa⁻ ba'. Chah' ba' ja⁺ meeh⁻ dsëy⁺ hi⁻ chaay⁻ cha⁻miih⁻ hu⁺dsë⁻. ³⁴ He⁻ja⁻ ga⁺jäh' Jesús siiyh⁺:

—Peer⁺ meeh⁻ dsën⁺, lä⁺jiih⁺ juun' go⁻te⁻ la⁺ kin⁺. Jee' la⁻ ba' jää⁺ jnä'. Kwëeh' hoh' hnäh', ta⁺ gwii⁻ hnäh'.

³⁵ Ja⁻ga⁻ ngoo⁺ Jesús miih⁻ ga⁺ta⁺ cha⁻në'. Jee' ja⁻ ga⁺juuyh⁺ jney' mah' ga⁺ljuuy' lley' lä⁺ ga⁺të' hwa⁺, ga⁺chuuy' kyaah' Dio, ma' hnøoy' sa⁺ ma' jëëy' wi⁺, wa⁻ra⁻ jäh' kih' ma⁻le' ba'. ³⁶ Ma' jayh⁺:

—Tää⁺ kyaan⁺, ga⁻lä⁺jë⁺ ba' le' kyah⁺. Lää⁺ jnä' kih' he⁻ wi⁺ he⁻ jëën⁻ na⁺. Pero sa⁺ wa⁺ la⁺ lä⁺ hnoon⁺ hñiin⁺, wa⁺ le' lä⁺ hnooh⁻ hñaa⁺ ba'.

³⁷ Ma' jah⁺ Jesús ka⁻läh', ga⁺jëëy' ma⁻na⁻ gwii⁻ discípulo. He⁻ja⁻ ga⁺siiyh⁺ Pee':

—Simón, ¿che' na⁻gwiih⁻, che' ni⁻ koo⁻ hor[~] sa⁺ ma⁻lä⁻be' hoh' he⁻ ma⁻nah' na⁻nëh'? ³⁸ Wa⁻ na⁻nëh' hnäh', ngii' hnäh' kyah' kih' Dio mah' sa⁻ leh⁺ he⁻ hñih' hnäh'. Jmi⁻lle' jnän' kwa' ba' be'. Pero jmi⁻ngo⁺ jnän' sa⁺ beë'.

³⁹ Ngooy' ka⁻läh' na' chuuy' kyaah' Dio, kyaah' ja⁻ba' juu' he⁻ ga⁻hlëëyh' to⁻në'. ⁴⁰ Ma' jayh⁺ ka⁻läh', ga⁺jëëy' lä⁺jëë⁺ ba' ma⁻na⁻ gwiiy⁻. Kih' he⁻ lä⁺ gwiiy⁺ jwërte, he⁻ja⁻ sa⁺ ñey⁻ hee⁻ na⁻ ma'

hlëeyh' kyaah' Jesús. ⁴¹ Ñee' Jesús ka-läh' jee' ga-të' hnë-jiih~ hi- ma' jayh' ka-läh' ga-jäyh':

—Gwii- ba' hnäh', teeh` hnäh' hoh', ma-lee- ba' ko-na-. Ma-lloo' hor~ jaa' Hi-ga-lëe' ngo' la-, ngëe' dsih' goo- dsa- hñaa- dsë'. ⁴² Noo- hnäh' mah' maan`. Ma-ngoo' ya-jäh- hi- ngëe' jnä'.

Ga-saayh' Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Lla- gyih' juu' ja- ma' ja' Juda, he' ba' jaa- jee' lä-jëe- gya-tuu' discípulo kyaay'. Jay' kyaah' koo- naä' dsa- hi- ma' kye- ñe', hi- kye- hma-, lä-hih- kih' ta-jwoh' kyaä' ley kyaah' dsa-kaah' kyaä' jmi-dsa-, kyaah' dsa-gyuuh'. ⁴⁴ Ga-taah- Juda dsa- he' juu' jää', ga-jäyh':

—Hi- chuhn' kih', hi- he' he', ja- saah- hnäh', ta-lää'.

⁴⁵ Ma' ga-llooy', चाह' ba' ngooy' koo' kih' Jesús:

—Ta-jwoh' —ga-jäyh'.

Na- ma-hii' ga-chuyh' kih' Jesús. ⁴⁶ Lä-chah' ja- ga-saah' dsih'.

⁴⁷ Pero jaa- discípulo kyaä' Jesús, ga-sëeyh' ñe', ga-kuy' lo-gwa' jaa- moz~ kyaä' jmi-dsa- jøøh'.

⁴⁸ He-ja- ga-jäh' Jesús:

—¿Che' dsa-hii- jnä', he-la' ma-ya-nääh' hnäh' kyaah' hma-, kyaah' ñe', mah' saah- jnä'? ⁴⁹ Lä-jë- jmi- ma' hään' jee' kyah' hnäh' ma' kwan- juu' koo' gwah- mah' sa- ga-chaah' jnä'. Pero ko-na- le' ba' mah' lä-te' lä-koo- na-sii- juu' kih' Dio.

⁵⁰ Lä-jëe- discípulo he' ga-beey' mah' ga-kyuu'y'.

⁵¹ Jaa- chih- ba' ga-lla-llë' kaah' kih' Jesús, na-bäayh~ koo- ta-jmaah`. Hi- ga-saayh' chih-

he'. 52 Ma' ga'saah' dsih' ga'bey' ta'jmaah` kiyh' mah' ga'kyuuy' to'lo'kwayh'.

Na'jääy- Jesús cha'në' dsa-ta' kaah' kyaah' dsa-judiu

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Ga'jääy' Jesús cha'në' jmi-dsa- hi- kye- në'. Ga'kuh' lä'jëë' jmi-dsa- kaah' kyaah' ta'jwoh' kyaah' ley, hi' kyaah' dsa-gyuuh'. 54 Pero Pee' uu' ba' ngooy' lleey' kaah' kih' Jesús, lä' ga'të' ho'hne' në'ta' kih' jmi-dsa- jøøh' he'. Lä'koo- ga'lloo' ba' Pee' jee' ja-, ga'gyay- llooyh- je- kyaah' poo- hi- ma' tääh' llooh- je-.

55 Jee' lä'jëë' dsa-kaah' he', ma' hnaayh- dsa- hi- ma' bääh- Jesús dsoo' lä'jwë' jee' ma' jngëëyh', pero sa' ga'jmää' ni' miih- juu' kih' hi- he'. 56 Jëeh', jwëë' dsa- ma' bääh- dsih' kyaah' juu' ta'juu', pero ni' jaa- sa' ga'jä' koo- ba' juu' kih'. 57 Ga'hwëë- ga' jaa- uu' dsa- hi- ga'kwa' juu' ta'juu', ga'jäyh':

58 —Ga'nuu' jnääh' ga'jäyh': “Jnä' hlan- gwah' chih' la- he- ga'la' kyaah' goo- dsa-, pero jnä' jmeen' jyoh' kyaah' hnë- jmii' hi' ni' sa' tän- goon'.”

59 Ni' lä'ja- sa' ga-lä-dsoo' juu' kiyh'.

60 He-ja- ga'noo- jmi-dsa- hi- kye- në' to'dsaah' jee' ja-, mah' ga'ngüy' juu' kih' Jesús:

—¿Hee- jwah' hne-, he- ma-jäh' hi- na- kyah'?
¿He-la' sa' hlëeh' ni' miih-?

61 Pero Jesús ga⁺noo⁻ tií go⁻te[~], mo⁺so⁺ ga⁺ngiiy[~] ni⁺ miih⁻. Koo⁻ ka⁻läh[~] ga⁻ngii[~] jmi⁻dsa⁻ jøøh[~] he[~] juu⁺ kiyh⁺:

—¿Che[~] hne⁻ he[~] Cristo Joo[~] Dio Jøøh[~]?

62 He⁻ja⁻ ga⁻jäh[~] Jesús siiyh⁺:

—Jnä[~] he[~]. Hi⁺ lloo[~] koo⁻ jmi[~] jëeh⁺ hnäh[~] Hi⁻ga⁻lëë[~]ngo⁺ la⁻ gya⁺ jwoo⁺ ra⁻llu^u ki⁺ hi⁻ cha⁻ be[~] ki⁺, hi⁻ lä⁻ja⁻ jëeh⁺ hnäh[~] jäyh[~] ka⁻läh[~] jee[~] jni[~] hii[~] gyuu^h.

63 He⁻ja⁻ lä⁻ ma⁻kyeh[~] ja⁻ jmi⁻dsa⁻ jøøh[~] he[~] hmiih⁻ ki⁺ ga⁻giiy⁺, ga⁻jäh[~]:

—¿Hii⁻ ga⁺ jwaah⁻ jne[~] jñah[~] hi⁻ jmee⁺ ju⁺dsoo[~]?

64 Jee[~] na⁻ ma⁻n^{uu}h⁻ hnäh[~] he⁻ ma⁻mi⁻kwayh⁺ Dio. ¿Hee⁻ jawah[~] hnäh[~]? —ga⁻jäh[~] dsa⁻jøøh[~] he[~].

Ga⁻lä⁻jëë[~] ba⁻ dsa⁻ ga⁻bääh⁻ dsoo[~], ga⁻jäh[~]:

—Ää⁻ jmi[~] juuy[~].

65 Lä⁻chah[~] ja⁻ ga⁻løø⁺ ko⁻llaa⁺ ti⁻hñey[~] ki⁺ Jesús. Ga⁻løøy[~] mo⁻në[~] Jesús, ga⁻kway[~] ki⁺ mah⁺ ma[~] siiyh⁺:

—Jäh⁺ da⁺, ¿hii⁻ na⁻ ma⁻kwa[~] kyah⁺?

Hi⁺ lä⁻ja⁻ ga⁻kwa[~] poo⁻ kiyh⁺ ka⁻läh[~].

Ga⁺hmä[~] Pee[~] juu⁺ he⁻ sa⁺ kyuu⁺ Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Lä⁻ ma⁺ gya⁺ Pee[~] ho[~]hne⁻ ja⁻, ja⁺ jaa⁻ dsa⁻më[~] hi⁻ ma[~] jmee⁻ ta[~] ki⁺ jmi⁻dsa⁻ jøøh[~] he[~]. 67 Ma[~] ga⁻jëëy⁺ gya⁺ Pee[~] llooh[~] je⁻, ga⁻jäh[~]:

—Hne⁻ ka⁻läh[~] ma[~] ngëh⁻ kyaah[~] Jesús hi⁻ chaa⁻ Nazaret.

68 —Jäh⁻ha⁻, sa⁺ man⁺ hi⁻ ki⁺ na⁻ hlëëh[~], sa⁺ kyuu⁺ dsa⁻ na⁻ —ga⁻jäh[~] Pee[~].

Ya^hhëy¹ na^{nooy}- lä⁺ ga^{të} ho^{haah} jee⁺ dsa⁻taah⁺ dsa⁻. Hi⁺ ga^hhoo^h chaah⁺ dsoo¹. ⁶⁹ Ma⁺ ga^{jëe} dsa⁻më⁺ he⁺ ka⁻lä^h cheh⁺ Pee⁺ jee⁺ ja⁻, ga⁻siiyh⁺ dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻:

—Go⁻ he⁺ ba⁺ dsa⁻kyaa^h Jesús na⁻.

⁷⁰ Koo⁻ ka⁻lä^h ga^hhmä⁺ Pee⁺ juu⁺ he⁻ sa⁺ kyuu^y Jesús. Ko⁻hwëe⁺ ga⁺ ja⁻ ga^{jäh} dsa⁻ hi⁻ ma⁺ tääh⁺ jee⁺ ja⁻, ga⁻siiyh⁺ Pee⁺ ka⁻lä^h:

—Ma⁺ ra⁺ ju⁺dsoo⁺, sa⁺ na⁻hee⁻, hne⁻ he⁺ dsa⁻kyaa^h hi⁻ oo⁺. He⁺ ba⁺ hi⁻ cha^a- Galilea hne⁻. Kwee⁻ ba⁺ hlëeh⁺ kya^ayh⁺.

⁷¹ He⁻ ja⁻ ga⁻løø¹ Pee⁺ hlëeh⁺ kya^ah⁺ dso⁺jwi⁺ hi⁺ ga^{täy}- Dio.

—Ma⁺ ra⁺ ju⁺dsoo⁺, sa⁺ kyuuⁿ dsa⁻ñuu^h- hi⁻ hlëeh⁺ kih⁺ na⁻ —ga^{jäh}.

⁷² Hor⁻ ja⁻ ga^{të} to¹ jiih[~] hoo^h chaah⁺ dsoo¹, jee⁺ ja⁻ ga⁻lä⁺dsooh[~] dsë¹ Pee⁺ juu⁺ he⁻ ga^{jäh} Jesús ga⁻siiyh⁺ jää¹: “Jää¹ ja⁻ ga^{të} to¹ jiih[~] hoo^h chaah⁺ dsoo¹, hne⁻ ma⁻të⁺ hne⁻ jiih[~] ma⁻hmäh⁺ juu⁺ he⁻ sa⁺ kyuu^h- jnä⁺.”

Ma⁺ ga⁻lä⁺dsooh[~] dsë¹ Pee⁺ ha⁻ lä⁺ ga^{jäh} Jesús, ga^hhooyh¹ lä⁺jiih¹ lla⁺ dsëy¹.

15

Ga^{jäy} Jesús cha^{në} Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Tiih[~] ga⁺ ma⁺ ga^{jnä}, ga⁺kuh¹ dsa⁻kaah⁺ kyaa⁺ jmi⁻dsa⁻, kya^ah⁺ dsa⁻gyuu^h, kya^ah⁺ ta⁻jwoh¹ kyaa¹ ley, hi⁻ lä⁺jëe⁺ ga⁺ dsa⁻ hi⁻ laa¹ ta⁺. Hi⁻ he⁺ ga^hñuu^h- Jesús mah¹ na^{täy}h⁻ goo⁻ Pilato hi⁻

ma' laa' lle'moh'. ² Ma' ga'lloo' Jesús cha'né' Pilato, ga'ngii' Pilato juu' kiyh':

—¿Ché' hne' he' dsa-jøøh' kyaa' dsa- judiu?

He-ja- ga'jeeh- Jesús juu' kiyh':

—Ma-jäh' ba' hne-.

³ Pero dsa-kaah' he' cha-ga'miih- ga-hniiy' kih' Jesús. ⁴ Koo- ka-läh' ga-jäh' Pilato:

—¿Ché' ni' miih- juu' sa' jiih' kih' dsa-? Jëe' da' joh' he- sa' bääh- dsa- hne-.

⁵ Pero ni' lä'ja- sa' ga'jiih' Jesús juu', he-ja- ma' jëe- dsah' Pilato.

Ga'jä' juu' jngiih' dsa- kih' Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Lä'jé' jiih- ma' të- jmi' he- kuh- dsa- judiu borrego mäh', ma' lää- Pilato jaa- jee' lä'jëe' hi- ma' tääh' neh-ñe' hi- ma' tih- dsé' dsa- ba'. ⁷ Ma' hää' jaa- hi- chee- Barrabá neh-ñe' kyaah' jñah' dsa-kyaa'y' hi- ga'jngëeh' dsa- ma' ga'hnooy' juu' kih' dsa-ta'. ⁸ Ga'lla-nää' ga'jwëe' dsa- ma' ngiiy- kih' Pilato mah' wa' jmeey' lä'koo- ma' jmeey- jää'.

⁹ He-ja- ga'jeeh- Pilato juu' kiyh':

—¿Ché' hnooh- hnäh' lään' hi- laa' rey kyaa' dsa- judiu? —ga-jäh' Pilato siiyh' dsa- judiu he'.

¹⁰ Jëeh', lä-la- ba' ma-ñey- he- ma' na-høøh' jmi-dsa- kaah' he' kih' Jesús, he-ja- ba' ja- heh' ga'taah- dsih' gooy-. ¹¹ Pero jmi-dsa- kaah' he' ga'taayh- juu' lä'jëe' dsa- he- ngiiy' he- lää' Barrabá ba'. ¹² Koo- ka-läh' ga-jäh' Pilato ga'siiyh' dsa- he':

—¿Hee⁻ hnooh⁻ hnäh^ʹ jmeen⁻ kih^ʹ hi⁻ jwah^ʹ
hnäh^ʹ laa^ʹ rey kyaa^ʹ dsa⁻ judiu?

13 Lä⁻ jëë⁻ dsa⁻ ga⁻ løø^ʹ tooh⁻ miih^ʹ:

—Tääy⁻ dsoh^ʹ hma⁻ cru⁻.

14 He⁻ ja⁻ ga⁻ jäh^ʹ Pilato:

—¿Hee⁻ hliih^ʹ ma⁻ jmee^ʹ dsa⁻ la⁻?

Pero dsa⁻ he^ʹ, cha⁻ ga⁻ miih⁻ kii⁻ ga⁻ tooyh^ʹ miih^ʹ:

—Tääy⁻ dsoh^ʹ hma⁻ cru⁻.

15 Lä⁻ ja⁻ ga⁻ lä⁻ hnøø^ʹ Pilato he⁻ ga⁻ jäy^ʹ llu^ʹ
kyaah^ʹ dsa⁻ he^ʹ, he⁻ ja⁻ ga⁻ lääy^ʹ Barrabá ba^ʹ.
Mah^ʹ ga⁻ jmeey^ʹ hih^ʹ ga⁻ jmi^ʹ ga⁻ baa^ʹ dsa⁻ Jesús.
Ma⁻ ngëë^ʹ he⁻ ja⁻, ga⁻ ngëëy^ʹ Jesús ja⁻ goo⁻ hløø^ʹ
mah^ʹ dsa⁻ tääy⁻ dsoh^ʹ hma⁻ cru⁻. 16 Mah^ʹ ga⁻ tää⁻
hløø^ʹ ta⁻ cha⁻ neh⁻ ga⁻ kih^ʹ nē⁻ ta⁻ ja⁻. Jee^ʹ ja⁻ ga⁻ kuh^ʹ
lä⁻ jëë⁻ dsa⁻ kyaayh^ʹ. 17 Ga⁻ kyeh⁻ dsih^ʹ koo⁻ hmiih⁻
gyuu^ʹ läh⁻ (he⁻ ma⁻ kēh⁻ rey), ga⁻ kay^ʹ wii⁻ toō⁻
ga⁻ jmeey^ʹ koo⁻ he⁻ lih⁻ mah^ʹ ga⁻ tooyh⁻ lle^ʹ Jesús
lla⁻ coron. 18 Ga⁻ løø^ʹ hløø^ʹ he^ʹ mi⁻ kwayh^ʹ Jesús
ma⁻ jmeey⁻ Dio kiyh^ʹ, ma⁻ jäh^ʹ:

—Peer⁻ jøøh^ʹ dsa⁻ ta⁻ kyaa^ʹ dsa⁻ judiu.

19 Ga⁻ bay^ʹ lle^ʹ Jesús kyaah^ʹ hma⁻. Ga⁻ ti⁻ ga⁻ hñe^ʹ
dsih^ʹ, ga⁻ juuyh^ʹ jñey^ʹ cha⁻ nē^ʹ Jesús ga⁻ jmääy^ʹ jøøh^ʹ.

20 Ma⁻ ngëë^ʹ ma⁻ mi⁻ kwah^ʹ dsih^ʹ, ga⁻ lleë^ʹ dsa⁻
hmiih⁻ gyuu^ʹ he⁻ ga⁻ kyeyh⁻ ja⁻, mah^ʹ ga⁻ kyeyh⁻
ka⁻ läh^ʹ hmiih⁻ kiyh^ʹ, ja⁻ ga⁻ ga⁻ jääy^ʹ na⁻ tääy⁻ dsoh^ʹ
hma⁻ cru⁻.

Ga⁻ tääy⁻ Jesús dsoh^ʹ hma⁻ cru⁻

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Hor⁻ ja⁻ ga⁻ ngëë^ʹ jaa⁻ dsa⁻ chaa⁻ Cirene hi⁻
jah^ʹ jee^ʹ nuu⁻ kih^ʹ. Dsa⁻ he^ʹ ma⁻ chee⁻ Simón,
jmii⁻ Leja⁻ kyaah^ʹ Rufo. Ga⁻ jmee^ʹ hløø^ʹ bii^ʹ ga⁻ jää^ʹ

dsa- he' hma-cru- kyaa' Jesús. ²² Ga-jäay' Jesús lä- ga-të' jee' chee- Gólgota, he- hnøø' jäh-: Moo' Lle' Hlii'. ²³ Jee' ja- ga-kwëeh' dsih' jmi- jiih- he- na-kaah~ më~ chee- mirra, pero sa- ga-hiyh'. ²⁴ Ma' taay- dsöh' hma-cru-, ga-ti' ga-llooyh' hmih- he- ma' kyeh' Jesús. Ga-kooyh' suert, ma' jëey- hi- jaa- jee' lä-jëey- tëey' hmih- nää- he- llu' ga'.

²⁵ Ko-hi' ñu' ta-la- høø- ga-täay- Jesús dsöh' hma-cru-. ²⁶ Jee' taay- ja- ga-tøø' dsa- koo- hwëh' he- jäh' ha- lä- la' dsöö' he- bääh- dsih': "Hi- la- na- rey kyaa' dsa- judiu." ²⁷ Ga-tää- dsa- ka-läh' në' hma-cru- jñah' ga' uu' dsa-hii-, jaa- jwoo' ra-lluu', hi- jaa- jwoo' ra-këh' kiyh'. ²⁸ Jee' ja- ga-lä-te' lä-koo- na-sii- kiyh': "Ga-jmee' dsa- kwaat- laay' lä-koo- hi- ää- dsöö'."

²⁹ Lä-jëe- hi- ma' dsa-ngëe' ta- ja-, ma' jiiyh~ lley hi- ma' mi-kwayh' kih' Jesús, ma' jäyh':

—Hne- na- hi- ma' hla' gwah- kih' Dio mah' ma' jmeeh' kyaah' hnë- jmi-, ³⁰ lää- hñaah' jee' taah- na- mah' jñaä- dsöh' hma-cru- na- —ga-jäyh'.

³¹ Ja-ba' lä-ja- ga-mi-kwah' jmi-dsa- kaah' ka-läh' llay' juu' kyaah' dsa-kyaa'yh' hi- kyaah' ta-jwöh' kyaa' ley, ma' jäyh':

—Ga-lih' bih' ga-läay' dsa-, mah' na' sa- liyh- läay' hñiiy'. ³² Hi- laa' Cristo, rey jnä' jne' judiu, wa' jñaay' jee' taay- dsöh' hma-cru- na-, mah' jëen' koo-, ja- ga-lä-heeh' jne' kiyh' —ga-jäyh'.

Ja-ba' lä-ja- ga-mi-kwah' hi- ma' taä- jyoh' hma-cru- koo' kiyh'.

*Ga'juu' Jesús**(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)*

³³ Ma' ga'tē' llā'hyoo', lä'kaa' jmi' gyuu' ga'nuu' lä'jiih' ga'tē' ko'hi' hnē' ta' ga'hloo'. ³⁴ Ma'ngoo' ga'tē' ko'hi' hnē' ja', ga'hleeh' Jesús koo' ki' gaa', ga'jäyh':

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —he' la' hnøø' jäh':
Dio kyaan', Dio kyaan', ¿he'la' ma'beeh' jnä'?

³⁵ Ko'llaa' dsa' hi' ma' tääh' jäh' ga'nuu' he' ga'hleeyh', he'ja' ga'jäyh':

—Jëe' da', tēeyh' Elía.

³⁶ He'ja' ngoo' jaa' dsa' ko'chih', ga'kay' koo' wa'joo', ga'mi' gyuyh' joo' kyaah' jmi' jiih', ga'lla'lley' lle'hma' mah' ga'chooy' ma'hih' Jesús, hi' ga'siyh' dsa'kyaayh':

—Tää' ba' kih'. Wa' jëe' da' jne' che' jä' Elía mah' jñay'.

³⁷ Lä'chah' ja' ga'hooh' Jesús koo' ki' gaa', ja'ga' ga'juuy'. ³⁸ Hor' ja' ga'gii' hmiih' he' ma' na'jnē' llah' gwah', ga'løø' ta' gyuu' lä' ga'tē' hwa'. ³⁹ Ma' cheh' juu' hløø' romano cha'nē' Jesús jee' taay' dsøh' hma'cru' ja'. Ma' ga'jēy' he' ga'hooh' Jesús hi' ha' lä' ga'juuy', he'ja' ga'jäyh':

—Ma'ra' ju'dsoo', dsa'nūh' na' ma' laa' Joø' Dio.

⁴⁰ Uu' ga'miih' ma' tääh' ko'llaa' dsa'mē' jëe' he' jmeē' dsa' kih' Jesús. Jee' ja' ma' hää' María Magdalena, kyaah' María choo' José, ja'ba' chooy' kyaah' Jacobo mäh', kyaah' jñah' dsa'mē' hi' chee' Salomé. ⁴¹ Dsa'mē' he' ma' jmeē' ko'joh' kyaah' Jesús hi' ma' jmeey' be' kiyh' lä'koo' ma' tääyh' hwa' Galilea hi' ma' chaa' ga'jñah' dsa'mē'

hī gājmeeʹ kō-jøhʹ kyaayhʹ lǟkoō maʹ gānäȳ tā Jerusalén.

Gāhaayʹ Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Tā gāhlooʹ jmī hē mīlluū¹ dsā hñiiʹ, gāhaayʹ Jesús jā-gaʹ dsā-taayhʹ jmī hē teeh̄ dsā dsëʹ. ⁴³ José, hī chaā Arimatea, maʹ laā jaā dsā-kyaahʹ dsā-taʹ kaahʹ, hī heʹ kā-lähʹ maʹ jøø̄ maʹ jëeʹ jnǟhäʹ hē jmeē Dio hih̄ kihʹ dsā. Jäǟ jā-gaʹ dsā-taayhʹ jmī hē teeh̄ dsā dsëʹ, gātuū dsëʹ José gāheyʹ nētaʹ kihʹ Pilato nāngiiyʹ jyooyʹ jmī-ngoʹ kihʹ Jesús dsohʹ hmā cruʹ. ⁴⁴ Peer̄ gājëeʹ dsah̄ Pilato maʹ gānuuyʹ gājuuʹ Jesús. Hē jā gātëeyhʹ juuʹ hløøʹ, mahʹ gāngiiyʹ juuʹ kiyhʹ chē dsooʹ maʹ juū Jesús. ⁴⁵ Maʹ gātëeyhʹ juuʹ, jā-gaʹ gākwayʹ jwëʹ nājyooʹ José jmī-ngoʹ kihʹ Jesús. ⁴⁶ Mā-ngëeʹ hē jā, gā-laʹ José koō tājmaahʹ wiih̄, hē jā cheē lino. Gājñaayʹ Jesús, gāläaȳ kyaahʹ tājmaahʹ jā mahʹ nātäayh̄ neh̄ koō tōhøø̄ hē maʹ nā-hë̄ nē̄ kuuʹ hloō. Mā-ngëeʹ hē jā, gābäyʹ koō mī'kuuʹ juuh̄ mahʹ gājlëyʹ hōtō jā. ⁴⁷ Hī maʹ jëē María Magdalena kyaahʹ María chooʹ José, hā jeeʹ gākyā dsā heʹ Jesús.

16

Gālǟjiihʹ Jesús

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Lǟ maʹ gāgohʹ jmī hē teeh̄ dsā dsëʹ, María Magdalena hī María chooʹ Jacobo kyaahʹ dsā-mëʹ hī cheē Salomé gālayʹ jmī mī-jwiī hē maʹ dsā-huuyʹ Jesús. ² Tiih̄ gō-tē tō-nëʹ jmī kihʹ

seman~ ga~nääy¹ ta⁺ jee' ga~kyaä⁻ dsa⁻ Jesús. Koo⁻ ma⁻hya⁻ ba' hyoo⁻ ga⁻lla⁻nää¹ dsa⁻më³ he' jee' ja⁻.
³ Ma' llay⁺ juu¹ kyaah⁺ dsa⁻kyaayh⁺:

—¿Hii⁻ kwa¹ be' jnän` mah¹ bän¹ kuu¹ he⁻ na⁻jlë⁻ ho⁺too⁻ ja⁻?

⁴ Pero ma' ga⁻jëey¹ hoo⁺ to⁻høø⁻, mo⁺so⁺ cha⁻ na⁻jlë⁻ kyaah⁺ kuu¹ jaa^h ja⁻. ⁵ Ma' ga⁻taayh⁻ neh⁺ to⁻høø⁻ ja⁻, ga⁻jëey¹ ta⁺ jee' ma' kyaä¹ Jesús. Jwoo¹ ra⁻llu¹ kiyh¹ ja⁻, ga⁻jëey¹ ma' gya¹ jaa⁻ chih⁻ kwaa⁻ hi⁻ ma' kyeh⁻ koo⁻ hmiih⁻ tøø⁻ kyoo⁻. Peer⁻ ga⁻jwaah¹ jwërte dsa⁻më³ he' ma' ga⁻jëey¹ hi⁻ he'. ⁶ He⁻ ja⁻ ga⁻jäh³ dsa⁻ hi⁻ ma' gya¹ he':

—Ta⁺ wa' gah¹ hnäh³. Jesús dsa⁻ chaa⁻ Nazaret hi⁻ ga⁻tää⁻ dsa⁻ dsoh³ hma⁻cru⁻ hi⁻ hnaah⁺ hnäh³ mo⁺so⁺ chaa⁻ jee' la⁻. Hii⁻ ma⁻lä⁻jiih⁻. Jëe⁻ da' hnäh³ jee' ga⁻kyaä⁻ dsih³. ⁷ Go⁻nää³ hnäh³ go⁻jmeeh⁻ juu¹ kih¹ Pee¹ kyaah⁺ lä⁻jëë⁻ discípulo kyaay¹, dsoo¹ Jesús dsa⁻jää⁻ hnäh³ ta⁻ Galilea. Jee⁺ oo⁺ jëeh¹ hnih³ lä⁻koo⁻ ga⁻jäyh³ jää¹ —ga⁻jäh³ dsa⁻ he'.

⁸ Ko⁻chih¹ ga⁻hwëë⁻ dsa⁻më³ he' hoo⁺ to⁻høø⁻ ja⁻, jlääy⁺ ga¹ lä⁻ja⁻ ga⁻nääy³, ga⁻jwaayh¹ jwërte. Sa⁺ cha⁻ juu¹ ga⁻jmeeyh¹ kih¹ ni⁻ jaa⁻ kih¹ he⁻ goyh⁺.

*Ga⁻mi⁻jnää⁻ Jesús hñii³ kih¹ María Magdalena
(Jn. 20:11-18)*

⁹ Tiih⁻ to⁻në³ jmi¹ kih¹ seman~ ga⁻lä⁻jiih⁻ Jesús. Hi⁻ ga⁻mi⁻jnääy⁻ hñiiy³ to⁻në³ kih¹ María Magdalena. Kih¹ dsa⁻më³ he' ga⁻hwëë¹ Jesús gyeë¹ hi⁻sa⁻llu¹ jää¹. ¹⁰ Nee³ dsa⁻më³ he' na⁻jmeeyh¹

juu' kih' lä'jēē⁺ discípulo kyaa' Jesús jee' tääyh' ki-hooyh~ meeh- dsēy'. ¹¹ Ga'jäyh':

—Chaa- ba' Jesús, ma-jēē⁺ jnih'.

Ma' ga'nuu' discípulo juu' kih' María, sa' ga'jmeey' dsoo' juu' ja-.

Ga'mi'jnää- Jesús hñii' kih' uu' discípulo kyaay'
(Lc. 24:13-35)

¹² Jyoh' jmi' ja-, ga'mi'jnää- Jesús hñii' kih' uu' discípulo cha'jwē' jee' ga'näay' ja-, pero kah' ba' laay'. ¹³ Hi- ga'nää' discípulo he', na'jmeeyh' juu' kih' jee' lä'jēē⁺ ga' dsa-kyaa'yh'. Ni- kih' hi- he' sa' ga'jmeey' dsoo' ka-läh'.

Ga'jmeey' Jesús mada- kih' apóstole kyaay'
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Jee' ga'dsaa', ga'mi'jnää- Jesús hñii' jee' ma' tääh' gya'kaa⁺ discípulo nē' mes~ kuh-hih~. Jee' ja- ga'juuyh' kih' discípulo kyaay', kih' he- sa' ma' dsoo' dsēy'. Ma' hwēh- dsēy', he-ja- sa' ma' jmeey' dsoo' juu' kih' hi- ga'jäh' ga'jēē⁺ Jesús ma-ngēē' ma-lä-jiyh'. ¹⁵ Hi- ga'jäh' Jesús siiyh':

—Go-nää' hnäh' lä'kaa- lä'juh' jmi-gyuu⁺ go-kwa' hnäh' ju'hmēē' kin⁺ kih' lä'jēē⁺ dsa-.

¹⁶ Lä'jēē⁺ hi- lä'dsoo' dsē' hi- ga'heeyh- saay' jmi-, hi- he' ba' lää'. Pero hi- sa' lä'dsoo' dsē' kin⁺, hi- he' jä' kyaah' dso'jwi'. ¹⁷ Hi- jmeey' dsoo' dsē' kin⁺, cha-miuh- he- juh-gaa- jmeey'. Kyaah' hih' kin⁺ hwēy' hi-sa'llu' kih' dsa⁺, hlēeyh' ma' lih' koh' jyoh' juu'. ¹⁸ Cher'mah' he- ga'jmeey' miuh- kiyh', sa' cha- he- le' kiyh' ni' miuh-, hi' cher'mah' ga'heeh- dsih' venen, sa' hnoo' dsoo'

kiyh'. Hi⁺ mi⁻hläy' dsa⁻dsaah', wa'ra⁻ ga⁻kyey⁻
gooy⁻ ne' kiyh'.

Ngaah' Jesús gyuuuh'

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Ma⁻ngëë' ma⁻hlëeh' Jesús lä⁻ja⁻ kyaah'
discípulo kyaay', ja⁻ga' ngaayh' ta⁺ gyuuuh',
ga⁻gyay⁻ jwoo' ra⁻llu⁺ kih' Dio. ²⁰ Ja⁻ga' ga⁻nää'
discípulo lä⁻kaa⁻ lä⁻jäh' kyaah' be' kih' Dio na⁻kay⁻
ju⁻hmëë' kih' dsa⁺. Hi⁺ ga⁻mi⁻jnää⁻ Dio la⁻ dsoo'
juu' he⁻ kyey⁻, kyaah' lä⁻jë⁺ he⁻ jäh⁻gaa⁻ he⁻
ga⁻jmeey'. Wa' la' lä⁻ja⁻.

**Hmooh hmëë he- ga-jmee Jesucristo; Salmos
New Testament and Psalms in Chinantec, Ozumacín
(MX:chz:Chinantec, Ozumacín)**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Ozumacín

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Ozumacín [chz], Mexico

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Psalms

in Chinantec, Ozumacín

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
77bbb809-d78b-5d8c-9c0b-2363ea7f466b